

మహిళా గొంతుక

ప్రగతిశీల మహిళా సంఘం (పీవోడబ్ల్యూ) అధికార మాసపత్రిక

MAHILA GONTUKA MATRUKA

సంపుటి: 8

సంచిక: 6

నవంబర్ 2022

90

పేజీలు: 48

వెల: రూ. 15/-

జెన్ - జీయన్ - ఆజాదీ

మా జీవితం విలువైనది
మా స్వేచ్ఛ అనంతమైనది
ఆధిపత్య కొరడా నీ చేతిలో ఉంటే
అడ్డంకులు కత్తిరించి గమించే
సాహసం మాకుంది

زن زندگے آزاد

C.I

పిల్లలే లేకుంటే

పాయల మురళీకృష్ణ

8309468318

పిల్లలే లేకుంటే

ఈ ప్రపంచం ఏమైపోయింది?

కన్నీరుపొంగే మున్నీటి ఒడ్డున్న నిలబడి
ఆనందాన్ని గాలిపటం చేసి ఎగరేస్తూ
రుజాగ్రస్త కాలాన్ని అరచేతుల్లోకి తీసుకుని
కళ్ల వెలుగులతో నయం చేయగలిగే
పిల్లలే లేకుంటే మన జమానా ఏమైపోయింది?

అనంతమైన శక్తి కలిగి కూడా అమాయకంగా నవ్వేవాళ్లు
భయాన్ని బంతిగా చేసి కాలితో తన్నేవాళ్లు
యుద్ధాన్ని, రేపటి దాని స్వరూపాన్ని అంచనావేసి
కోరలు పెకిలించి ధీరోదాత్తులై తిరిగొచ్చేవాళ్లు
అట్లాంటి పిల్లలే లేకుంటే
ఈ భూగోళం ఏమైపోయింది?

ఒరిగిపోతున్న గొంతుల్లోంచి
వచ్చే మూస మాటల్ని మూటకట్టి
అంచనాలకందని చోటికి విసిరేసేవారు
చివరి ఛాయాచిత్రాల దగ్గర ఆగిపోకుండా
ఆఖరి నెత్తుటి బొట్టు వరకు బ్రతుకును
ఆస్వాదించాలనుకునేవారు
అసలు పిల్లలే లేకుంటే ఏ ప్రదేశమైనా ఏమైపోయింది?

సాయంత్రాలకు

కేరింతల బహుమానాలను

ఉదయం కురిసే మబ్బు జల్లుల చుంబనాలకు

అందమైన చెక్కిళ్ల ఉపహారాలను పంచే

పిల్లలే లేకుంటే వచ్చిపోయే రోజులన్నీ

ఎంత నిర్వీర్యంగా వెళ్లి పోయింది

దారి వెంట విరిసే పువ్వులే మురిసి పోయేలా
లేనవ్వుల సవ్వడుల మువ్వలైన వాళ్లు
చిగురాకులపై నర్తించే రవి కిరణాలను
వెలుగు కుచ్చిళ్ల కిరీటాల్లా తలపై ధరించినవాళ్లు
పిల్లలే లేకుంటే చీకటి తప్ప ఇక్కడేం మిగిలుంది

అవసరమైతే

చుట్టూ చేరి భుజాల మీద కెక్కించుకుని

భూగోళాన్ని నడిపించగలవాళ్లు

ఇసుకలోని ఆల్పిపుల్ని పోగుచేసుకున్నట్టు

సాహసాన్ని గుండెల్నిండా ప్రోదిచేసుకున్నవాళ్లు

పిల్లలు తప్ప ఎవరున్నారు..?

పిల్లలే లేకుంటే

ఎప్పుడో ఈ మట్టి ఎండిన మోళ్లను మోస్తూ మోస్తూ

అంతర్ధానమై పోయింది

ఈ భూమి మరుభూమిగా మారి ఒరిగిపోయింది... ❖

మహిళా సంఘటిత శక్తి
ఉద్యమించే మహిళల ఊపిరి

మహిళా గొంతుక మాతృక

MAHILA GONTUKA MATRUKA

సంపుటి : 8

సంచిక : 6

పేజీలు: 48

నవంబర్ 2022

విషయ సూచిక

ఎడిటర్
చొప్పర పద్మ

సంపాదకవర్గం
వి. సంధ్య
ఎన్. విష్ణు
జి. రమాసుందరి

రాజకీయ, ఆర్థిక, సామాజిక,
సాంస్కృతిక సమానత్వం కోసం
పోరాడుదాం

డిజైనింగ్
బ్రహ్మం భావన గ్రాఫిక్స్
హైదరాబాద్
98482 54745

ముద్రణ
నవ్య ప్రింటర్స్,
హిమాయత్ నగర్, హైదరాబాద్-29

రచనలు, చందాలు
పంపవలసిన చిరునామా

మహిళా గొంతుక
మాతృక

35-3-6931 (4),
కామ్రేడ్ మదాల నారాయణస్వామి భవన్,
సంజయ్ గాంధీ కాలనీ,
శర్మ కాలేజీ దగ్గర,
ఓంగోలు - 523 001
సెల్: 9676206230
ఫోన్: 08592-238350
E.mail : matruka2015@gmail.com

మాతృక మాట:

ప్రజలే అంతిమ తీర్పురులు

4

సమకాలీనం

మత పాలకులపై ఇరాన్ మహిళల వీరోచిత పోరాటం

సుమన

5

కథలు వెతలు

విషమ పర్వం!

బమ్మిడి జగదీశ్వరరావు

10

గుండె చప్పుడు

ఈ ఒక్క గాయాన్ని నాకొదిలిపెట్టు

సాంబమూర్తి లండ

14

మహిళలు - చట్టాలు

స్త్రీల శరీరాలపై హక్కులు వారివే

విశాఖ పద్మ

15

కథ

సుజ్ఞానం

చల్లపల్లి స్వరూపరాణి

18

నేలతల్లి

బలిసినోళ్ల రాక్షస కర్బన ముద్రలు

ల.లి.త.

22

అనువాద కథ

సంధి కాలపు ప్రేమ

అనిరుధ్ కాలా, అను: రవికృష్ణ

24

ఫోకస్

'ఆదవాళ్ల బాధ'

రోమిత సలూజా, అనువాదం: రమాసుందరి

29

ప్రసంగ పాఠం

నన్ను ఊపిరి పీల్చుకొనివ్వండి

జహ ఆరా, లిఖితరూపం: రమాసుందరి

31

తెర

గో హత్యల నేపథ్యంలో వచ్చిన 'అనీ మానీ' (2019)
'ఏం చేయాలి?'

బాలాజీ (కోల్ కతా)

37

జా లుక్ గొదార్,

అను: బాలాజీ (కోల్ కతా)

45

టైటిల్ పేజీ: మిర్ సొహైల్

టైటిల్ పేజీ వ్యాఖ్య: జి. కళావతి

2వ కవర్ పేజీ బొమ్మ: శరత్

4వ కవర్ పేజీ బొమ్మ: కె. శ్రీనివాస్

కథ, అనువాద కథల బొమ్మలు: కె. శ్రీనివాస్

ప్రజలే అంతిమ తీర్పులు

ప్రాఫెసర్ సాయిబాబా పై ఊపా కింద పెట్టిన కేసులకు ఆధారాలు లేవని అక్టోబర్ 14న హైకోర్టు కొట్టి వేసింది. ఘనత కలిగిన భారత రాజ్యం - సెలవు రోజైన శనివారానా, స్టే కోసం అప్పటికప్పుడు అన్నదీయులతో సుప్రీం కోర్టు బెంచ్ ని ఏర్పాటు చేసి, కేసు కొట్టివేతపై స్టే ఓచ్చింది. న్యాయస్థానాల పరిభాష ఏమైనా కావచ్చు. ప్రజా కోణంలోనూ, ధర్మ దృష్టిలోనూ ఈ తీర్పు విఫలం అయ్యింది. న్యాయానికి, న్యాయ స్థానాలకు మధ్య ఎడం చాలా దూరంగా, లోతుగా ఉందనే విషయాన్ని ఈ తీర్పు మరోసారి రుజువు చేసింది.

తుషార్ మెహతా - కాషాయ ప్రభుత్వ ప్రతినిధిగా, సోలిసిట్ జనరల్ గా ఈ కేసు విషయంలో చేసిన ప్రయత్నాలు, ప్రవచించిన వ్యాఖ్యానాలు ప్రజా మేధస్సుల పట్ల ప్రభుత్వానికి ఉన్న విముఖత, ఏహ్యత, శతృత్వాలను తేటతెల్లం చేశాయి. 90 శాతం అంగవైకల్యం కలిగిన వ్యక్తి ఈ దేశానికి ప్రమాదకారిగా గుర్తించి, రాజ్య వ్యవస్థలన్నీ అతి చురుగ్గా కదిలి పని చేయటం, 'హింస అరెస్టు అని అర్బన్ నక్సలైట్లు అడుగుతున్నారు. అంటే నుండి అన్నీ చేయవచ్చునని అనుకుంటున్నారు' అంటూ ఆక్రోశం వెళ్లగక్కటం అందులో భాగమే. ఈ సందర్భంగా 'మెదపు అత్యంత ప్రమాదకారి' అనే న్యాయాధిపతుల వ్యాఖ్యానం విస్తయానికి గురి చేయటమే కాదు - ప్రభుత్వ అంగాలు ఒక్కొక్కటిగా కాషాయమయమై పోతూ ఈ దేశంలో అశేష ప్రజలు ఆశలు పెట్టుకునే చివరి అస్తమైన ధర్మస్థానం కూడా ఆ కోవలోకి వెళ్లి పోయిందనే కఠోర వాస్తవం వెల్లడి చేశాయి.

ఎన్ని నల్ల చట్టాలు చేసినా, రాజ్య యంత్రాంగాలను ఝటిపించినా - నరేంద్ర మోడి గుజరాత్ మోడల్ లో భాగంగా అక్కడ చేస్తున్న పారిశ్రామికరణకు స్పష్టమైన వ్యతిరేకత ప్రజల్లో వస్తోంది. డజన్ల కొద్దిగా ప్రారంభం అయిన ఈ ప్రాజెక్టులు ప్రమాదకరమైనవి. ఈ కంపెనీలు పెస్టిసైడ్స్, పెట్రో కెమికల్స్, ఫార్మాసూయటికల్స్, డైలను తయారు చేస్తాయి. వీటిలోని రసాయనాల వలన 50000 వేలమంది రైతుల చేలాది ఎకరాల పత్తి, కంది పంటలు ధ్వంసం అవుతున్నాయి. ఈ ప్రాజెక్టులకు దొరికే అప్పులు ప్రజాధనం నుండే వెళతాయి. భూములు ప్రజల నుండే లాక్కిని ఇస్తారు. వీటికి వ్యతిరేకంగా ప్రజలు ఆందోళనలు చేస్తున్నారు. కొన్ని దశాబ్దాలుగా గుజరాత్ ని పరిపాలిస్తున్న జీజేపీ ప్రభుత్వం కార్పొరేట్లకు కాలు మొక్కుతుండటంతో ప్రజలు తప్పనిసరిగా ప్రతిఘటించాల్సి వస్తోంది.

ఈ పర్యవసానాల వాసన పసిగట్టి, గుజరాత్ మోడల్ ని దేశమంతా అమలు పరచాలనే తీవ్ర కాంక్షకు గండి పడుతుందేమో అని సంశయంతో 'అర్బన్ నక్సలైట్స్ వేరే రూపాల్లో, వేరే దుస్తుల్లో వస్తున్నారు. వారిని తరిమి కొట్టండని' నరేంద్ర మోడి గుజరాత్ లో జరిగిన ఒక ప్రారంభోత్సవ సభలో పిలుపు నిచ్చాడు. నక్సలైట్ మెంటాలిటీ ఉన్న వాళ్లు అభివృద్ధికి వ్యతిరేకం అనీ, ఆదివాసీ యువకుల జీవితాలను వాళ్లు నాశనం చేస్తున్నారని అన్నాడు. జీవోనోపాధిని, కాలికింద భూమిని కోల్పోతున్న ఆదివాసులు, పేద రైతులకు లీగల్ గా గాని, నైతికంగా కానీ మద్దతునిచ్చే చర్యలు ఎవరూ బయట ఉండటానికి ఒప్పుకోక పోవటమే కాదు, వాళ్ల మీద దాడులు చేయమని సాక్షాత్తు ప్రధానమంత్రి అధికార హోదాలో పిలుపునిచ్చినట్లే. పోలీసు, ఆర్మీ, నల్ల చట్టాలు, న్యాయ స్థానాలు చాలక - ప్రజలను ప్రజల మీదే తిరగబడమని చెబుతున్నాడీయన.

ప్రజల పక్షాన నిలబడిన వాళ్లందరి మీదా, అసలు సోరూ చెయ్యా ఎత్తి పోరాటం చేస్తున్న వారందరి మీదా ఊపా ఆయుధాన్ని సిద్ధం చేసుకున్నారు. ఊపా అంటే పోరాట వ్యతిరేక చట్టం అనే రెండో అర్థంతో స్థిరపడి పోయింది. సాయిబాబా మీద కేసును బొంబే హైకోర్టు ఉన్న కొట్టి వేయటం అంటే - పోరాటాలు చేస్తున్న కార్మికులు, కర్షకులు, మైనారిటీలు, ఆదివాసులు, విద్యావేత్తలు, విద్యార్థులు, సమస్త పీడిత వర్గాలు గెలిచినట్లే. ఇటీవల పీయూసీఎల్ విడుదల చేసిన పత్రం ప్రకాంం ఊపా అరెస్టులో శిక్ష పడిన వాళ్ల సంఖ్య సగటున 30 శాతం లోపలే ఉంది. ఈ చట్టం రంగంలోకి వెళ్లినప్పటి నుండి లోపల ఉండి ఎలాంటి నేర రుజువులు లేక బయటపడిన వాళ్లు కొల్లలు. ఊపాని అడ్డు చేయాలనే డిమాండ్ దేశవ్యాప్తంగా పెరుగుతుంది. సాయిబాబా ఇప్పటికీ ఐదు సంవత్సరాల ఏడు నెలలు లోపల ఉండి, ఇప్పుడు కేసు కొట్టివేత అంటే జైళ్లలో మగ్గుతున్న వెలాచి మంది ఊపా కేసులున్న వ్యక్తులకు జవాబుదారీ వహించాల్సి వస్తుంది. దానితో బాటు జైల్లో మరణించిన వారి ప్రాణాలను తీసుకోన్న తప్పిదాన్ని కూడా స్వీకరించాల్సి వస్తుంది. అహంకారం, ఆధిపత్యం, దుర్మార్గం నిలువెల్లా అవహించి ఉన్న ప్రభుత్వం తన సర్వ శక్తులను ఓడి, దేశీయ అంతర్జాతీయ చీత్కరింపులను తుడిచేసుకొని సాయిబాబాను మళ్లీ కటకటాల వెనక్కి పంపింది. న్యాయ స్థానాలు, ప్రభుత్వాలు ఇంతగా అంటకాగిన సందర్భాలు అరుదుగా కన్పిస్తాయి.

ఏ వ్యవస్థ జవాబుదారీతనాన్ని అయినా ప్రశ్నించేది ప్రజలే. ఆ వ్యవస్థల్లో న్యాయ వ్యవస్థ ఏమీ మినహాయంపు కాదు. ధర్మ వ్యతిరేక తీర్పులను కూడా ప్రజలు ప్రశ్నిస్తారు. ప్రతిఘటిస్తారు. న్యాయస్థానాలకు ఉన్న అపరిమితమైన అధికారాలు ప్రజా సంక్షేమానికి కాకుండా - ప్రభుత్వ కార్పొరేట్ల ప్రయోజనాలకు వాడతామంటే - వాటిని కూడా ప్రక్షాళనం చేసే బాధ్యతను ప్రజలు, వాళ్లు చేసే ఉద్యమాలు తీసుకొంటాయి. ఈ పని కాస్త ఆలస్యం అయితే అవచ్చు. అనివార్యంగా అయితే జరుగుతుంది. ప్రజలే అంతిమ తీర్పులు. ✧

మత పాలకులపై ఇరాన్ మహిళల

హింసాపాత పోరాటం

10 అయే
స్కూల్ బైక్
4016 నాటికే
మహిళల పోరాటం
ఇప్పుడు ఇంకా

సమీక్ష

సెప్టెంబర్ 13 తేదీన ఇరాన్ మొరాలిటీ పోలీసులు లేదా గైడెన్స్ పెట్రోల్ పోలీసులు (నైతిక విలువల పరిరక్షక భటులు) తమ విశ్వరూపం ప్రదర్శించారు. నూతనంగా అధికారం చేపట్టిన తీవ్ర మి(మ)తవాద ప్రభుత్వం అమలు చేస్తున్న ప్రజా వ్యతిరేక విధానాలను ఆయుధంగా చేబూని ఒక అమాయక మహిళపై దాష్టీకానికి దిగారు. ఆమెను జుట్టుపట్టి లాక్కెళ్లి పోలీసు కారులో కుదేశారు. ప్రతిఘటించిన ఆమెపై పిడి గుడ్డులు కురిపించారు. ఆమె తల్లి, ఇతర బంధువులు ఆమెను మగ, ఆడ పోలీసుల నుండి తప్పించేందుకు తీవ్రంగా ప్రయత్నించి విఫలం అయ్యారు. వాళ్లు పెద్ద పెద్దగా అరుస్తూ రోదిస్తుండగానే ఆ అమ్మాయిని కారులో వేసి లాక్కెళ్లారు. ఆ అమ్మాయి పేరు మహసా అమిని అలియాస్ జీనా అమిని. వయసు 22 సం.లు. ఆమె చేసిన నేరం ఆమె ధరించిన హిజాబ్ నుండి తన తల వెంట్రుకలు కొన్ని బైటికి కనపడడం. ప్రభుత్వం నిర్దేశించిన ప్రమాణాలకు అనుగుణంగా ఆమె తన తల వెంట్రుకలను పూర్తిగా హిజాబ్ లో దాచకపోవడం ఆమె చేసిన తీవ్రమైన నేరం. వినడానికి, ఊహించుకోవటానికి వింతగానే కాక, దారుణంగానూ కనిపిస్తున్న ఇలాంటి ఘటనలు అధ్యక్షుడు ఇబ్రహీం రైసి 3 ఆగస్టు 2021లో అధికారం చేపట్టినప్పటి నుండి నిత్యకృత్యం అయ్యాయి.

కాగా మహసా అమిని సెప్టెంబర్ 16 తేదీన ఆసుపత్రిలో చనిపోయింది. తమ కస్టడిలో ఉండగా కుప్పకూలి కోమలోకి వెళ్లిందని, ఆసుపత్రిలో చేర్చాక గుండెపోటు సంభవించి చనిపోయిందని పోలీసులు ప్రకటించారు. ఆమెతో పాటు అరెస్టు అయిన ఆమె బంధువులు పోలీసుల కథనాన్ని వ్యతిరేకించారు. 'ఆమెను పోలీసులు హింసించారని ప్రత్యక్ష సాక్షులు చెప్పారు. ఆమెను అరెస్టు చేశాక పోలీసు వ్యాన్ లో హింసించారు. తర్వాత పోలీస్ స్టేషన్ లో కూడా అరగంట సేపు టార్చర్ పెట్టారు. ఆమె తలపై గట్టిగా కొట్టడంతో కుప్ప కూలింది' అని అమిని బంధువు ఇర్ఫాన్ మొర్తజాయే చెప్పాడు (అవుట్ లుక్, అక్టోబర్ 10). అమిని తల నుండి రక్తం కారడం తాను కళ్లారా చూశానని ఆమె తండ్రి రోదిస్తూ పత్రికలకు చెప్పుకున్నాడు.

వుమెన్, లైఫ్, ఫ్రీడం! (జెన్-జీయన్-ఆజాదీ)

అమిని మరణంతో ఇరాన్ లో ప్రజాగ్రహం కట్టలు తెంచుకుంది. ముఖ్యంగా మహిళలు ఆగ్రహవేశాలతో వీధుల్లోకి వచ్చారు. ఇస్లామిక్ ఫండమెంటలిస్టు ప్రభుత్వం అమలు చేస్తున్న

మహిళా అణచివేత విధానాలపై తిరుగుబాటు ప్రకటించారు. ప్రభుత్వం నిర్దేశించిన హిజాబ్ ప్రమాణాల పట్ల తిరస్కారం ప్రకటిస్తూ బహిరంగ చర్యలు చేపట్టారు. అనేక రాష్ట్రాల్లో అనేక మంది మహిళలు గుంపులుగా వీధుల్లోకి వచ్చి తాము ధరించిన హిజాబ్ లు విప్పేసి గాల్లోకి ఎగరేశారు. తమ జుట్టును బహిరంగంగా ప్రదర్శిస్తూ వీడియోలు తీసి సోషల్ మీడియాలో పోస్ట్ చేశారు. తల జుట్టు కత్తిరిస్తూ వీడియోలు దిగి ట్విట్టర్, ఫేస్ బుక్, యూ ట్యూబ్ లో ప్రదర్శించారు. అమిని విగత దేహం ఖననం చేస్తున్నప్పుడు సైతం ఆమె బంధువులు తమ జుట్టు కత్తిరించుకుని నిరసన తెలిపారు. మహిళల ఆగ్రహం దావానలంలా విస్తరించి ఇరాన్ లోని 40 రాష్ట్రాలకు పాకింది. అమిని చనిపోయి 5 వారాలు గడిచిన తర్వాత కూడా ఇరాన్ లో నిరసనలు చల్లారలేదు. 'మహిళలు, జీవితం, స్వేచ్ఛ' అన్నది మహిళల ప్రధాన నినాదం అయింది. రోజులు గడిచే కొద్దీ హిజాబ్ వ్యతిరేకతకు మరిన్ని సమస్యలు ఆందోళనలకు జత కూడాయి. నిరుద్యోగం, అధిక ధరలు, అధిక ద్రవ్యోల్బణం మొదలైన సమస్యలకు వ్యతిరేకంగా కూడా ప్రజలు వీధుల్లోకి రావడం ప్రారంభించారు. ఇరాన్ నుండి వెళ్లిపోయి పశ్చిమ దేశాల్లో నివసిస్తున్న పలువురు మహిళలు కూడా హిజాబ్ లు కాల్చడం, జుట్టు కత్తిరించడం లాంటి చర్యలతో వీడియోలు ప్రదర్శించారు.

పితృస్వామ్యం, స్త్రీ అనమానత మరియు అణచివేతలకు ప్రతిరూపంగా హిజాబ్ను చూడడం ఇరాన్ మహిళల ఆందోళనలలో స్పష్టంగా వ్యక్తం అయింది. గతంలో ఎన్నడూ ఇరాన్ మహిళల్లో ఇంత స్పష్టంగా పితృస్వామ్య వ్యతిరేక ప్రగతిశీల దృక్పథం వ్యక్తం అయిన సందర్భం లేదు. ఒక వేళ ఉన్నప్పటికీ అది కొన్ని ప్రగతిశీల సెక్షన్ల వరకే పరిమితం అయింది తప్ప జాతీయ స్థాయిలో ప్రధాన స్రవంతి ఉద్యమంగా పెల్లుబుకడం జరగలేదు.

ఇరాన్ ప్రజల ఆందోళనల పట్ల రైసి నాయకత్వంలోని అతి మితవాద ప్రభుత్వం తీవ్రంగా స్పందించింది. అమిని మరణం పట్ల సానుభూతి ప్రకటిస్తూనే అల్లర్లను సహించేది లేదని అధ్యక్షుడు ఇబ్రహీం రైసి ప్రకటించాడు. నిరసనలు, ఆందోళనలు అణచి వేసేందుకు పలు చర్యలను ఇరాన్ ప్రభుత్వం అమలు చేసింది. హిజాబ్ను గాల్లో ఎగరవేయడం, కాళ్ల కింద వేసి తొక్కడం, తగలబెట్టడం, జుట్టు కత్తిరించడం మొదలైన మహిళల నిరసన చర్యలు సోషల్ మీడియాలో పోస్ట్ చేయకుండా ఆంక్షలు ప్రకటించింది. అయినా వారి చర్యలు ఆగకపోవడంతో అనేక చోట్ల ఇంటర్నెట్ కనెక్షన్ లేకుండా నిర్బంధం విధించింది. ప్రజల్లో తమ అతి విధానాల పట్ల వ్యక్తం అవుతున్న వ్యతిరేకతను గుర్తించేందుకు నిరాకరించింది. అమెరికా, ఇజ్రాయేల్ దేశాల అనుకూల శక్తులు, వారి ఏజెంట్లు దేశంలోకి జొరబడి అల్లర్లను రెచ్చగొడుతున్నాయని ఆరోపించింది. 'ఈ అల్లర్లు, అభద్రతలను అమెరికా, జియోనిస్టు పాలనా వ్యవస్థ (ఇజ్రాయేల్) లతో పాటు వారి పెయిడ్ ఏజెంట్లు, విదేశాల్లోని ఇరానియన్ విద్రోహులు పథకం ప్రకారం ప్రోత్సహిస్తున్నారు' అని ఇరాన్ సుప్రీం పాలకుడు ఐతొల్లా ఖమేనీ ప్రకటించాడు.

ఈ ఆరోపణను ప్రధానం చేస్తూ ప్రజల ఆందోళనను హింసాత్మకంగా అణచివేసేందుకు ఇరాన్ ప్రభుత్వం చర్యలు చేపట్టింది. ప్రజల అసమ్మతిని, ఆగ్రహాన్ని పూర్వ పక్షం చేసేందుకు ప్రభుత్వ అనుకూల ప్రదర్శనలను పోటీగా నిర్వహించింది. ఇందులోని ప్రదర్శనకారులు ప్రభుత్వ వ్యతిరేక ఆందోళనకారులను ఉరి తీయాలని బహిరంగంగా పిలుపు ఇచ్చారు. 'డెత్ టు అమెరికా, డెత్ టు ఇజ్రాయేల్' నినాదాలతో మహిళల న్యాయమైన ఆగ్రహాన్ని మరుగు పరచడానికి తీవ్రంగా ప్రయత్నించారు. ఇరాన్ ప్రభుత్వానికి అక్కడి న్యాయ వ్యవస్థ కూడా జత కలిసింది. ప్రభుత్వ వ్యతిరేక ఆందోళనల పట్ల కఠినంగా వ్యవహరించాలంటూ కోర్టులు ఆదేశాలు జారీ చేశాయి.

ప్రభుత్వ ఆదేశాలతో ఇరాన్ పోలీసులు ఆందోళనలపై హింస ప్రయోగించారు. లారీ ఛార్జి, టీయర్ గ్యాస్ విస్తృతంగా ప్రయోగించారు. అనేక చోట్ల ప్రదర్శకులపై విచక్షణారహితంగా కాల్పులు జరిపారు. పోలీసు హింసలో అక్టోబర్ మొదటి వారం నాటికి 150 మందికి పైగా చనిపోయారు. చనిపోయినవారిలో పిల్లలు కూడా ఉన్నారు. డజన్ల కొద్దీ ప్రజలు గాయపడ్డారు. వందల మందిని నిర్బంధించి జైళ్లలో కుక్కారు. చనిపోయిన అమిని కుర్చు

జాతి యువతి. దానితో కుర్చు జాతి ప్రజలు ఆందోళనల్లో విస్తృతంగా పాల్గొన్నారు. ఈ నేపథ్యంలో వాయవ్య ఇరాన్లోని కుర్దిస్తాన్పై హింసాత్మక దాడులకు ఇరాన్ తెగబడింది. ఇరాన్ భూభాగంలోని కుర్దిస్తాన్తో పరిమితం కాకుండా ఇరాక్లోని కుర్దు ప్రాంతంలోకి కూడా జొరబడి దాడులు చేసింది. ఇరాన్కు చెందిన కుర్దిస్తాన్ రాజకీయ పార్టీలు, నాయకులు, వారి కుటుంబాలు ఇరాక్లో నివసించడం దానికి కారణం. ఇరాన్ దిగువ భాగంలో తూర్పు సరిహద్దు రాష్ట్రమైన సిస్టాన్ & బలూచిస్తాన్ అత్యంత వెనుకబడిన రాష్ట్రం. ఈ రాష్ట్ర రాజధాని జహెదాన్ నగర ప్రజలు ఇరాన్ పోలీసుల హింసాత్మక అణచివేతను మరింత తీవ్రంగా ఎదుర్కొన్నారు. ఈ ఒక్క రాష్ట్రంలోనే 63 మంది ప్రజలు పోలీసుల కాల్పులకు బలయ్యారు.

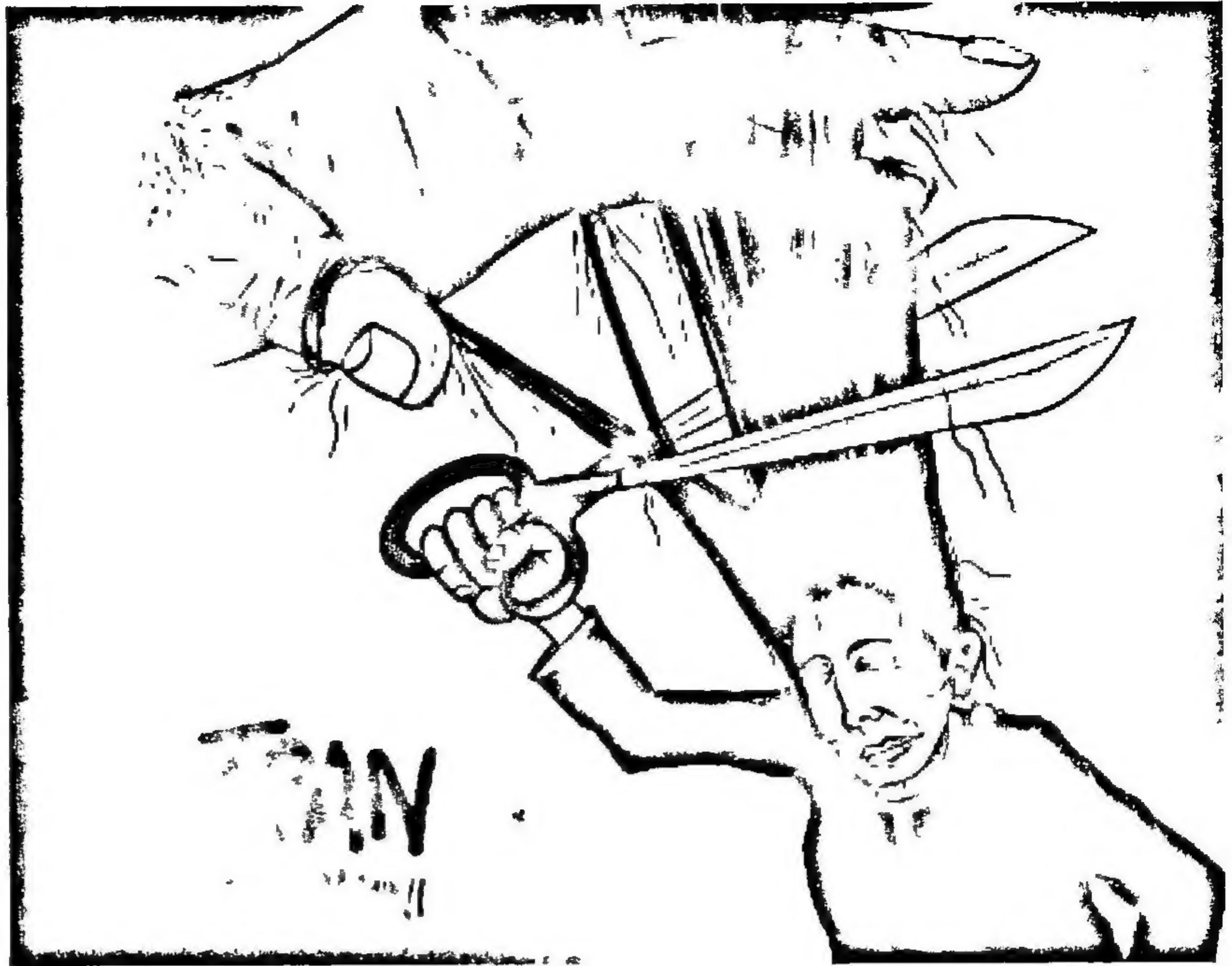
ప్రపంచ సానుభూతి

ఇరాన్ మహిళల ఆందోళనలకు ప్రపంచ వ్యాప్తంగా సానుభూతి లభించింది. సోషల్ మీడియాలో మహిళా అమిని వుదంతం విస్తృతంగా ప్రచారం అయింది. ఆమె పేరుతో ఉన్న హ్యాష్ ట్యాగ్ 100 మిలియన్ సార్లు ట్విట్టర్లో పేర్కొన్నారు. వివిధ దేశాల్లోని ఇరాన్ ప్రజలు ఇరాన్లోని మహిళలకు మద్దతు ఇస్తూ అనేక నగరాల్లో ప్రదర్శనలు నిర్వహించారు. పలు చోట్ల భారీ ప్రదర్శనలు నిర్వహించారు. ప్రపంచవ్యాప్తంగా దాదాపు 150 నగరాల్లో మద్దతు ప్రదర్శనలు జరిగాయని అంచనా. కెనడా రాజధాని టొరంటోలో 50 వేల మంది ఇరాన్ స్త్రీల ఆందోళనకు మద్దతుగా ప్రదర్శనలో పాల్గొన్నారు.

1979లో అమెరికా తొత్తు పాలకుడు షా పాలనకు వ్యతిరేకంగా ఇరాన్లో ఇస్లామిక్ విప్లవం జరిగింది లగాయతు ఆ దేశ ప్రభుత్వం స్వతంత్ర విధానం చేపట్టింది. అమెరికా, పశ్చిమ రాజ్యాల ఆదేశాలను అనుసరించేందుకు నిరాకరించింది. స్వంతంగా శాస్త్ర, సాంకేతిక రంగాలలో అభివృద్ధి సాధించింది. వైద్యరంగంలో ప్రయోజనాల నిమిత్తం అణు శుద్ధి కార్యకలాపాలు చేపట్టింది. ఇరాన్ అణు విధానం మధ్య ప్రాచ్యంలో శాంతికి భంగం అనీ, ఇజ్రాయేల్ భద్రతకు విఘాతం అనీ ఆరోపిస్తూ అమెరికా, ఐరోపాలు ఆ దేశంపై అమానుషమైన ఆంక్షలు అమలు చేయడం ప్రారంభించాయి. ఏ చిన్న అవకాశం వచ్చినా ఇరాన్లో ఆందోళనలు రెచ్చగొట్టి, హింసాత్మక స్థాయికి తీసుకెళ్లి ఆ వంకతో అక్కడి స్వతంత్ర పాలకులను కూలదోయాలనీ, తమ అడుగులకు మడుగులొత్తే పాలకులను ప్రతిష్టించాలనీ అమెరికా, ఐరోపాలు గోతి కాడ గుంట నక్కలా కాచుకుని ఉంటాయి. ఇరాన్లో ఎన్నికలు జరిగిన ప్రతిసారి ఎన్నికల్లో అక్రమాలు జరిగాయని ఆరోపిస్తూ ఆందోళనలను పశ్చిమ దేశాలు రెచ్చగొడతాయి. ఇరాన్పై విధించిన ఆంక్షల వలన ఆదేశం అనేక ఆర్థిక సమస్యలు ఎదుర్కొంటోంది. పసి పిల్లలకు పాల డబ్బాలు సైతం కొరత ఏర్పడడం అక్కడ ఆనవాయితీ. ఇరాన్ చమురు అమ్మకాలపై విధించిన ఆంక్షల వలన ఆ దేశ ఆదాయానికి తీవ్రంగా గండి పడుతోంది.

ఇది ఇరాన్ ఎదుర్కొంటున్న ఒక వాస్తవ పరిస్థితి. ఇరాన్ ప్రజలు ఎదుర్కొంటున్న నిరుద్యోగం, ద్రవ్యోల్బణం లాంటి సమస్యలకు పశ్చిమ దేశాలు కారణం కావచ్చు. కానీ మహిళలపై పురుషస్వామ్య విధానాలు, మత మౌఢ్య విధానాలను ఓ వైపు బలవంతంగా అమలు చేస్తూ సదరు విధానాలను మహిళలు వ్యతిరేకించడానికి కూడా పశ్చిమ దేశాలనే కారణంగా చూపాలని ప్రయత్నించడం ఆమోదనీయం కాదు. అనేక మంది ఇరానియన్ మహిళలు ఇరాన్ లో ఉన్నా, విదేశాల్లో ఉన్నా ఇప్పుడు మహిళా అమినిలో తమ ప్రతిబింబాన్ని చూసుకుంటున్నారు అంటే అతిశయోక్తి కాదు. (పశ్చిమ దేశాల్లో నివసిస్తున్న సంపన్న ఇరానియన్లలో

అమెరికా, పశ్చిమ రాజ్యాలు ఇరాన్ లోని ఇస్లామిక్ పాలకులను కుట్రలతోనో మరొక విధంగానో కూలదోసి పశ్చిమ అనుకూల ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేయాలని ఆశించే సెక్షన్లు కూడా ఉన్నాయి. ఇలాంటి వారిని ఇరాన్ ప్రజా బాహుళ్యం నుండి వేరు చేసి చూడాల్సి ఉంటుంది.) వారిలో అనేకమంది ఇరానియన్ షియా మత సమాజం 1979 నుండి అమలు చేస్తూ వచ్చిన హిజాబ్ తదితర మహిళా అణచివేత విధానాలకు బాధితులుగా ఉన్నారు. పురుష పక్షపాత వివక్ష, సామాజిక అణచివేత, మత మూఢత్వం నుండి ఉద్భవించే క్రూరత్వం - వీటన్నింటినీ వారు అనుభవించి ఉన్నారు. అందువల్లనే ఇరాన్ స్త్రీలు ఎవరి ప్రోద్బలం లేకుండానే ఉన్న పళంగా అమిని కస్టడి హత్యకు నిరసనగా ఆందోళన చేపట్టారు. హిజాబ్ ఆచారం పట్ల వ్యతిరేకత లేనివారు సైతం ప్రభుత్వం అణచివేత ధోరణి పట్ల నిరసనతో అమిని పట్ల పోలీసులు అనుసరించిన హింస పట్ల హతాశులై ఆందోళనల్లో ప్రవేశించారు.

ఇబ్రహీం రైసి అతివాదం

అమిని కస్టడి హత్య పట్ల ఇరాన్ అధ్యక్షుడు ఎలాంటి అపాలజీ ప్రకటించలేదు. కస్టడి మరణం పట్ల బాధ్యులను చేస్తూ అధికారులపై చర్యలు కూడా కనీసం ప్రకటించలేదు. పైగా ఆమె కస్టడి హత్య పట్ల నిరసన వ్యక్తం చేసిన ప్రజలను మాత్రం 'విదేశీ శక్తుల చేత ప్రభావితమైన మురికి అల్లరి మూకలు' అని అభివర్ణించాడు. ఇటువంటి ధోరణికి పునాది ఇబ్రహీం రైసి అనుసరించే మితవాద రాజకీయాల్లోనే ఉన్నది.

ఇరాన్ పాలకుల్లో ప్రధానంగా రెండు పాలకవర్గాలు పని చేస్తున్నాయి. రైసి, అహ్మది నెజాద్ లాంటి వారు హార్డ్ లైన్ కు ప్రతినిధులు. ఇరాన్ సమాజాన్ని కఠినమైన ఇస్లామిక్ సామాజిక కట్టుబాట్లకు కట్టిపడేయడం ద్వారా ప్రజలను అదుపులో పెట్టుకుని

దోపిడీ విధానాలు అమలు చేయడం ద్వారా ఈ వర్గం లబ్ధి పొందుతుంది. మరొక వర్గం సామాజిక సంస్కరణ విధానాలను కోరుకునే ప్రజా బాహుళ్యానికి రాజకీయ ప్రతినిధిగా వ్యవహరిస్తూ వారి మద్దతుతో రాజకీయాధికారం సంపాదించి లబ్ధి పొందుతుంది. ఇబ్రహీంకు రైసి, అహ్మది నెజాద్ (2005-2013లో అధ్యక్షుడు) మొదలైన వారు హార్డ్ లైన్ పాలకవర్గానికి ప్రతినిధులు. ఇబ్రహీంకు ముందు 8 సంవత్సరాలు అధ్యక్షుడుగా పని చేసిన హసన్ రౌహానీ, ఇస్లామిక్ సంప్రదాయాల పరిధిలోనే సామాజికంగా ఉదారవాద విధానాలను అమలు చేశాడు. 1997-2005 కాలంలో ఇరాన్ అధ్యక్షుడుగా పని చేసిన మహమ్మద్ ఖటామి కూడా సామాజికంగా ఉదారవాది. వివిధ నాగరికతల మధ్య చర్చలు జరగాలని ప్రతిపాదించాడు. ప్రజలకు భావ ప్రకటన స్వేచ్ఛ ఉండాలని వాదించాడు. హసన్ రౌహానీ తన పూర్వ పాలకుడు ఏర్పాటు చేసిన మొరాలిటీ పోలీసుల అధికారాలను కత్తిరించి వారిని నామమాత్రం కావించాడు. హిజాబ్ నిబంధనలు సరళతరం చేశాడు. హిజాబ్ ధారణను ఒక సమస్యగా చూడటం బాగా తగ్గించాడు.

హసన్ రౌహానీ పాలనలో సాపేక్షికంగా మెరుగైన హక్కులు అనుభవించిన ఇరాన్ ప్రజలు ఇబ్రహీం రైసి ఎన్నికకు ముందే ఆయన పట్ల అనుమానాలు వ్యక్తం చేశారు. అంతకు ముందు అప్పటికే న్యాయ వ్యవస్థలలో వివిధ స్థాయిల్లో పని చేసి హార్డ్ లైన్ గా పేరు తెచ్చుకున్న ఇబ్రహీం కఠిన విధానాలు అమలు చేస్తాడని భావించారు. ప్రజల అనుమానాలను ఇబ్రహీం ఎప్పుడూ ఖండించలేదు కూడా. ఆయన అనుచరులు మాత్రం అవన్నీ ఒట్టి పుకార్లని కొట్టిపారేశారు. సుప్రీమ్ లీడర్ మద్దతు ఉన్నందున ఇబ్రహీం ఎన్నిక తథ్యమని అప్పటికే స్పష్టం అయింది. ఎన్నికలు ముగిసిన వెంటనే ప్రజల భయాలు నిజం అయ్యాయి. అతి

త్వరలోనే మహిళలపై కఠిన ఆంక్షలను తీవ్రం చేయాలనీ, హిజాబ్ నిబంధనలు కఠినం చేయాలని, మొరాలిటి పోలీసుల విచక్షణారహిత అధికారాలను పునరుద్ధరించాలని కార్యక్రమం రూపొందించాడు. అహ్మది నెజాద్ 2006లో ఆచరణలోకి తెచ్చిన, మహిళలు తీవ్రంగా ద్వేషించిన 'హిజాబ్ మరియు శీలం' నిబంధనను పూర్తి స్థాయిలో కఠినంగా అమలు చేయాలని జులై నెలలో ప్రభుత్వ సంస్థలు, వ్యవస్థలు అన్నింటికీ ఆదేశాలు జారీ చేశాడు. హిజాబ్ నిబంధనను జనం నిర్లక్ష్యం చేయడం, అమలు చేయడంలో అధికారులు నిర్లక్ష్యం వహించటాన్ని ఖచ్చితంగా నిరోధించాలని, ప్రభుత్వ సంస్థలకు ఇదే ప్రథమ ప్రాధమ్యంగా వుండాలని ఆదేశాలు ఇచ్చాడు. ఆఫీసుల్లో, బహిరంగ ప్రదేశాల్లో స్త్రీలు తప్పనిసరిగా హిజాబ్ ధరించాలని ఆదేశిస్తూ అందుకు నిర్దిష్ట ప్రమాణాలు జారీ చేశారు. హసన్ రౌహాని పాలనలో ప్రాధాన్యం కోల్పోయి మూలకు నెట్టబడిన సంస్థ 'ఇనిషియేటివ్ ఫర్ ప్రమోషన్ ఆఫ్ వర్చ్యూ అండ్ ప్రివెన్షన్ ఆఫ్ వైస్' (ధర్మోద్ధరణ మరియు చెడుగు నిరోధాలకు చొరవ)కు విశేషాధికారాలు కట్టబెట్టి తిరిగి కేంద్ర స్థానంలోకి తెచ్చారు. అమెరికా, పశ్చిమ రాజ్యాల ఆంక్షలతో దేశం సతమతం అవుతున్నప్పటికీ ఈ సంస్థ కార్యకలాపాలకు 3.9 మిలియన్ డాలర్ల నిధులు సమకూర్చారు.

పిచ్చి కుక్కల్ని వదిలినట్లు మొరాలిటి పోలీసులను పెద్ద సంఖ్యలో నియమించి వీధుల్లోకి వదిలారు. మహిళలు వస్త్రధారణ, హిజాబ్ ధారణలను కాపలా కాయడం వారి పని. ఈ మూకలు తమకు తోచిన విధంగా నిబంధనలు అమలు చేయడం మొదలు పెట్టారు. ఒక పద్ధతి అనేది లేకుండా పౌరులను నిర్బంధించడం, వేధించడం, కొట్టడం చేశారు. పొరపాటున ఒకటి రెండు వెంట్రుకలు హిజాబ్ దాటి కనబడినా వేధించడం, అరెస్ట్ చేయడం పరిపాటి అయింది. అలాగని మహిళలు అందరికీ ఒకే నిబంధన అమలు చేస్తారన్న నియమం లేదు. వివిధ కారణాలు చూపుతూ మహిళలను రోడ్డుపై ఈడ్చుకెళ్లడం, నెట్టుకుంటూ తోసుకుంటూ వెళ్లి వాహనాల్లో కుదేయడం, కొట్టుకుంటూ తీసుకెళ్లడం లాంటి దృశ్యాలు వీధుల్లో ఏదో ఒక చోట నిత్యం జరుగుతూ వచ్చింది. సోషల్ మీడియాలో ఇలాంటి దృశ్యాలు నిత్యకృత్యం అయ్యాయి. ఈ నేపథ్యంలో ఇరాన్ ప్రజల్లో అసంతృప్తి, ప్రతిఘటనా ధోరణి పేరుకుపోయింది. ఇదే సమయంలో తప్పనిసరి హిజాబ్ ఆచరణ గురించి ప్రభుత్వం నిత్యం ప్రభుత్వ మీడియా ద్వారా ప్రచారం చేసింది. ప్రభుత్వ సాంస్కృతిక సంస్థలు, యూనివర్సిటీలులాంటి సంస్థలు హిజాబ్ ప్రాశస్త్యం గురించి, సంస్కృతి పరిరక్షణలో మహిళల బాధ్యత గురించి పాఠాలు చెప్పడం, పిలుపులు ఇవ్వడం, పోస్టర్లు బ్యానర్లు ప్రదర్శించడం విస్తృతంగా సాగించారు. 'ఇస్లామిక్ రివల్యూషనరీ గార్డ్ కార్ప్స్' కూడా ఈ ప్రాపగాండాలో విస్తృతంగా పాల్గొనడం బట్టి హిజాబ్ పట్ల రైసి ప్రభుత్వం ఇచ్చిన ప్రాధాన్యత ఏ పాటిదో అర్థం చేసుకోవచ్చు.

హిజాబ్ అన్నది మతపరమైన అవసరంగా నిర్దేశిస్తూ హిజాబ్

పట్ల అబ్జెషన్ పాటిస్తున్నామని ఇరాన్ పాలకులు చెప్పే మాట. ఒక మత రాజ్యంగా ఇస్లాంకు సంబంధించిన సూత్రాలు, నిబంధనలను అమలు చేయాల్సిన బాధ్యత తమపై ఉన్నదని ప్రభుత్వం చెబుతుంది. సెక్యులర్ ప్రభుత్వాలకు, నాస్తికవాద (కమ్యూనిస్టు) ప్రభుత్వాలకు తమను తాము వేరుగా చూపుకునేందుకు మత సిద్ధాంతాల అమలు తప్పనిసరి అని వారు సమర్థనగా తెచ్చుకుంటారు. అయితే ఇస్లాం బోధనలలో ఒక్క హిజాబ్ మాత్రమే లేదు. నిజానికి హిజాబ్ ధారణ ప్రధానమైన ఐదు ఇస్లామిక్ మూల స్తంభాలలో ఒకటి కాదని చెప్పే స్కాలర్లు ఉన్నారు. సామాజిక న్యాయం, ఇస్లామిక్ ఫైనాన్స్ అండ్ బ్యాంకింగ్ ద్వారా సంపదల సమాన పంపిణీ, నిజాయితీ, సమగ్రత మొదలైన సూత్రాలకు ఇస్లాంలో అత్యంత ప్రాధాన్యతను కలిగి వున్నాయి. కాని ఇరాన్ పాలకులు హిజాబ్ పట్ల చూపే శ్రద్ధ ఈ సూత్రాలపై చూపుతున్నట్లు ఎక్కడా దాఖలా లేదు. ఇరాన్లోనే కాదు -ముస్లిం మత పాలన ఉన్న ఏ దేశంలోనూ ఈ సూత్రాలను పాటించడం లేదు. కనుక హిజాబ్ అమలులో ఇరాన్ పాలకుల ప్రధాన లక్ష్యం ప్రజలను మత సంప్రదాయాలకు, కట్టుబాట్లకు కట్టి పడేసి ఉంచడం ద్వారా పాలకవర్గాలకు వ్యతిరేకంగా ప్రజలలో తిరుగుబాటు తలెత్తకుండా నిరోధించడమే.

ఈ పరిస్థితిని చర్చిస్తున్నప్పుడు మనకు అనివార్యంగా భారత దేశంలోని పరిస్థితి ఖచ్చితంగా మదిలోకి వస్తుంది. ఎందుకంటే ప్రజలు ఎదుర్కొంటున్న ప్రధాన సమస్యలు ఎక్కడైనా ఒకటే మరి. ఆకలి, దరిద్రం, నిరుద్యోగం, ద్రవ్యోల్బుణం, అసమాన వేతనాలు, వేతనాల తగ్గుదల, ప్రభుత్వాల నిర్బంధం! ఈ సమస్యలకు కారణం ఎక్కడైనా ప్రభుత్వాలు అమలు చేసే దోపిడీ విధానాలే. శ్రమ జీవులను దోచి సంపన్నులను మేపే విధానాలే అన్ని చోట్లా రాజ్యం ఏలుతున్నాయి. సామాజికంగా ఖటామి, రౌహానీ మొదలైన పాలకులు ఉదార విధానాలు అమలు చేస్తూ ప్రజల హక్కులకు మద్దతుదారులుగా కనిపిస్తారు. అహ్మది నెజాద్, ఇబ్రహీం రైసి ఇత్యాది పాలకులు సామాజికంగా బలహీన సెక్షన్ ప్రజల (మహిళలు, పేదలు) పై మత సంప్రదాయాలు, కట్టుబాట్లు అమలు చేస్తూ పౌర హక్కులకు శత్రువులుగా కనిపిస్తారు. కానీ ఈ రెండు సెక్షన్లు ఆర్థికంగా అవే స్వేచ్ఛా మార్కెట్ విధానాలు అమలు చేస్తారు, చేస్తున్నారు. రాజకీయ అధికారం చేజిక్కించుకునేందుకు ఒక్కో పాలక వర్గం ఒక్కో ముసుగు ధరిస్తుంది. ఇండియాలో కాంగ్రెస్ తదితర పార్టీలకు లిబరల్ రాజకీయాలు ఇష్టపడే ప్రజలు ఓటు బ్యాంకు లేదా ప్రజా పునాది. బీజేపీ లాంటి పార్టీలకు కుల, మత సంప్రదాయాలకు, కట్టుబాట్లకు విలువ ఇస్తూ సామాజికంగా వెనుకబాటు భావాలు కలిగిన ప్రజా సమూహాలను పునాదిగా, ఓటు బ్యాంకుగా చేసుకుంది. కనుక ప్రజల్లో కుల, మత సెంటి మెంట్లు ఎంత బలపడితే బీజేపీ రాజకీయాలకు అంత లబ్ధి చేకూరుతుంది. కాంగ్రెస్ లాంటి పార్టీలు తమ ఓటు బ్యాంకును సంతృప్తి పరిచే పరిమితితో పౌర, ప్రజా హక్కులకు మద్దతుగా

వున్నట్లు కనిపిస్తాయి. కాని కుల, మత, ఖాచ్ కట్టుబాట్లను రాజకీయ ప్రయోజనాలకు ఉపయోగించుకోవడానికి అవి వెనకాడవు. అటు కాంగ్రెస్ రాజకీయ శిబిరం గానీ, ఇటు బీజేపీ శిబిరంగానీ విదేశీ విధానంలో తేడా పాటించవు. ఇరు పార్టీలు దళారీ పాలకవర్గాలకు ప్రతినిధులే. కనుక వారి విదేశీ యజమానులు నిర్దేశించిన విధానాలనే అమలు చేస్తాయి.

ఇరాన్ విషయానికి వస్తే అక్కడి హార్డ్ లైన్ రు, సంస్కరణ వాద పాలకవర్గాలు ఇరువురు సుప్రీమ్ లీడర్ ఆదేశాలకు కట్టుబడి వుంటారు. ప్రజల్లో వ్యక్తం అవుతున్న ధోరణులను బట్టి ఏ రాజకీయ నాయకుడు అధికారంలోకి వస్తే ప్రజలు ఆందోళనలకు దూరంగా ఉంటారో అన్న అంశాన్ని అంచనా వేసి వారు అధికారం నిర్వహించేందుకు సుప్రీమ్ లీడర్ అవకాశం ఇస్తాడు. ప్రజలు మరీ అతిగా స్వేచ్ఛకు, హక్కులకు అలవాటు పడ్డారని, కట్టుబాటు తప్పుతున్నారని భావిస్తే హార్డ్ లైన్ పాలకులకు అవకాశం లభిస్తుంది. హార్డ్ లైన్ పట్ల ప్రజల్లో అసంతృప్తి ప్రబలి తిరుగుబాటుగా మారుతుందని భావిస్తే సంస్కరణవాదులకు అవకాశం వస్తుంది. మొత్తంగా ప్రజలు దోపిడీ పాలకులలో ఎవరో ఒకరిని ఎన్నుకునే పరిమితిలోనే ఉండేలా జాగ్రత్తలు తీసుకుంటారు. ఇస్లామిక్ పాలనకు అతీతంగా ప్రజలు ఆలోచన చేయకుండా పాలకులను మార్చుతున్నారు. ఇరాన్ ప్రజలు ఈ గానుగెడ్డు రాజకీయ పంథా భావనల నుండి బైటపడి పూర్తిగా విప్లవకరమైన రీతిలో రాజకీయ ఆచరణకు పూనుకుంటే తప్ప నిజమైన విముక్తి లభించదు. ఇప్పటికైతే విప్లవకర కార్యాచరణకు ఇరాన్ లో సానుకూల పరిస్థితి అభివృద్ధి కావలసే ఉన్నది. ఇరాన్ లో ఇస్లామిక్ పాలనా చక్రబంధం నుండి ఎవరైనా బైటపడినట్లు కనిపిస్తే వారు పూర్తిగా పశ్చిమ దేశాల ప్రాపకంలో ఉన్నారు. సొంతగా ప్రజల ఉనికితో సంబంధం కలిగి ఉండి మార్పు కోసం కృషి చేస్తున్న సంస్థలు మృగ్యం. షా మహమ్మద్ రాజా పహ్లావి పాలనా కాలంలో 1979 వరకు పలు విప్లవ గ్రూపులు ఇరాన్ లో సాయుధ పోరాట నిర్మాణానికి కృషి చేశాయి. ఇస్లామిక్ విప్లవం తర్వాత ఇవి ఉనికిని కోల్పోయాయి.

ఇండియా, ఇరాన్ లో హిజాబ్

ఇండియాలో హిజాబ్ ధరించే హక్కు కోసం ఇక్కడి మహిళలు కాలేజీల్లో, కోర్టుల్లో పోరాడుతుండగా ఇరాన్ మహిళలు హిజాబ్ నుండి విముక్తి కోసం పోరాడుతున్నారు. ఈ వైరుధ్యాన్ని హిందూత్వ సంస్థలు తమకు అనుకూలంగా వాడుకునే అవకాశం ఉన్నది. నిజానికి ఇక్కడ వైరుధ్యం ఏమీ లేదు. హిజాబ్ ని ప్రధాన అంశంగా చేస్తే వైరుధ్యం వున్నట్లు కనిపిస్తుంది. అయితే ప్రధాన అంశం స్త్రీల/పౌరుల హక్కులే తప్ప హిజాబ్ కాదు. ఇండియాలో విద్యార్థినులు తమ మత విశ్వాసానికి అనుగుణంగా హిజాబ్ ధరించే హక్కు కోసం పోరాడుతున్నారు. ఇరాన్ మహిళలు తమ ఇష్టానికి అనుగుణంగా దుస్తులు ధరించే హక్కు కోసం పోరాడుతున్నారు. ఇండియాలో రాజ్యం అణచివేతలో మత వివక్ష ఇమిడి ఉండగా ఇరాన్ రాజ్య అణచివేతలో జెండర్ వివక్ష, మత అణచివేత ఇమిడి

ఉన్నాయి. హక్కుల కోసం జరుగుతున్న పోరాటాలు కనుక ఇరువురి పోరాటాలకు ప్రజాస్వామిక వాదులు మద్దతు ఇస్తారు. ఇండియాలో ముస్లిం మహిళలు హిజాబ్ కి వ్యతిరేకంగా చైతన్యవంతమై వుద్యమానికి పూనుకుంటే ఆ ఉద్యమానికి కూడా ప్రజాస్వామిక వాదులు మద్దతు ఇస్తారు. కాని ఆ చైతన్యం వారంతట వారే తమ భౌతిక పరిస్థితుల నుండి పొందాలి. హిందూత్వ రాజ్యం అనుసరించే మత వివక్ష నుండి ఇస్లామిక్ మహిళలు హిజాబ్ వ్యతిరేక చైతన్యం పొందాలని చెప్పడం అవివేకం.

చివరగా మరొక ముఖ్య అంశం గురించి చెప్పుకోవాలి. హిజాబ్ వ్యతిరేక నిరసనలు నిజానికి నెలకు పైగా కొనసాగడం సాధ్యం కాదు. హిజాబ్ అమలు విషయంలో ఇరాన్ పాలకుల అణచివేత వైఖరికి వ్యతిరేకంగా పెల్లుబుకిన నిరసన ప్రస్తుత ఆందోళనలకు ఆరంభం అనడంలో సందేహం లేదు. కాని అవి ఇప్పటికీ కొనసాగడానికి కారణం ప్రజల్లో పేరుకుని ఉన్న అసంతృప్తి, అలజదులే. క్రమంగా ఇతర సాధారణ ప్రజా సమస్యలు కూడా ఆందోళనలకు జత చేరడం; ఆందోళనలలో స్త్రీలతో పాటు కార్మికులు, విద్యార్థులు, ఉపాధ్యాయులు విస్తృత స్థాయిలో ప్రవేశించడం, వివిధ కాలేజీలు, యూనివర్సిటీలకు ఉద్యమం పాకడం - ఈ కారణాలతో ఆందోళన చల్లారకుండా కొనసాగు తోంది. ఆందోళనలను అక్కడి ప్రభుత్వం కూల్చివేతకు దారి తీసేలా ఎగదోసేందుకు అమెరికా, జర్మనీ, బ్రిటన్, ఫ్రాన్స్ తదితర దేశాలు బహిరంగంగానే పథక రచన చేస్తున్నాయి. ఆందోళనకారులు విదేశీ శక్తుల పట్ల అప్రమత్తంగా లేనట్లయితే మొదటికే మోసం వస్తుందని గ్రహించాలి. అంతర్జాతీయంగా చూస్తే పశ్చిమ దేశాలు మూడు దశాబ్దాలుగా అమలు చేస్తున్న అమానుష ఆంక్షల వల్ల ఇరాన్ ఎదుర్కొంటున్న గడ్డ పరిస్థితుల పట్ల వ్యతిరేకత ఇప్పుడు పెల్లుబుకుతున్నది. 'డెత్ టు అమెరికా, డెత్ తు ఇజ్రాయేల్' అంటూ శుష్క నినాదాలు ఇవ్వటానికి బదులు ఇరాన్ పాలకులు తమ మత మౌఢ్యాన్ని వీడి ప్రజలతో మమేకమై వారిలో సామ్రాజ్యవాద వ్యతిరేక స్ఫూర్తిని రగిలించటం ద్వారా మాత్రమే దేశాన్ని అభివృద్ధి పథంలో తీసుకెళ్లగలరు. కాని ఇస్లామిక్ పాలకులకు అది సాధ్యం కాదు. కనుక ప్రజలే తమ దేశాన్ని ఇస్లామిక్ చెర నుండి, పెట్టుబడిదారీ చెర నుండి విముక్తి చేయాలి. ❖

పెరిగిన కాగితం, ముద్రణ రేట్లు, ఇతర ఖర్చుల పెంపుదల కారణంగా మాతృక చందా మొత్తాన్ని పెంచాల్సిన అవసరం వచ్చింది. మాతృక సంపాదకవర్గం చర్చించి ఈ క్రింది చందా రేట్లను నిర్ణయించింది.

సంవత్సర చందా: రూ. 300/-

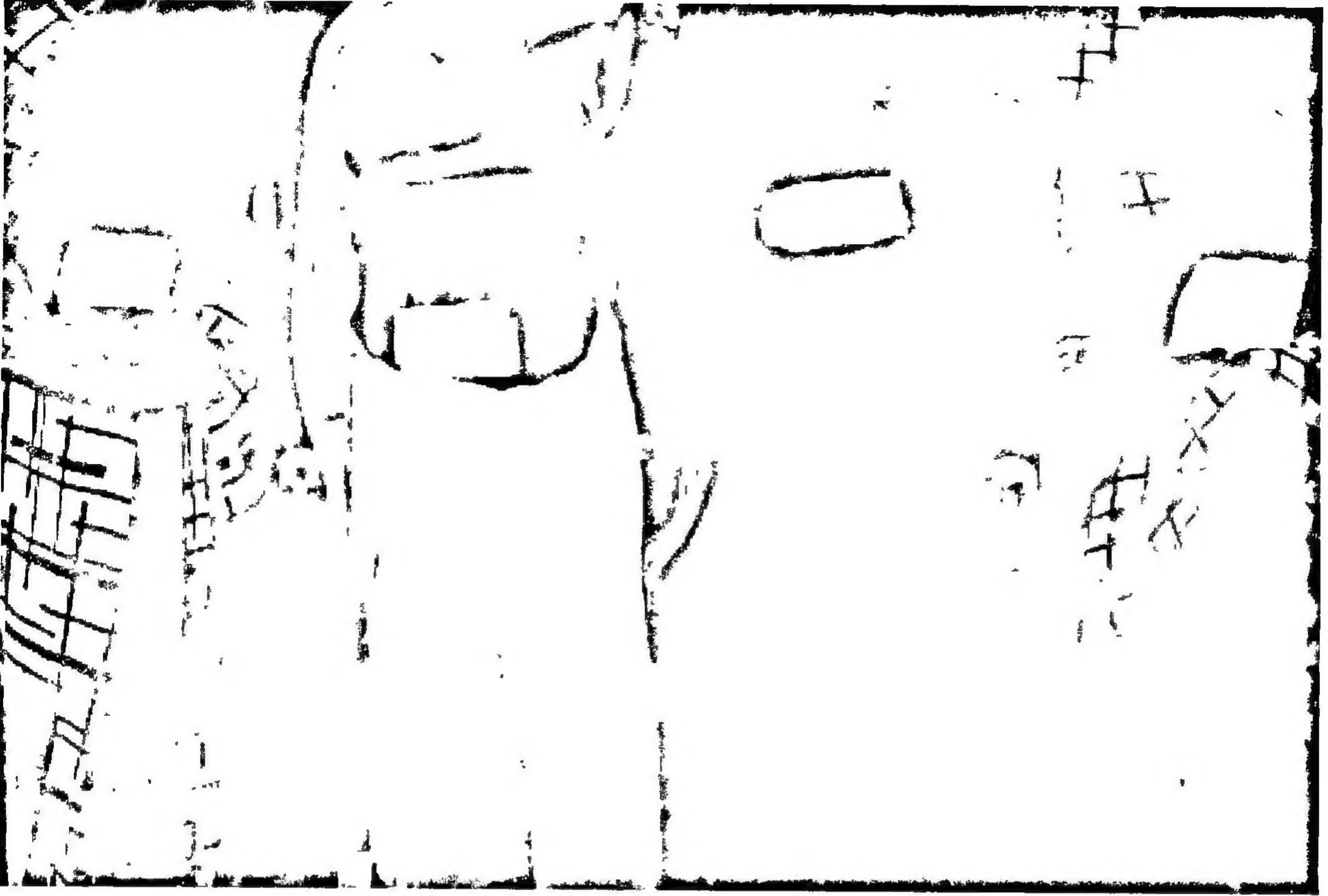
రెండు సంవత్సరాల చందా: రూ. 500/-

విషమ పర్యం!

శ్రీమద్రామాయణం

బమ్మిడి జగదీశ్వరరావు

“అంతా యిచ్చిత్రంగుంది... నరాలు గుంజుడు బందయింది... నడుములు గుంజుడు బందయింది...”

“అవుమల్ల. వాంతులూ యిరోననాలు గూడా బందయినాయి...”

“పెయ్యి సక్కుగయిపోయింది మునుపటి తీర్గ...”

నమ్మలేనట్టుగా వుంది ఆ తల్లులకి. ఫామిలీ ప్లానింగ్ ఆపరేషన్ అయిన దగ్గర్నుంచి నలిగిపోయి ‘నరకం జూసినం’ అనుకున్నోళ్ళకి తెరిపిన పడ్డట్టే వుంది. ఊపిరి తీసుకోబోతే గాలి గుండెల్లోకి జొరబడలేదు.

“మనం నలుగురం సచ్చిపోయినాం...”

ఆ మాటతో పిడుగు పడ్డట్టయింది. నిశ్శబ్దం వొక్కసారిగా ఆవరించింది. ఆ తల్లులు వాచిన ముఖాలతో వొకరొకరు చూసుకున్నారు. కళ్ళల్లో నీళ్లు యింకిపోయామోమో కళ్లు పొడిబారి వున్నాయి. తాము చచ్చిపోయామంటే నలుగురిలో యే వొక్కరికీ నమ్మకం కుదరడం లేదు.

“మనం జీవిడిసినామా?”

“మనం సచ్చిపోయినామా?”

“నిజమా? లేదు... లేదు... నేను నా బిడ్డలకోసం బతకాలె...”

“నేను నా పెనిమిటి పిల్లల్ని యిడిసి వుండ...”

తలలు అడ్డంగా వూపినట్టు అనుకున్నారు. కాని తలలు కాదు కదా తల్లోని వెంట్రుక కూడా కదలేదు. గొంతెత్తి యేడవబోతే వశంకాలేదు.

పోస్టుమార్టం గది శవాలను కడుపులో పెట్టుకొని- తను కూడా శవమల్లె చప్పుడు చెయ్యకుండా యే కదలికా లేకుండా వుంది.

“నా పిల్లలు?”

తలచుకుంటే ఆగిన గుండె దబ్బున బద్దలయ్యింది. పడివున్న చోటునుండి లేచి పరిగెత్తబోయింది పట్టుమని పాతికేళ్లు కూడా లేని లేత తల్లి. కాలా చెయ్యా కదలేదు.

“కాటికి పోవుడు తప్ప- కన్నబిడ్డల దగ్గరకు పోవుడు మరిలేదు”

అప్పటికే నిర్ణయానికొచ్చినట్టు తనలో తాను అనుకున్నట్టు అందో తల్లి.

“నన్ను సంపి నా పిల్లలకి తల్లి లేకుండా జేసిను”

“నా బాబుకు తొమ్మిది నెలలు, పాలిడవలేదు. వాడికి యిద్దరు అక్కలు. నా పెనిమిటి యెలా సాకుతాడో...”

“నాకిద్దరు పిల్లలు. రెండేళ్ల బిడ్డ. నాలుగేళ్ల కొడుకు. నా బిడ్డ నన్నిడిసి వుండది... ఆకలికి అస్సలు ఆగది...”

“నాకూ యిద్దరు పిల్లలు. వొకనికి అమ్మా అనుడు కూడా రాదు. మరొకనికి సేత్తో బువ్వ తినుడు రాదు. బెంగతోనే సంబోళ్లు సచ్చిపోతరు...”

పోయిన ప్రాణాలు యింకా పెనుగులాడుతూ వున్నాయి. అందుకు సాక్ష్యంగా దుఃఖంతో గొంతులు పూడుకుపోయాయి.

ఇంతలో ఆ చీకటి గదిలోకి కిటికీలు తెరవడంతోనేమో వెలుగొచ్చింది. ఆ వెలుగు మరింత యెక్కువైంది - లైట్లు వేసినట్టున్నారు. ఫంకాలు తిరుగుతున్న చప్పుడు. ఎవరో వచ్చిన అలికిడి.

ఆ తల్లులకి భయం వేసింది. ఒకరి చెయ్యి మరొకరు అందుకోబోయారు. చేతులు సాగలేదు. కలవలేదు. బెంగ తీరలేదు.

మళ్ళీ నిండుకుంటున్న నిశ్శబ్దం.

ఆ తల్లులు యెవరి ఆలోచనల్లోకి వాళ్లు జరిగి వెనక్కి జారిపోయారు.

రేపు యిరవై నాలుగో తారీకు. సెప్పిన గదా. దవాకాన కాడికొస్తే పరీచ్చలు సేసుకుంటే రిపోర్టులు యిస్తరు. గవి వుంటే క్యాంపుల ఆపరేషను జేస్తరు. యాది మరవకు పిల్లా....’

ఆశావర్కరు యింటికొచ్చి చెప్పి, పేర్లా వయసూ ఫోన్ నెంబరూ అడ్రస్సూ అన్నీ రాసుకొని వెళ్లింది.

రేపు యిరవై అయిదు. బెస్తారం. పొద్దుటే యిబ్రహీంపట్నం దవాకానకు రాండ్రి. అక్కడే క్యాంపు. అక్కడే ఆపరేషన్లు...

ఏయెన్ఎం ఫోను చేసి చెప్పింది.

‘పొద్దుట వచ్చేయండి. మీ నెంబరు ప్రకారం మీకు ఆపరేషను. లేటుగచ్చి లేటయింది అని అనకుర్రి... ముందలే సెప్టున్నా- ఆ...’

రెండో దపాకి ఫోనెత్తినప్పుడు చెప్పింది.

‘నువ్ వొక్కదానివేనా- ఆపరేషను కచ్చేది, వందలమంది అత్తరు. అందరికీ లేని బయం నీకేల. ఈ బూమ్మీద ఆపరేషను సేయించుకొనేటిది నువ్వ మొదులూ కాదు ఆకరూ కాదు...’

కసురుకొనో విసుక్కొనో అంది. ఆ మాటలిప్పుడు ఆ తల్లుల చెవుల్లో వినబడుతున్నాయి.

‘పదయ్యింది. పడకుండయ్యింది. పన్నెండయ్యింది. డాక్టరు రాలే. ఇంతమందికి యెప్పుడు సేస్తరో యేమో? బిడ్డ యేమీ తినలే...’

‘బయటకు నడువమ్మా నడువ...’

‘ఇయ్యాల్లికి సేత్తరా? లేదా?’

‘అట్టిగనే పిలిసినాం. మాకు పని లేక...’

‘అది కాదురా నానీ... సంబి బిడ్డలు అమ్మకోసం పాలకోసం

యేడుస్తాండు... జర జల్లీ అయితే...’

‘అస్తరు. డాక్టరు అస్తరు. నువ్విక్కడుంటే తిడుతరు. పో...’

‘డాక్టరుబాబుకి గప్పుడే తెల్లారినట్టు లేదు...’

చక్రాల బండి ‘కిర్ కిర్’ చప్పుడుతో వెనకటి మాటలు వెనక్కి వెళ్లిపోయాయి.

‘డాక్టరు అచ్చిండు’

అప్పటికప్పుడు అంతా నిశ్శబ్దమయం కావడం తెలుస్తోంది.

“సూది మందు యిచ్చినంక నొప్పి తెల్వదు కదక్కా”

“మత్తుకి సెర్మం కోసినా తెల్వది”

“నొప్పి వుండదు కదక్కా... యేమీ కాదు కదక్కా... బయిమయితాంది...”

“నేనుగాని యింతకు ముందు ఆపరేషను సేయించుకున్నానా? నన్ను అడుగుతుంటివి. సేయించుకుంటే మళ్ళీ ఆపరేషనుకు అస్తనా?”

“సంటిది యెప్పుడూ పొట్టలో దూరి సస్తది. రేపు కుట్లుకి యేమయితాదో యేమోనని బయిమయితాంది...”

పిల్లల్ని ఆ తరువాత పెనిమిటినీ ఆ తరువాత దేవుళ్లనీ తలచుకుంటుంటే మధ్యలో డాక్టరు మాటలు వినిపించాయి.

‘ఎవర్నీ లోపలకు వదలొద్దు’

డాక్టరు ఆ మాట మాయమ్మని చూసే అని వుంటాడు అనుకుంది వొక తల్లి. మాయత్తని చూసే అని వుంటాడు అనుకుంది మరొక తల్లి. మాయక్కని చూసే అని వుంటాడు అనుకుంది యింకొక తల్లి. నా పెనిమిటినీ చూసే అని వుంటాడు అనుకుంది మరింకొక తల్లి.

పొట్ట దగ్గర శరీరం మొద్దుబారిందే కాని యెరుక వుంది.

భయానికి కొందరు కళ్లు మూసుకున్నారు. కొందరు తలలు తిప్పుకున్నారు. అయితే అందర్నీ వొకరి పక్కన వొకర్ని నేలన పడేశారు. పీక తెగిన కోళ్ల మాదిరి అంతా ఆ గదంతా పడున్నారు. కాదు, పడుకోబెట్టారు.

ఎలా పడివున్నా మాటలు వినిపిస్తూ వున్నాయి.

‘డాక్టరు అచ్చిందా?’

‘లంచ్కు పోయిండు... యింటికి’

‘గప్పుడే అచ్చిండు గప్పుడే పోయిందా? మరి ఆపరేషన్లు యెప్పుడు సేస్తడు?’

‘గన్నీ పూర్తి సేసేసి పోయిండు’

‘గంటల?’

లోపల నడుస్తున్న సంభాషణ యిప్పుడు బయట వినిపిస్తూ వుంది.

‘ఒక్క గంటలో?’

‘యెస్... లేప్రోస్కోపీ ఆపరేషన్... ఇట్స్ బేక్ టెన్ టూ ఫిఫ్టీన్ మినిట్స్. తెలుసు కదా యిది చాలా సింపుల్ ఆపరేషన్’

‘ఎంత సింపుల్ అయినా సార్... పోనీ మీరు చెప్పినట్టు టెన్ మినిట్స్ వేసుకోండి. థర్టీ ఫోర్ కాండిడేట్స్. యింటూ టెన్. థ్రీ ఫార్టీ మినిట్స్. టోటల్ టైమ్- ఫైవ్ అవర్స్ అండ్ ఫార్టీ మినిట్స్...’

‘చేసే డాక్టర్ ఎక్స్పీరియన్స్ మీద కూడా ఆధారపడి వుంటుంది’

‘మీరు చెప్పింది నిజమే సార్... కాని న్యూస్ లో ట్వల్వ్ క్లాక్ వరకూ డాక్టరుగారు రాలేదు. టూవో క్లాక్ కు వెళ్లి పోయారు. సరే, వన్నవర్ కాదు- టూ అవర్స్ వేసుకున్నా వొక్కొక్కరికి ఫోర్ మినిట్స్. అప్పటికీ నలుగురు మిగిలిపోతున్నారు. అదీ ఆపకుండా చేస్తే...’

‘డాక్టరుగారు రికార్డు క్రియేట్ చేసి గిన్నీస్ బుక్కులో యొక్కాలనుకున్నాడో యేమో?’

పెద్ద డాక్టర్ మూడ్ గమనించి అసిస్టెంటూ జూనియర్ డాక్టర్లు వచ్చిన నవ్వుని పెదవి మాటున అదిమి పెట్టుకున్నారు.

చొరబడుతూ వున్న నిశ్శబ్దం.

ఆ మాటలు వింటున్న నాలుగు శవాలు తమ వొంటి మీది తెల్లని వస్త్రం తొలగిస్తున్నా సిగ్గు పడలేదు. సిగ్గుపడాల్సిన వాళ్లు సిగ్గుపడడం లేదన్నట్టు వొక గొంతు దర్పంగా పలికింది.

‘బట్... మన డిపార్ట్మెంటునీ మన ప్రొఫెషన్నీ మనమే తక్కువ చేసి మాట్లాడకూడదు. అలా అయితే యింక పీపుల్ మనల్ని యేం రెస్పెక్ట్ చేస్తారు?’

ఎవరూ మాట్లాడలేదు. మళ్లీ ఆ గొంతు పలికింది.

‘రికార్డులు క్రియేట్ చెయ్యాలని, గిన్నీస్ బుక్కులోకి యొక్కాలని మన డాక్టర్లకెందుకు పర్సనల్ టార్గెట్ వుంటుంది? ఉంటే గింటే ప్రభుత్వానికి టార్గెట్ వుంటుంది. మీకు తెలుసా? లాస్ట్ ఇయర్ లక్షన్నర ఫ్యామిలీ ప్లానింగ్ ఆపరేషన్లు చేశారు. ఇది నా లెక్క కాదు, హెల్త్ డైరెక్టర్ చెప్పిన లెక్క. ఇయర్లీ ఆ టార్గెట్ పెంచుకుంటూ పోతారు’

మౌనపు నిశ్శబ్దం.

‘అందుకే క్యాంపులు పెట్టి వొక్క రోజులో ఫినిష్ చేస్తారు...’

‘నిజమే ఫినిష్ చేశారు’

నోట్లోకి తన్నుకొచ్చిన మాటని మింగేశాడు జూనియర్ డాక్టరు. మృతదేహానికి కోసిన చోట కుట్లు వేస్తున్నారు.

‘అలా నిన్ను కోస్తుంటే, నొప్పి పెట్టడం లేదా?’

చచ్చినా భయం తగ్గని వో తల్లి ఆందోళనగా అడిగింది, పక్కనే కోతకు సిద్ధంగా వుండి.

“ఎన్నిసార్లు చెప్పాలె? మనం చచ్చిపోయాం”

“మర్చిపోయినానక్కా... మరి మన మాటలు ఆళ్లకు యినిపిస్తాయా?”

“ఎందుకినిపిస్తాయి? మనం సచ్చిపోయినాం గదా? కాస్త నోరు ముయ్యి...”

నోటిమీద వేలు వేసుకోబోయింది. కాని దేహం సహకరించలేదు.

‘స్టెరిలైజేషన్ వల్లనని... నీట్గా క్లీన్ చెయ్యకపోవడమేనని అంటున్నారు సార్...’

‘మీకో విషయం తెలుసా? పూర్వం అంటే నలభైయేళ్ల క్రితం యీ ఫ్యామిలీ ప్లానింగ్ ఆపరేషన్లు యెక్కడ చేసేవారో తెలుసా? స్కూల్సులో...’

నవ్వాడు.

‘మన జనాలకే నీట్నెస్ తక్కువ. ఇమ్మూనిటీ యెక్కువ. అదే మనల్ని కరోనా సమయంలోనూ కాపాడింది...’

ఆగాడు.

‘భగవంతుడు పిలిచాడు. ఆపడానికి మనమెవరం?’

శవాలు వులికిపాటుకి గురికావడం ఆ పెద్ద డాక్టరుకు కనిపించలేదు.

‘అంటే సార్... లివర్, కిడ్నీలు పాడయిపోయాయని కూడా చెప్పారు సార్...’

‘మనమిక్కడ పోస్టుమార్టం చేస్తుంటే, మనకన్నా ముందు రిపోర్ట్ యెవరిచ్చారయ్యా?’

‘ఈ పోయిన వాళ్లు మధ్యలో ఉస్మానియాకు వెళ్లి, అక్కడ్నుంచి ప్రవేటు హాస్పిటల్సుకు వెళ్లారు సార్... అక్కడి డాక్టర్లు అన్నట్టుగా మీడియాలో...’

‘అందర్నీ అసలు పోస్టుమార్టం చేసేది మీడియానే...’

నవ్వులు.

“అవున్నారు... నా పెనిమిటి యెనభై అయిదు వేలు పైవేటు దవాకానల కట్టినాడు”

“నాకు మూడు లక్షలు కర్పయింది గాని లాబం లేదు యెల్లిపొమ్మన్నారు, అప్పు మిగిలింది. నేను మిగల్లే”

ఏడుపు ముఖాలతో తల్లి శవాలు.

‘ఓ హాస్పిటల్లో అయితే చనిపోయిన ఆవిడ అత్తని కిడ్నీ కూడా యిమ్మన్నారట. కోడలు వొద్దు అమ్మకుంటారు, నువ్వు వెళ్లిపో- అని చెప్పిందట’

కళ్లు పెద్దవి చేసి తలాడిస్తూ చూశాడు పెద్ద డాక్టర్.

‘డాట్రు బాబూ నన్నెలాగయినా బతికించు, నాకు చంటి బిడ్డలున్నారు. ఆళ్లు అనాదలయిపోతారు...’

చేతులెత్తి దండం పెట్టి బతిమలాడింది. వెక్కి వెక్కి యేడ్చింది. అదంతా యాది కొచ్చి లేత తల్లి శవం వొళ్లు నీరయిపోయింది.

‘గ్రౌండ్ రిపోర్ట్...’

‘యూ ట్యూబ్ బాగా చూస్తావన్నమాట’

మళ్లీ నవ్వులు.

మరో శరీరాన్ని కోస్తూ కావలసిన అవయవాల్ని రసాయనాల్ని తీసుకుంటూ వున్నారు. అసిస్టెంట్లు పెద్ద డాక్టరుకు సహకరిస్తూ వున్నారు.

‘ఆ ప్రవేటు డాక్టర్స్ చెప్పినదాన్నిబట్టి ప్రజలు యేమి అర్థం చేసుకుంటారు?’

సమాధానం రాలేదు.

‘ప్రవేటులోనే బ్రీట్టుంటు బాగుంటుంది. సర్కారు దవాకానకు పోతే యింతే సంగతులు- అని. అది వాళ్ల నోటితో చెప్పరు. పేషెంట్ రెలెటివుతో చెప్పిస్తారు. దట్స్ మోర్ ఎఫెక్ట్ ఆలోన్స్...’

‘ఇప్పుడు మాత్రం ఆపరేషన్లు జరిగి ప్రాణాలతోవున్న వాళ్లలో పదిహేను మందిని సర్కారు హాస్పిటల్సుకు షిఫ్ట్ చేస్తే, మిగిలిన పదకుండు మందిని ప్రవేటు హాస్పిటల్సుకు సర్కారే షిఫ్ట్ చేసింది సార్... ఇక్కడ కూడా మీరు చెప్పిన సేమ్ థింగ్ కనిపిస్తోంది...’

‘పరిస్థితి చెయ్యి దాటిపోయింది. మనిషిని తీసుకెళ్లి ధర్మా చెయ్యండి’

దవాకానలో డాక్టరు చెప్పిన మాటని వాళ్లు కోస్తుండగా గుర్తుకొచ్చి చెప్పింది తల్లి శవం.

డాక్టర్లకి ఆ మాటలు వినిపించలేదు.

‘సార్... అయితే ఆపరేషన్స్ చేసిన డాక్టరుగారికి శిక్ష పడుతుందంటారా?’

‘గతంలో చర్చీస్ గడ్డలో యిలాగే వాకేరోజు క్యాంపు పెట్టి నూటాయాభైమందికి ఆపరేషన్లు చేశారు. అప్పుడు అందులో పదముగ్గురు చనిపోయారు. డాక్టర్ బాధ్యత లేదు. సస్పెండ్ చేసినా ప్రయోజనం లేదు. ట్రయిల్ కోర్టు నుండి హైకోర్టు దాక నడిచింది. అభియోగం నేరం కాలేదు’

నవ్వాడు.

‘ఎలక్షన్ల పుణ్యాన కలెక్టరుగారి ఫండ్ నుండి లక్షతో కలిపి అయిదు లక్షలు ఎక్స్‌గ్రేషియా ప్రకటించారు. డబల్ బెడ్ రూమ్ యిల్లు యిస్తామని కూడా అన్నారు. పిల్లల్ని చదివిస్తామని కూడా ప్రకటించారు...’

‘పూర్ ఫ్యామిలీ అని యింట్లో వాకరికి వుద్యోగం యివ్వాలని కూడా డిమాండ్ వస్తోంది సార్...’

మాటల మధ్యలో గమనించలేదు కాని శవాలకు చైతన్యం వచ్చింది. అంత దుఃఖంలోనూ ఆనందం కలిగింది.

‘పోన్లే మేం పోయినా, మా పెనిమిటి బిడ్డలు సక్కంగుంటే అదే సాలు’

‘చెక్కు వేసినా డబ్బులు అకౌంట్లో జమకాలేదని కూడా వార్త వచ్చింది కదా?’

“ఔనా?”

“సచ్చికోళ్ల దగ్గర మోసం చెయ్యడం తప్పు కదా?”

1
“అర్థ రేతిరికాడ అప రేతిరికాడ పంచనామా జరిపిస్తుండ్రు... అంటేనే బెమ పోలేదా?”

“అవుమల్ల. ఆపరేషన్ ఆడోళ్ల వాంటి మీదే కాదు...”

డాక్టర్లు పంచనామా పూర్తయినట్లు చేతులు కడుక్కుంటున్నారు. నలుగురు తల్లులకూ తెల్లటి వస్త్రం కప్పి కడుతున్నాడు తాగివున్న కాంపౌండర్.

“నా పెళ్లికి తెల్లసీర కట్టినాను. మల్ల గిప్పుడు...”

పెళ్లినాళ్ల తొలి రోజులూ- తీరని ఆశలూ- గుడ్డుల్లాంటి పిల్లలూ- పెద్ద కొడుకులాంటి పెనిమిటీ- అమ్మా నాయనా అయినవాళ్లూ స్నేహితులూ వొకరొకరూ అందరూ గుర్తుకువస్తున్నారేమో- ఆ తల్లులకు మనసు పీనుగుల పెంటయి పోయింది.

‘ఫ్యామిలీ ప్లానింగ్ ఆపరేషన్ అంటే ఆడవాళ్లకేనా?’

ఆలోచిస్తూ అన్నాడు జూనియర్.

‘నెల తప్పితే, మగాడిని అనరు. ఆడదానివి నువ్వు సూసు కోవద్దా- అంటారు. వాళ్లు కొవ్వా పడు- అంటారు. అడికి బుద్ధిలేకపోతే నీకు వుండొద్దా - అంటారు. సాలీ సాలని బతుక్కి యిందర్ని కన్నావు, నీకు బయం లేదా- అంటారు. రాటూ పోటూ ఆడదానికే సారూ...’

అప్పటిదాకా మూగగా వుండిపోయిన నాలుగో తరగతి వుద్యోగైన కాంపౌండరు నాలుగు మాటలు అన్నాడు. అందరూ విన్నారు.

‘ఫ్యామిలీ ప్లానింగ్ ఆపరేషన్ నువ్వు చేసుకున్నావా? మీ ఆవిడా?’

సిగ్గుపడ్డాడు.

‘మా ఆవిడే సారూ’

‘ఏం? నువ్వెందుకు చేసుకోలేదు?’

పలుకు లేదు.

‘వాడి సంగతి సరే, అడిగిన నువ్వు చేసుకున్నావా?’

అసిస్టెంట్లు డాక్టరు కూడా సిగ్గుపడ్డాడు. పెద్ద డాక్టరు గుంబనంగా నవ్వాడు. ఆ నవ్వుతో చొరవ తీసుకొని-

‘మీరు సార్...?’

మౌనం.

‘అప్పటి కాలంలో మా పేరెంట్స్ వొప్పుకోలేదు. ఇప్పటి కాలంలో మా అల్లుడ్ని చేసుకోమంటే వాళ్ల పేరెంట్స్ వొప్పుకోలేదు. మా ఆవిడా- చదువుకున్న మా అమ్మాయి కూడా వొప్పుకోలేదు. తనే చేసుకుంటానని ఫిక్స్ అయి చేసుకుంది కూడా’

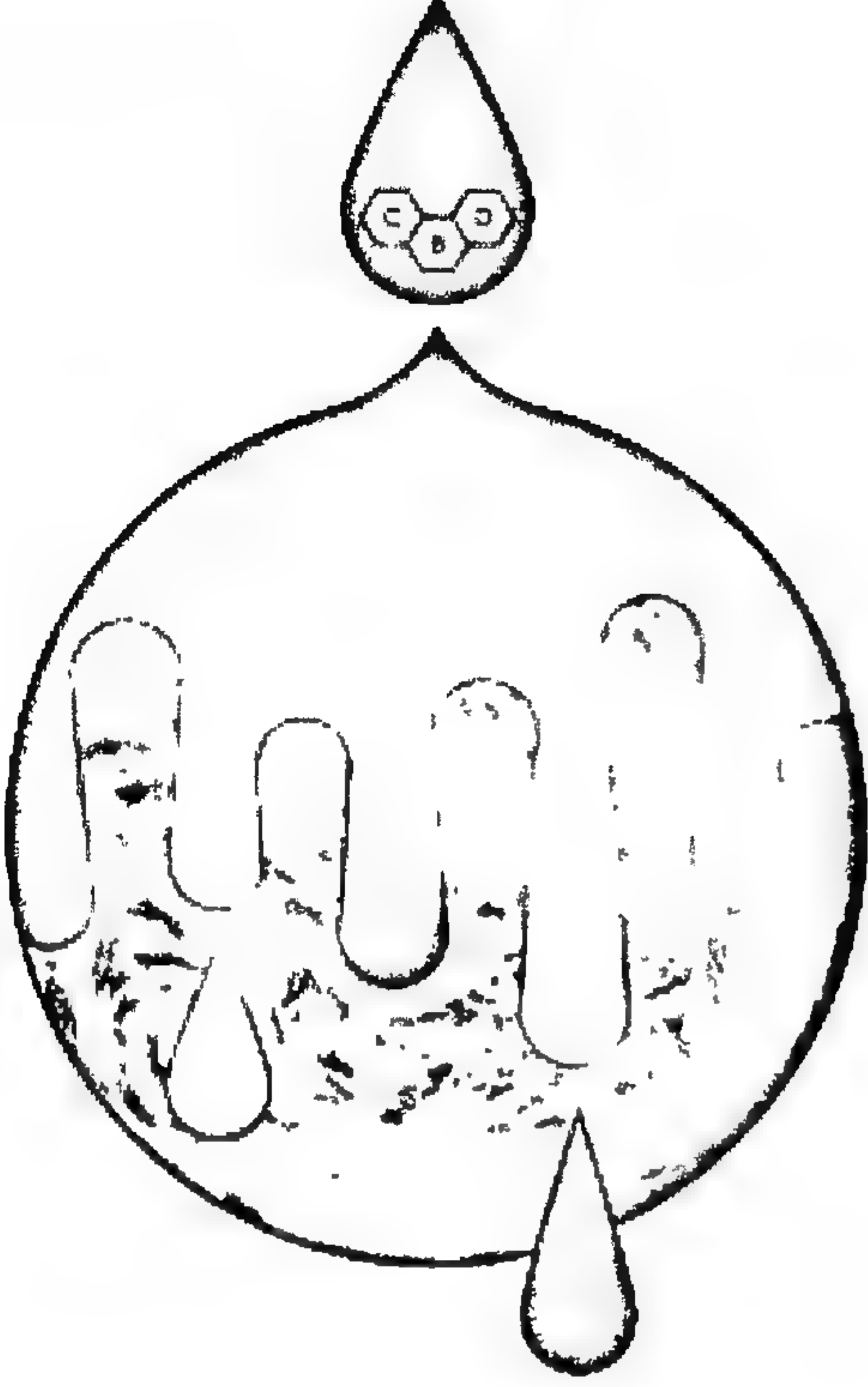
పెద్ద డాక్టరు నిట్టూర్చి నవ్వాడు.

తరువాయి 14వ పేజీలో ...

ఈ ఒక్క గాయాన్ని నాకొదిలిపెట్టు

సాంబమూర్తి లండ

గాయాలేమన్నా పూలదండలా
ఎన్నని మెడలో వేసుకుంటావు నువ్వైనా
ఈ ఒక్క గాయాన్ని నాకొదిలిపెట్టు

నెలా నెలా నువ్వు
రక్తపువ్వాగై ప్రవహించి ప్రవహించి
అడుగంటిపోతున్నప్పుడు
గట్టున మౌనంగా నిలబడ్డం వినా
నేను చేసిందేమిటి
నన్నిప్పుడు
కనీసం ఓ నెత్తుటిబుగ్గనైనా కానివ్వు

అమ్మయ్యే దారిలో
నువ్వు మోసిన కత్తిగాల్లిక చాలు
ఈ ఒక్క సారికి
కత్తిమొనకు నన్ను హత్తుకోనివ్వు

పునర్జన్మ కోసం
నువ్వా గదిలోకి వెళ్లడమంత
దుర్భర కష్టమైతే కాదు కదా
నాలోంచి దూకే జీవధారకు
అడ్డుకట్ట వేయడం!
నన్నో ఆనకట్టను కానివ్వు

దేవ దానవుల పంపకాల్లో జరిగినట్టే
మనిద్దరి దేహాల పంపకాల్లోనూ
అనుమానం లేదు
నీకు అన్యాయమే జరిగింది

అమృత కలశం నా చేతికిచ్చి
ప్రకృతి నీ దోసిట్లో హాలాహలం నింపింది
నీ కోసం ఈ ఒక్క గరళపు చుక్కని
నన్ను నవ్వుతూ సేవించనివ్వు

13వ పేజీ తరువాయి...

‘ఇదొక సాంప్రదాయం... అందుకే వ్యాసేశ్వరీ మన దగ్గర
జీరో పాయింట్ త్రీ పర్సెంట్’

‘సో... క్యాంపులు పెట్టి తాయిలాలు యిచ్చి ప్రెజర్ చేసి
ఆడవాళ్లని టార్గెట్ చేసి క్యాంపులకు తరలించడం... దొరికిన వాళ్లని
దొరికినట్టు కోసి పడేయడమే...’

అసిస్టెంటు డాక్టర్ క్యాజువల్గా అన్నాడు.

‘లేదు, పెళ్లయితే ఫ్యామిలీ ప్లానింగ్ ఆపరేషన్ నేనే
చేసుకుంటాను’

దైర్యంగా అన్నాడు జూనియర్ డాక్టర్.

‘నీకు లైంగిక సామర్థ్యం లేదని అందరూ అనుకుంటారు’
నవ్వులు.

నవ్వుని నలుగురు తల్లులూ నాలుగు దుఃఖపు మూటలై విన్నారు.
కాని వాళ్లనే యెవరూ వినలేదు. కనలేదు. ❖

స్త్రీల శరీరాలపై హక్కులు వారివే

విశాఖ పద్మ

ఈ ఏడాది సెప్టెంబర్ 29న అవివాహితుల అబార్షన్ హక్కులపై సుప్రీం కోర్టు వెలువరించిన తీర్పు స్త్రీల పునరుత్పత్తి హక్కులపై మరోసారి చర్చను ముందుకు తెచ్చింది. గర్భం ధరించటం స్త్రీల ప్రకృతి. కానీ ఆ గర్భం అవాంఛితమైతే దాన్ని విచ్చిత్తి చేసుకునే హక్కు ఆమెకి ఉందా? మెజారిటీ సమాజం ఆ హక్కు ఆమెకి లేదనే అంటుంది. లేకపోతేనే సరైందనుకుంటుంది.

వివాహం, లైంగికత, పునరుత్పత్తి అంశాలు మన సమాజంలో పురుషస్వామ్య చట్రంలో ఉన్నాయి. స్త్రీ శరీరం మీద స్త్రీలకు హక్కు వుంది అని మన చట్టాలు ఒప్పుకుంటాయి, కానీ మన భావజాల రంగంలో ఈ అంశం ఇతర అంశాలతో ముడి పెట్టి, ఆమె హక్కులని హరించి వేసే నీతులు, ధర్మాలు, బోధనలు, సూత్రాలు కలగలిపి -సారాంశంలో స్త్రీల శరీరంపై హక్కులు పురుషులకే దఖలు పరిచే బలమైన వాదనలు నిత్య జీవితంలో భాగంగా ఉంటాయి. స్త్రీ వివాహం ఆమె అభిష్టానుసారం జరగరాదని మెజారిటీ ప్రజలు నమ్మి ఆచరిస్తారు. వివాహం కుటుంబ సంబంధమైన వంశ పరంపరను నిలిపే పవిత్ర కార్యంగాను, ఆ కార్యాన్ని తలకెత్తుకొనే పనిముట్లుగా స్త్రీలు ఉండాలనీ కోరుకునే సమాజ నీతి -ఆ వివాహం ద్వారా సంక్రమించే పిల్లలను కుటుంబ ఆస్తిగా పరిగణిస్తుంది. ఎంతమంది పిల్లలను కనాలనేది కూడా కుటుంబమే నియంత్రిస్తుంది. పునరుత్పత్తికి స్త్రీలు పనిముట్లుగా ఉంటారు తప్పితే ఆ ప్రక్రియలో వారి నిర్ణయకత సాధారణంగా చాలా స్వల్పం. లేక శూన్యం. మగపిల్లల్ని కనని స్త్రీలకి కుటుంబ గౌరవం ఎంత దక్కుతుందో మనకి తెలుసు.

వివాహిత స్త్రీలే భర్త ద్వారానే పిల్లల్ని కనాలన్నది ఇక్కడి సమాజ నిబంధన. అవివాహితులూ, మైనర్ బాలికలూ, భర్త చనిపోయిన స్త్రీలూ గర్భం ధరిస్తే ఆ గర్భాన్ని కొనసాగించాలా లేక విచ్చిత్తి చేసుకోవాలా? -అనే నిర్ణయాధికారం కోసం ఆధునిక మహిళలు కోర్టుల ముందుకు రావడం మన సమాజ గమనంలో ఒక మలుపుగానే చూడాలి. ఎందుకంటే వివాహం అనే అంశం అనేక

మార్పులకి గురవుతున్న దశలో మనం ఉన్నాం. పెళ్లికి సంబంధించి మతపరమైన క్రతువులకి బయట సాంప్రదాయ వివాహ పద్ధతులకి ఆవల స్త్రీ పురుషులకి లైంగిక జీవితం ఏర్పడే సామాజిక వర్తమానం ఒక వాస్తవం అయినప్పుడు ఆ జీవన విధానంలో స్త్రీలు గర్భం ధరించే సందర్భం కూడా ఒకటి ఏర్పడుతుంది. ఆ సందర్భాన్ని స్త్రీలు ఎలా ఎదుర్కొంటారన్నది ఒక ఆసక్తికర పరిణామం. ఆ ఎదుర్కొనే స్త్రీలని సమాజం ఎలా పరిగణిస్తుందనేది ఇంకా ప్రాధాన్యత కలిగిన చర్చ. ఈ సందర్భానికి తగిన న్యాయపరమైన, చట్టపరమైన ఆవరణ మన సమాజానికి ఉందా? అనేది ఇవాళ్టి సహేతుకమైన ప్రశ్న.

గతంలో ఎన్ని చట్టాలు బిగించి ఉంచినా కూడా వివాహానికి బయట స్త్రీలకు పరిమితంగా అయినా లైంగిక జీవితం ఉంది. కానీ ఆ జీవితం పరమ రహస్యం. సామాజిక కోణంలో అతి నీచమైన పాపం. వితంతువులు, మైనర్ బాలికలు, ఇతర స్త్రీలు వివాహేతర సంబంధం ద్వారా గర్భం ధరిస్తే వారిని చంపేయడమో లేక మొరటు విధానాల్లో గర్భస్రావం చేయించడమో ఆయా సమాజాలకు అలవాటుగా ఉండేది. ఆ నాటి పరిస్థితుల్లో స్త్రీలు మరణించినా ఆ కుటుంబానికి ఎంతో గౌరవం. ఆ భావజాలం అంతే మొరటుగా ఆధునిక కాలానికి సాగింది. కాకపోతే అసుపత్రులు కూడా ఆ క్రమంలో భాగం అవడమే నేటి ఆధునికత. బలవంతపు నాటు పద్ధతి గర్భస్రావాల వలన ప్రాణాలూ, ఆరోగ్యాల్నూ, జీవితాలూ కోల్పోతున్న స్త్రీలకి ఈ సమాజంలో కొదవలేదు. ప్రపంచంలో ఇప్పటికే స్త్రీలకి ఐచ్చిక గర్భ విచ్చిత్తి హక్కులేని దేశాలు కూడా వున్నాయి. అత్యాధునికత అని మనమంతా మోజు పడే అమెరికా స్త్రీలకి ఆ హక్కుని నిరాకరించింది.

మన దేశంలో 1860లో వచ్చిన అబార్షన్ సంబంధిత చట్టం ఆ అబార్షన్ చేసుకునే, చేయించుకునే వారిని శిక్షించే ఐపీ సెక్షన్స్ని (సెక్షన్ 312-316) కలిగి ఉంది. స్త్రీలకి హానికరమైన, మొరటు గర్భ విచ్చిత్తి విధానాలని నిరోధించడానికే ఈ చట్టం తయారైనా, సారాంశంలో ఇది మహిళల పునరుత్పత్తి హక్కులలో భాగమైన అబార్షన్ హక్కుని నిరాకరిస్తుంది. ఆ కారణంగా వివాహం బయట స్త్రీల గర్భ విచ్చిత్తి మళ్లీ అనేక నాటు, మొరటు లేక అసుపత్రుల దయాదాక్షిణ్యాల పైన ఆధారపడి సాగడంతో -రక్షణ లేని అబార్షన్ విధానం స్త్రీల ప్రాణాలతో చెలగాటమాడే విధంగా అనధికారికంగా, నగ్నంగా చలామణిలో ఉంది. దీనిపై సమాజంలో తలెత్తే ప్రశ్నలు ఎప్పటికో 1971 నాటికి పార్లమెంటు తలుపు తట్టాయి. ఫలితంగా 'ద మెడికల్ టెర్మినేషన్ ఆఫ్ ప్రెగ్నెన్సీ, 1971' చట్టం రూపు

దిద్దుకొంది. 8 సెక్షన్ల సమాహారంగా ఈ చట్టం వచ్చింది. ఈ చట్ట ప్రకారం 3 నెలల లోపు గర్భాన్ని రిజిస్టర్ మెడికల్ ప్రాక్టీషన్ ద్వారా విచ్చిన్నం చేసుకోవచ్చు. 12 నుంచి 20 వారాల వరకూ గల గర్భాన్ని ఇద్దరికి తక్కువ కాని వైద్యుల బృందం తొలగించ వచ్చు. అయితే ఇది వివాహిత స్త్రీలకు వర్తించే చట్టంగానే చలామణి అయింది. అయినా రేప్ ద్వారా ఏర్పడిన గర్భం లేక వైద్యపరమైన లోపాలను గుర్తించిన గర్భం, మానసిక రుగ్మతకి గురైన తల్లి గర్భం -తదితర కొన్ని మినహాయింపులతో ఈ చట్టం 2021 వరకూ అమల్లో ఉంది. అవివాహితులకు ఈ చట్టం ఎటువంటి రిలీఫ్ ఇవ్వలేదు. పెళ్లి బయట ఏర్పడే సంబంధాల వలన సంభవించే గర్భాలను తొలగించుకోవడం ఇప్పుడు కూడా అంటే స్త్రీల అవాంఛిత గర్భ నిరోధక మొరటు విధానాల నుండి స్త్రీలకు రక్షణ కల్పిస్తామంటూ ఒక చట్టం అమల్లో ఉన్న కాలంలో కూడా స్త్రీలకు ప్రాణాంతకమైన విషయంగా ఉంది. ఆసుపత్రులకి మాత్రం కాసుల పంట పండిస్తుంది. నెలలు దాటి పోయి గర్భ విచ్చిత్తికి పరిస్థితులు అనుకూలించని స్త్రీలు కన్నబిడ్డలు చెత్తకుప్పల్లో విసిరివేయబడతారు. పిల్లలు అనాథ శరణాలయాల్లో అభాగ్యులుగా జీవిస్తారు.

వివాహం స్త్రీలని కట్టం, పతి సేవ, ఇంటి చాకిరీ, జీవిత కాలపు ఖైదు, పిల్లల సేవ వంటి సంకెళ్లతో బాధిస్తే ఆ వివాహానికి ప్రత్యామ్నాయంగా ప్రేమ వివాహాలని స్త్రీ పురుషులు ఆదర్శంగా ఎంచుకున్న కాలమే ఆ ప్రేమకి కూడా స్త్రీ బానిసత్వాన్ని, పురుషుడి అహంకారాన్ని పునాదిగా మలచింది. పెళ్లికి ప్రత్యామ్నాయంగా ముందుకి వచ్చిన సహజీవనం అనే పద్ధతిలో కూడా స్త్రీ హక్కులూ, రక్షణా ప్రశ్నార్థకంగా మారాయి. ఈ క్రమమంతా లేకుండా స్త్రీల ప్రత్యుత్పత్తి అంశాలను నేరుగా ప్రభావితం చేసింది. గతంలో లాగానే అవివాహిత, వివాహిత స్త్రీల లేక వివాహానికి బయట ఏర్పడే గర్భం విషయంలో ఎటువంటి పురోగతినీ సాధించలేదు.

వివాహం బయట స్త్రీలకి లైంగిక జీవితం ఉండడం ఈనాటి కాలానికి ఒక యదార్థం. దాని మీద సమాజానికి ఎంత ఏహ్యత వున్నా ఆ సత్యం సమాజం కళ్లు తెరిపిస్తున్న సందర్భాలు అనేకం. సహజీవనాన్ని కోర్టులు గుర్తించినా సమాజం ఆమోదించనట్లే పెళ్లికి ఆవల పిల్లల్ని కనరాదు అని ఏ చట్టం చెప్పక పోయినా సమాజం ఆ స్త్రీనీ, పిల్లల్ని నైతిక చట్రంలోంచి తప్పు పడుతుంది. ఆ పిల్లల హక్కులు ప్రశ్నార్థకమౌతాయి. కానీ ఆధునిక కాలం అనేక ప్రశ్నల్ని మోస్తుంది. అయితే ఆ ప్రశ్నలన్నింటినీ స్త్రీల భుజాల మీద మోస్తుంది. ఆ భారాన్ని దించుకునే క్రమంలో స్త్రీలు అత్యాధునికమైన కొత్త ప్రశ్నలతో, కొత్త నిర్ధారణలతో, మరింత కొత్త ఆకాంక్షలతో సమాజాకాశంలో కొత్త కాంతులని వెదజల్లుతున్నారు. వాటిల్లో ఒక నూతన వెలుగు స్త్రీల అబార్షన్ హక్కుకి సంబంధించిన ప్రశ్నలతో కూడిన పోరాటం.

స్త్రీలు అవాంఛనీయ గర్భం ధరించినప్పుడు వారి అనుమతితో సంబంధం లేకుండా ఏదో ఒక మొరటు విధానంతో ఆ గర్భాన్ని తొలగించటం నిన్నటి సమాజపు దుర్మీతి అయితే, అవివాహిత లేక ప్రేమ సంబంధంలో ఉన్న స్త్రీకి వచ్చిన గర్భాన్ని ఆ స్త్రీ

తొలగించుకోవడానికి ఆంక్షలు విధించడం, ఆమెకి ఆ హక్కుని నిరాకరించడం ఈనాటి పురుషస్వామ్య ఆధునిక నీతి.

ఈ రెండింటిలోనూ బలయ్యేది ప్రత్యక్షంగా స్త్రీలే. వారి ఆరోగ్యాలే. వారి జీవితాలే. ఒక పురుషుడు స్త్రీతో చేసిన లైంగిక చర్యకి ఫలితంగా ఏర్పడిన గర్భానికి వహించాల్సిన బాధ్యత నుండి తప్పుకొని -ఆ స్త్రీని తప్పనిసరిగా ఆ బిడ్డని కని సాకాలని నిర్దేశించే అధికారం ఈ సమాజానికి, రాజ్యానికి దఖలు పరచడమంటే ఆ స్త్రీని ఒక స్వతంత్ర వ్యక్తిగా, కనీసం తన శరీరం మీద తనకు హక్కున్న జీవిగా గుర్తించక పోవడమే కదా? ఆ బాధ్యతని వంటరిగా తాను మోయలేనన్న స్త్రీని బలవంతంగా తల్లిని చేయటం ఈ దేశ రాజ్యాంగం స్త్రీలకి కల్పించిన ప్రాథమిక హక్కులను నిరాకరించడమే కదా?

అవుననే అన్నది సుప్రీం కోర్టు నిన్నటి తీర్పులో. ఎలా అంత విప్లవకరమైన తీర్పు సుప్రీం కోర్టు నుండి వెలువడింది అనే ఆశ్చర్యం వర్తమాన చరిత్ర మనకు కల్పించక మానదు. కానీ, వర్తమాన తీర్పు వెనుక సంఘటితమైన ఒక బాధిత సమూహపు గొంతూ, ఒక ప్రగతిశీల ఆచరణా క్రమం, సామాజిక జీవితంలో వచ్చిన మార్పుల సారం ఇమిడి ఉన్నాయి. ఆధునిక జీవన శైలిలో కొన్ని ధోరణులూ, పోకడలూ విశృంఖలంగా కనిపిస్తాయి. అవి అలా వున్న మాట కొంత నిజం కూడా. కానీ సమాజంలో కొన్ని నిర్ణయాత్మక మార్పుల చలనం నిశితంగా గమనించాల్సిందే. వివాహ చట్రం స్త్రీలని ఎంతగా అణచి వేస్తుందో, ఎంత క్రూరమైన హింసకు గురి చేస్తుందో, సులభంగానే అర్థమౌతుంది. అదే చట్రం పురుషులకి డబ్బునీ, వంశాంకురాన్నీ, సామాజిక హోదానీ అయితే ఇవ్వగల దేమోగానీ రాను రానూ బిగిసిపోతున్న ఆ చట్రం పురుషులకే ఆనందాన్ని ఇవ్వదు. ప్రత్యామ్నాయాల కోసం స్త్రీ పురుషుల ఆరాటం కొత్త రూపాల్ని తీసుకుంటుంది. కాబట్టే కొత్త జీవన పోకడలు దర్శనమిస్తున్నాయి. కాకపోతే వాటి వలన కూడా స్త్రీలు తిరిగి బాధితులౌతున్నారు. పరిష్కారం కోసం అడుగులు కదుపుతున్నారు. చూడండి. ఎంతమంది స్త్రీలు వివాహేతర సంబంధాల వలన ఏర్పడిన గర్భాన్ని తొలగించుకునే అవకాశం ఇమ్మని కోర్టు గుమ్మాలనెక్కుతున్నారో!

ఈ సామాజిక నేపథ్యమంతా 2021 అబార్షన్ చట్ట సవరణలో కొంత ప్రతిఫలించింది. కానీ ఆ చట్టాన్ని స్త్రీలకి అన్వయించడంలో కోర్టులు తడబడిన కారణంగా ఎంతోమంది అవివాహిత స్త్రీలు వారి అవాంఛిత గర్భాన్ని చట్టపరంగా తొలగించుకోలేక పోయారు. కానీ, ఢిల్లీకి చెందిన 25 సంవత్సరాల అవివాహిత స్త్రీ తనకు వివాహం బయట ఏర్పడిన సంబంధం ద్వారా కలిగిన గర్భాన్ని విచ్చిత్తి చేసుకోవడానికి ఢిల్లీ హైకోర్టు డివిజన్ బెంచ్ కి విజ్ఞప్తి చేసింది. అవివాహితులకు 2021 సవరణ చట్ట ప్రకారం ఆ హక్కు లేదని హైకోర్టు తీర్పునివ్వడంతో ఆ మహిళ సుప్రీం కోర్టుని ఆశ్రయించింది. సుప్రీం కోర్టు హైకోర్టు తీర్పుని కొట్టి వేస్తూ ఆమెకు తన గర్భాన్ని విచ్చిత్తి చేసుకునే అవకాశాన్ని కల్పించింది.

జస్టిస్ డీవై చంద్ర ఛాడ్, జస్టిస్ ఎఎస్ బోపన్న, జస్టిస్ జెబి పర్థివాలాలతో కూడిన బెంచ్ ఈ సందర్భంగా అనేక సంచలనాత్మక వ్యాఖ్యానాలు చేస్తూ అంతిమ తీర్పుని వెలువరించింది. 1971 అబార్షన్ చట్టానికి వచ్చిన 2021 సవరణల అబార్షన్ చట్టం - వివాహిత, అవివాహిత స్త్రీల మధ్య ఎటువంటి వివక్షా చూపదనీ చట్టంలోని రూల్ 3(బి) 20 నుంచి 24 గర్భాల విచ్ఛిత్తి చేసుకునే అవకాశం ఎటువంటి మినహాయింపులూ లేకుండా ఇస్తుందని పేర్కొంది. సమాజంలో వివాహితులకే లైంగిక జీవితం ఉండాలనే సమాజ మార్పులని కోర్టులు అవగతం చేసుకోవాలనీ, ఈ చట్టాన్ని వివాహితులకు మాత్రమే వర్తించే చట్టంగా కోర్టులు అర్థం చేసుకుంటే - వివాహం బయట సహజీవనం సాగించే వారిపట్ల సమాజానికి ఉన్న మూస ఆలోచనా పద్ధతి (స్టేరియో టైప్)ని బలపరచడమే అవుతుందని బెంచ్ కి నేతృత్వం వహించిన జస్టిస్ చంద్ర ఛాడ్ వ్యాఖ్యానించారు. ఆ వివాహితులకి అబార్షన్ హక్కు నిరాకరించడం రాజ్యాంగ విరుద్ధమనీ, ఇది వివాహిత-అవివాహిత స్త్రీల మధ్య కృత్రిమ వివక్షకు కారణమౌతుందని బెంచ్ అభిప్రాయ పడింది. స్త్రీల పునరుత్పత్తి హక్కులు ఒకేలా వర్తిస్తాయనీ, స్త్రీలకు తమ పునరుత్పత్తి హక్కులను తాము వర్తింప చేసుకునే స్వతంత్రత (reproduction autonomy) ఉండాలనీ జస్టిస్ చంద్ర ఛాడ్ వ్యాఖ్యానించారు. అవివాహితులకు అబార్షన్ హక్కు నిరాకరించడం ఆర్టికల్ 14కి విరుద్ధం అనీ, స్త్రీల శరీరంలో పెరిగే పిండాన్ని స్త్రీలే తొలగించుకోకూడదనటం స్త్రీలకి వారి శరీరాలపై వారికిగల హక్కులను కాలరాయడమేనని బెంచ్ వ్యాఖ్యానించింది. ఆ స్వేచ్ఛను చట్టం నిరాకరించడమంటే ఆ స్వేచ్ఛని రాజ్యం నిరాకరించడమే అవుతుంది కనుక అలా రాజ్యం నియంత్రించ జాలదని సుప్రీం కోర్టు నిర్ధారించింది. అలా నియంత్రించడం స్త్రీల స్వేచ్ఛాస్వతంత్రత

లని నిరాకరించడమే కాక స్త్రీల డిగ్నిటీని కూడా తోసిరాజనడం అవుతుందని కోర్టు అభిప్రాయ పడింది. గతంలో అబార్షన్ చేయించుకునే స్త్రీలకు భర్త లేక గార్డియన్ పర్మిషన్ ని సంబంధిత ఆసుపత్రి వర్గాల వారు రాతపూర్వకంగా కోరడాన్ని కూడా కోర్టు తప్పు పడుతూ ఇక అబార్షన్ చేయించుకొనే ఏ స్త్రీ అయినా తన కన్సెంట్ తోనే చేయించుకోవచ్చు తప్పితే ఏ కుటుంబ సభ్యుల అనుమతి అవసరం లేదనీ, ఆసుపత్రి వర్గాలు అలాంటి అనుమతులను అడగరాదనీ కోర్టు చెప్పింది.

అంతేకాక మేరిటల్ రేప్ ద్వారా పొందిన గర్భాన్ని కూడా ఆ స్త్రీ కోరుకుంటే భర్త లేక కుటుంబ సభ్యుల అనుమతి లేకుండానే అబార్షన్ చేయించుకోవచ్చునని కోర్టు పేర్కొన్నది. అలాగే సహజీవనంలో ఉన్నవారు భర్త పేరు స్థానంలో పార్టనర్ అని రాసుకోవచ్చునని కూడా కోర్టు అభిప్రాయపడింది. 1971 అబార్షన్ చట్టంనాటి పరిస్థితుల నుంచీ, సమాజంలో స్త్రీల స్థితిగతులు చాలా మారాయి కాబట్టి అందుకనుగుణంగా చట్టాన్ని అన్వయించాల్సిందేనని సుప్రీం కోర్టు తన తీర్పులో పేర్కొంది.

ఇది స్వాగతించాల్సిన తీర్పు. అమల్లో ఉన్న మన నీతులూ, సామాజిక తీర్పులూ, రీతి రివాజులను చెక్ చేసుకోవాల్సిన తీర్పు. కనడానికయినా, కనకుండా మానడానికయినా, కనడాన్ని వాయిదా వేసుకోవడానికయినా స్త్రీలకి హక్కు ఉందని ఎలుగెత్తిన తీర్పు. స్త్రీల పునరుత్పత్తి హక్కులపై వేటు పడిన తరువాత తరతరాలుగా ఈ విషయంగా అనుభవించిన మూగ వేదనకి తెర దించుకోవడానికి వారికి చట్టం కల్పించిన రక్షణ ఈ తీర్పు. అయితే తమ జీవితాలను బహిరంగ పరిచి, పొలికేక పెట్టి, కోర్టుల తలపులను బాదిన ఎందరో స్త్రీల వేదనకి చుక్క పెట్టాలని ముందుకురికిన యువతుల చేతనే ఈ తీర్పుకి ప్రేరణ. ✧

46వ పేజీ తరువాయి...

36. 2ని అమలు చేయడం అంటే దృశ్యాలూ, శబ్దాలను నోటితో కొరికేందుకు ఉపయోగించే పళ్లూ, పెదాలుగా మలుచుకోవడం.
37. 1ని నిర్వహించడం అంటే కళ్లూ, చెవులూ తెరిచి ఉంచడం మాత్రమే.
38. 2ని అమలు చేయడం అంటే కామ్రేడ్ కియాంగ్ త్సింగ్ నివేదికలను చదవడం.
39. 2ని నిర్వహించడం అంటే మిలిటెంట్ గా ఉండటం.

కొన్ని వివరణలు:

14/15: 'బ్రిటీష్ సౌండ్స్' అనేది డిజిగా వెర్క్స్ గ్రూప్ నుండి వెలువడిన మూడవ చిత్రం. 1969లో విడుదలైంది.

23/24: "వాస్తవికత అంటే వాస్తవ విషయాలను చూపించడం కాదు, కానీ విషయాలు వాస్తవంగా ఎలా ఉన్నాయో చూపడం." (1963లో వచ్చిన 'లెస్ కరాబినియర్స్'లోని ఒక దృశ్యంలో గొడార్ బ్రెచ్చ్ రాసిన ఈ మాటలను ఉటంకించాడు.)

25: "కినో-ఐ గ్రూప్స్ కు తాత్కాలిక సూచనలు" (1926) అన్న వెర్క్స్ వచనానికి సంబంధించిన రిఫరెన్స్.

29: లెనిన్ ప్రకారం, "గతితార్కికతను వ్యతిరేకతల ఐక్యతా సిద్ధాంతంగా నిర్వచించవచ్చు" (1961).

38: కియాంగ్ త్సింగ్ (లేదా జియాంగ్ క్వింగ్) మావో జెడాంగ్ చివరి భార్య. సాంస్కృతిక విప్లవం (1966-76)లో ఆమె పాత్ర ప్రసిద్ధి చెందింది. ఆమె "గ్యాంగ్ ఆఫ్ ఫోర్" అని పిలువబడే రాజకీయ కూటమిని ఏర్పాటు చేసింది. సాంస్కృతిక విప్లవం సమయంలో, 1940లలో షాంఘై చలనచిత్ర నటుడిగా ఉన్న జోయాంగ్ క్వింగ్ కొంతమంది చిత్రనిర్మాతలు, ప్రముఖ మేధావుల కోసం పాశ్చాత్య చిత్రాల "అంతర్గత ప్రదర్శనల" (లేదా "ఇంటర్నల్ రిఫరెన్స్ మెటీరియల్ ఫిల్మ్") ద్వారా చూపే పద్ధతిని రూపొందించాడు. సాధారణ ప్రజలకు వీటిని చూడటానికి అనుమతి ఉండేది కాదు. 'సాయుధ దళాలలో సాహిత్యం, కళలపై పని చేయడం' అన్న బాధ్యతను కామ్రేడ్ ఎల్ ఎమ్ పియావో కామ్రేడ్ చియాంగ్ చింగ్ కు అప్పగించాడు. ఆ విషయంపై నివేదిక రాసిన కియాంగ్ త్సింగ్ కు గొడార్ తన 'వెంట్ డి'ఎస్ట్' (1970) అనే సినిమాలో నివాళులర్పించాడు. ✧

నుజానం

ధ

చెల్లపల్లి స్వరూపరాణి

చెయ్యడం, యెప్పుడో పొద్దుపోయి యిల్లు చేరడం తప్ప ఆయనకి యేదీ పట్టదు. అమ్మా, నాన్నలకి తనే పెద్ద కొడుకు. తన తర్వాత వొక తమ్ముడు 'రాజు', యిద్దరు చెల్లెళ్లు 'మరియ', 'మార్త'.

చదువు లేని అమ్మ సుజ్ఞానమ్మకి అక్షరం అంటే యిష్టం. క్రమం తప్పకుండా స్కూలుకి వెళ్లే పెద్ద కొడుకు తనంటే యింకా ప్రేమ. తనకోసం చిరుతిళ్లు దాచిదాచి పెట్టేది. పొలంలో నాటుకెళితే చేనులో మొదటి సారి నాటు వేస్తున్నప్పుడు రైతులు కొబ్బరికాయ కొట్టి పని చేసేవాళ్లకి తలావొక ముక్క పెడితే అమ్మ ఆకొబ్బరి ముక్కని కూడా నోట్లో వేసుకోకుండా జాగ్రత్తగా కొంగుకి కట్టుకుని తెచ్చి తనకి యిచ్చేది. సాయంత్రం పొలం నుంచి వచ్చేటప్పుడు అమ్మ తెచ్చే నారకట్టతో తమ్ముడు, చెల్లెళ్లు ఆడుకుంటుంటే తను మాత్రం కొబ్బరి ముక్కని బుగ్గనేసుకుని ట్యూషన్కి వెళ్లేవాడు.

వూరిలో తమది చాలా కుటుంబాల మాదిరే చారెడు నేల లేని పేద కుటుంబం. రెక్కల కష్టాన్ని నమ్ముకుని బతికే వ్యవసాయ కూలి కుటుంబం. వొంటి నిట్టాడి యిల్లు. ఆ యింట్లోనే అమ్మా, నాన్న, ముసలి జేజి, నలుగురు పిల్లలు వుండేవాళ్లు. అమ్మ యింటిని అద్దంలా వుంచేది. పిల్లల్ని కూడా శుభ్రంగా వుంచేది. తనూ, తమ్ముడూ, చెల్లెళ్లు ఆదివారం క్రమం తప్పకుండా సందే స్కూలుకి వెళ్లాల్సిందే! అమ్మ కూడా ఆదివారం పొలం పనికి వెళ్లకుండా చర్చీకి వెళ్లేది. తన ప్రార్థనంతా పిల్లలు బాగా చదువుకుని తమ కంటే మెరుగ్గా బతకాలనే! తనకే కోరికలూ వుండేవి కావు. వున్న దాంట్లో శుభ్రంగా, గౌరవంగా, తృప్తిగా వుండాలనే అమ్మ తన పిల్లల్ని యెవరన్నా 'అరే, ఒరే' అంటే వూరుకునేది కాదు. అమ్మ తననెప్పుడూ 'అయ్యా, పెద్దోడా!' అని తప్ప 'అరే, భాగ్యరావ్' అనికూడా పిలిచేది కాదు. ఆడపిల్లల్ని కూడా యెవరన్నా 'అమ్మో, గిమ్మో' అంటే వొప్పుకోదు. బైబుల్లో మంచి అక్కా, చెల్లెళ్ల పేర్లు 'మరియ', 'మార్త' అని చక్కగా పెట్టుకుంది యెందుకూ? అని సున్నితంగా మందలించేది అమ్మ. నేను హైస్కూలు చదివే రోజుల్లో వ్యవసాయ పనులు ముమ్మరంగా సాగేటప్పుడు పిల్లల్ని కూడా పనులకు తీసుకెళ్లేది అమ్మ. వచ్చే కూలి డబ్బులతో పుస్తకాలు బట్టలు కొనుక్కోవచ్చు అని ఆమె వుద్దేశం. పొలాన అందరూ తెచ్చుకున్న అన్నం, పచ్చళ్లు వొక గుడ్డమీద పోసి కలిపి పెద్ద పెద్ద ముద్దలు పెట్టేవాళ్లు. యింట్లో అన్నంకంటే పొలం అన్నం రుచిగా వుండేది. అయితే పొలం వెళ్లే దారిలో టీచర్లు, వూళ్లో పిల్లలు యెవరన్నా కనిపిస్తే ప్రాణం చచ్చిపోయేది. వాళ్లకి కనబడకుండా మనుషుల్లో కలిసిపోయి నడవడం, మొహానికి గుడ్డ అడ్డం పెట్టుకోవడం మామూలే! నేను అలా సిగ్గుపడడం అమ్మకి నచ్చేదికాదు. "మనమేమన్నా దొంగతనం చేస్తన్నామా, పని చెయ్యటాన్ని నామర్దగా

భాగ్యరావు ఆరోగ్యం క్షీణించింది. రెండు కిడ్నీలు పాడైపోయి డయాలసిస్ చెయ్యాల్సిన పరిస్థితి వచ్చింది. హాస్పటల్లో బెడ్కే పరిమితమైపోయాడు. చుట్టూ కనిపెట్టుకుని వుండే మనుషులున్నా తెలియని వంటరితనం తనని చుట్టుముడుతుంది. శారీరక అనారోగ్యం మానసిక ఆరోగ్యాన్ని కూడా కుంగదీస్తుంది. తన హెూడా, పరపతి యివేమీ తనని ధైర్యంగా నిలబెట్టలేకపోతున్నాయి. పడుకుంటే వుండుమీద యీగల్లా ఆలోచనలు మురుసుకుంటున్నాయి. కన్నీరు చెంపలమీద నుంచి కిందికి జారిపోయేది తెలియడంలేదు. అమ్మా, నాన్నా, వూరూ పదేపదే జ్ఞాపకమొస్తున్నాయి. అందరికంటే అమ్మ యింకా యెక్కువగా గుర్తుకొస్తుంది. అమ్మ రూపం తన కన్నీటి పొరల మధ్య తొణికిసలాడుతుంది. తన తల్లి జెన్నత్యం ముందు తన చదువు దిగదుడుపే! అంతటి అమ్మకి తనేం చేశాడు? ఆమె గుండెని నిలుపునా చీల్చాడు. అమ్మని అవమానించాడు. ఆమె తన పనిమనిషని చెప్పాడు. నిజానికి కుల వివక్ష, పేదరికం, గొడ్డు చాకిరీ యేవీ అమ్మని కుంగదీయలేదు. అన్నిటికన్నా ఆత్మగౌరవం ముఖ్యమనుకునే అమ్మ తనని యితరుల ముందు 'పనిమనిషి' అని చెప్పినప్పుడు అవమానంతో కుంగిపోయింది. అది మొదలు అమ్మ తనకి కనిపించడం మానేసింది.

చిన్నప్పుడు అమ్మ 'సుజ్ఞానమ్మ' రూపం తనకింకా గుర్తే! అమ్మ తన కంటికి చక్కగా వుండేది. నల్లగా, సన్నగా బలంగా చర్నాకోలులా వుండేది అమ్మ. అద్దేపల్లి యేడు గజాల కోకని పైకి దోపుకుని కట్టుకునేది. యెప్పుడూ జుట్టు ముడి వేసుకోవడం తప్ప జడ వేసుకోవడం చూడలేదు. అయినా అమ్మ అందంగా వుండేది. అది ఆమె తత్వం కావచ్చు. పొలం పని, యింటి పని చలాకీగా చేసేది అమ్మ. ఆమెకి యింటి పని వొక లెక్కలోదే కాదు. నాలుగు బిందెల నీళ్లు తెచ్చి చకచకా అంటు తోమి అన్నం, కూర వండి ఆదరా బాదరా పొలం పనికి వెళ్లేది. నాన్న సుబ్బయ్య ఆసాముల దగ్గర గొడ్డు చాకిరీ

అనుకోకూడదు, కష్టపడడం యెప్పుడూ మర్యాదే!” అనే అమ్మకి కష్టపడడంలో వుండే గౌరవం తెలుసు.

అమ్మా, నాన్నా వూరిలో పనులు దొరకనప్పుడు పనులకోసం పడమటి వూర్లకి వలసెల్లే వాళ్లు. ముసలమ్మ దగ్గర పిల్లల్ని వాదిలి కుండా, చట్టి కర్రకి కట్టుకుని పొరుగుూర్లు వెళ్లి కూలిపని చేసుకుంటే గానీ కరువు రోజుల్లో తిండికి గడవదు. వొకసారి దసరా సెలవుల్లో తనుకూడా పడమట పనుల కోసం వెళ్లాడు. ప్రకాశం జిల్లాలో అదేదో వూరు. పనికి వెళ్లిన వాళ్లు రైతుల గొడ్ల చావిళ్లలో వుండేవాళ్లు. బైట ఖాళీ స్థలంలో వరసగా మూడు రాళ్ల పొయ్యి పెట్టుకుని పొలాన యేరుకొచ్చుకున్న చితుకు పుల్లలలో మంటేసుసుకుని అన్నం కూర వండుకు తిని పెందరాళే పడుకునే వాళ్లు. తనకింకా గుర్తే! ఆరోజు సాయంత్రం పొలం నుంచి వచ్చి అందరూ అన్నం తిని నిద్రపోతుంటే చావిళ్లో యెద్దు వొకటి తాళ్లు తెంపుకుని పడుకుని వున్న మనుషుల మీదకి వచ్చింది. నిద్ర పోయేవాళ్లంతా బిలబిలమంటూ లేచి భయంతో అరిచారు. యిద్దరు ముగ్గుర్ని తొక్కిందని యేడుపులు కూడా వినబడుతున్నాయి. కొందరు మొగవాళ్లు యెద్దుని అదిలించి మేకుకి కట్టేశారు. యిది తనకి మర్చిపోలేని పీడకల లాంటి సంఘటన. అది జరిగిన మర్నాడే అమ్మ పనికొచ్చిన వాళ్లలో వొకాయన వూరు వెళ్తున్నాడని తెలిసి అతనితో పాటు తనని కూడా యిచ్చి యింటికి పంపించింది.

అమ్మ నా కోసం యెన్ని త్యాగాలు చేసిందో చెప్పడం కష్టం. యేదో క్లాసులో వున్నప్పుడు నాకు వొళ్లంతా చెలది వచ్చింది. మొహం మీద కూడా నీటి పొక్కులాచ్చి వికారంగా మారింది. విపరీతమైన జ్వరం, వొళ్లు మంటలతో విలవిలలాడుతుంటే అమ్మ వాడని మందు లేదు. తెనాలి గుడివాడ హనుమంతరావు కొట్టులో యేదో లేపనం వుంది, అది వాడితే నీటి గుల్లలు యెండిపోతాయి అని యెవరో చెబితే అమ్మ వెళ్లి మందు తెచ్చింది. అది వాడుతూ వుండగా యెవరో పెదరావూరులో సాయిబుగారు మంత్రం పెడతారు అంటే తనని అక్కడికి తీసుకెళ్లింది అమ్మ. కాలవ కట్ట మీద నుంచి సాయిబు గారి యింటికి వెళ్లాలంటే చాలాదూరం. తనకి నడిచే వోపిక లేదు. సుమారు పన్నెండేళ్ల పిల్లాడు తను. అమ్మ తనని యెత్తుకుని అంతదూరం నడిచింది.

వున్న దాన్నోనే అమ్మ తమకి అన్నీ చేసింది. తోటి పిల్లలు పుస్తకాలు, పెన్నులు, జామెట్రీ బాక్సులు లేక యిబ్బంది పడుతుండేవాళ్లు. అమ్మ తను పస్తులుండి తనకి అన్నీ సమకూర్చింది. పిల్లలు బాగా చదువుకుంటే చాలు ఆమెకి. తమ్ముడు రాజు సరీగా చదువుకోలేదు, కట్టుబడి పని నేర్చుకుని అందులోనే స్థిరపడ్డాడు. హైదరాబాద్ వైపు పనులు బాగా దొరుకుతాయని కుటుంబంతో అక్కడే వుంటున్నాడు. పెద్ద చెల్లి మరియుకి పదో క్లాసులో వున్నప్పుడే బాపట్ల నుంచి మంచి సంబంధం వచ్చిందని పెళ్లి చేశారు, ఆమె అత్తగారింట్లోనే వుంటుంది. చిన్న చెల్లి మార్త బి.ఎస్సీ నర్సింగ్ చేసి వెంటనే వుద్యోగంలో చేరింది. ఆమెకి కూడా పారా మెడికల్గా పనిచేసే తన కొలీగ్ సంబంధం కుదిరింది, వాళ్లు గుంటూరులో వుంటున్నారు. నా బీటెక్ పూర్తయ్యాక విశాఖ స్టీల్ ప్లాంట్లో అసిస్టెంట్ యింజనీర్గా

వుద్యోగం వచ్చింది. తర్వాత ఎంబియే కూడా చెయ్యడంతో ప్రమోషన్లు సులభంగా వచ్చేశాయి. నేను మేనేజర్ని అయ్యాను. కొలీగ్ ప్రభావతిని ప్రేమించి కులాంతర వివాహం చేసుకున్నాను. వొక బాబు, పాప వెంట వెంటనే పుట్టేశారు. ప్రభావతి వెలమ కులస్తురాలని తెలిసి అమ్మాయి పైకులపు పిల్ల, వాళ్ల ఆచారాలు, కట్టుబాట్లు వేరేగా వుంటాయి యెలా వుంటుందో అని భయపడింది గానీ ఆ అమ్మాయితో పెళ్లి వద్దని చెప్పలేదు అమ్మ. ఆమె దిగులంతా నా భార్య, అత్తమామలు నన్ను తక్కువ చేసి మాట్లాడతారనే.

తను అంత పెద్ద వుద్యోగస్తుడైనా వూరిలో అమ్మా, నాన్నా యెప్పటిలాగే పనులు చేసుకుంటూ అదే పూరింట్లో వుంటున్నారు. తమ్ముడూ, చెల్లెళ్లు యెవరి జీవితాలు వారివి. పండక్కో పబ్బానికో రావడం తప్ప అందరూ తలావొక చోట వుంటే అక్కడ వూర్లో అమ్మా, నాన్న మాత్రమే వుంటారు. ముసలి జేజి చచ్చిపోయింది. అమ్మ తన గురించి అందరికీ గొప్పగా చెబుతుంది.

“పెద్దోడు భాగ్యరావు ఇసాకుపట్నంలో పెద్ద యింజనీరు, కోడలు కూడా పెద్ద వుద్యోగస్తురాలే. ముత్యాలసుంటి పిల్లలు, ఆళ్లని బాగా చదవేస్తన్నారు” అని చెప్పుకునేది.

అమ్మా, నాన్న తన దగ్గరికి వచ్చేవారు కాదు. తను కూడా ఫ్యామిలీతో వాళ్ల దగ్గరికి రావడం కుదరదు అనేకంటే ప్రభావతి పెద్దగా ఆసక్తి చూపదు అనడం సబబేమో. యెప్పుడో వోసారి బాబు పుట్టినరోజు రమ్మంటే అమ్మ వచ్చి వెళ్లింది, నాన్న వొక్కసారి కూడా తన యింటికి రాలేదు. ప్రభావతికి తన రూపు రేఖలు, కులం గురించి పట్టింపు లేదు. తన హోదా ముందు ఆమెకి అవేమీ గుర్తుకురావు. కానీ అమ్మ వచ్చినప్పుడే అన్నీ గుర్తుకొస్తాయి. కొట్టాచ్చినట్టు కనిపించే అమ్మ రూపం, ఆమె కట్టుకునే అరవయ్యో నంబర్ ముతక కోక, బొట్టులేని మొహం, అమ్మభాష అంటే కోడలికి మొహం మొత్తినట్టు వుండేది.

“మీ అమ్మేంటి, ఆచీర, ఆమొహం? కనీసం, యిక్కడికి వచ్చేటప్పుడన్నా మార్చుకోవచ్చు కదా! చీర చెంగులు విడిచి మొహాన కుంకుమ బొట్టు పెట్టుకోమని చెప్పు, మా అమ్మ వాళ్లని చూడు యెలా వుంటారో, ఆమెని యెవరన్నా చూస్తే యెంత అసహ్యంగా వుంటుంది?” అని విసుక్కునేది ప్రభావతి.

అమ్మని తన కట్టుబొట్టు మార్చుకోమని చెప్పాలంటే భయం తనకి. అమ్మ వొప్పుకోదు సరికదా! బాధ పడొచ్చు అనుకుని వూరుకునేవాడు. లోపల మాత్రం అమ్మ మారితే బాగుండని అనుకున్నాను. కానీ అమ్మ మారదు. వొకసారి తన భార్య ప్రభావతికి గైనిక్ సమస్య వచ్చి ఆరోగ్యం బాగా దెబ్బతింది. ఆపరేషన్ అయినాక బెడ్ రెస్ట్ అవసరమని చెప్పారు.

“నన్ను చూసుకోదానికి మావైపు వారెవరికీ రావడం కుదరదు, మా అమ్మ మానాన్నగారి పనులు చూసుకోవాలి కదా! మీ అమ్మనే రమ్మని చెప్పు” అంది ప్రభావతి.

తన తండ్రికి కూడా వంట రాదు, అమ్మ లేకపోతే ఆయనకింత

గంజిపోసే నాయనమ్మ కూడా యిప్పుడు లేదు. అయినా ప్రభావతి ఆరోగ్యం కుదుటపడాలంటే వొక ఆడమనిషి యింట్లో అవసరం అనుకుని అమ్మని విశాఖపట్నం తీసుకెళ్లాడు తను.

అమ్మ యింటిపని చాలా సులువుగా చేసేది. పనిమనిషికి యెదురు చేసి పెట్టేది, వొక్కసారి “నువ్వు వద్దులే నేను చేసుకుంటా” అని పనిమనిషిని పంపించేది అమ్మ. అన్ని పనులు వౌద్ధికగా చేసుకుని ప్రభావతికి, తనకి, పిల్లలకి సమయానికి అన్నీ సమకూర్చి పెట్టేది. ఆమెకి తల స్నానం చేయించి జుట్టు చిక్కు తీసేది, మైల బట్టలు వుతికేది. కాఫీ, టీలు వేడిగా నోటి దగ్గరికి అందించేది. వంటలు రుచిగా చేసేది.

వొక రోజు ప్రభావతిని చూడడానికి ఆఫీసు నుంచి కొలీగ్స్ కొంతమంది వచ్చారు. అమ్మ వాళ్లకి కాఫీ చేసి యిస్తుంటే వాళ్ల కొలీగ్ ఉమాదేవి అడిగింది.

“సర్, మేడమ్కి బాగాలేదని పనమ్మాయి యింట్లోనే వుంటుందా?” అని.

వెంటనే ప్రభావతి “ఔను ఉమగారు, నాకు నయమయ్యేవరకు పనిమనిషిని యింట్లోనే వుండి పొమ్మన్నాం” అని నా వైపు సీరియస్గా చూసింది. నేను అవునన్నట్టు తలూపాను గానీ “కాదు, ఆమె మా అమ్మ” అని చెప్పలేదు.

కోడలు ప్రభావతి మాటలకు అమ్మ వులిక్కి పడింది, కాదు నా మౌనానికి ఆమె గుండె బద్దలయ్యింది. నా సమాధానం కోసం కళ్లలోకి చూసింది అమ్మ. నేను అవునన్నట్టు తల వూపడం ప్రభావతి మాటల కంటే అమ్మని యెక్కువగా తూట్లు పొడిచింది. అమ్మ హృదయం వక్కలై నిశ్చేష్టురాలై కాసేపు అలానే చూసి పెరట్లోకి వెళ్ళిపోయింది. వచ్చిన అతిథులు వెళ్లిపోగానే అమ్మ తన వస్తువులు సర్దుకుని వున్న ఫశంగా బైలుదేరింది.

అమ్మ యెవరితోనూ యేమీ మాట్లాడలేదు

“ఆఫీసోళ్ల ముందు ప్రభావతి యేదో అంది క్షమించమ్మా! నేను కూడా యేమీ తోచక వూరుకున్నాను, నువ్వు ‘పనిమనిషివి’ కాదు అని నేనన్నా చెప్పాల్సింది, యేమీ పాలుపోలేదు, ప్రభావతి మాటకి వంత పాడాను, మాది తప్పే, నిన్ను బాగా బాధ పెట్టాము, కానీ, నేనేం చేసేది? అసమర్థుడిని, వేరే కులంలో పెళ్లి చేసుకున్నాక యిలాంటివి తప్పవు” నాలో నేనే మాట్లాడుకుంటున్నాను.

అమ్మ మాట్లాడలేదు. యేనాడూ అరే, ఒరే అని కొంచెపు పిలుపులు పిలిచింది కాదు అమ్మ, వొంటిమీద దెబ్బ కొట్టింది కాదు. అయినా అమ్మ మౌనం తనకి వెయ్యి చెన్రాకోలు దెబ్బలతో సమానం. తను చాలా నొచ్చుకున్నాడు.

అమ్మ చేతులు పట్టుకుని “యీ వొక్కసారికి క్షమించమ్మా!” అని వేడుకున్నా అమ్మ వినలేదు, వెళ్లిపోయింది... అమ్మ యిక మళ్లీ రాలేదు.

కాలం గడిచి పోతుంది. పిల్లలు పెద్ద వాళ్లయ్యారు. తను వుద్యోగంలో అన్ని ప్రమోషన్లు పొందాడు, రిటైర్మెంటుకి దగ్గరయ్యాడు. అమ్మకి బహుశా సుమారు డెబ్బై అయిదు, యెనభై సంవత్సరాలు వుండొచ్చు. పని చేసుకోగలుగుతుందో లేదో! యిన్ని సంవత్సరాలు

గడుస్తున్నా అమ్మ దగ్గర నుండి యెటువంటి సమాచారం లేదు. అమ్మ ఖర్చులకి వాడుకుంటుందని మనీ ఆర్డర్ పంపినా తిరిగి వస్తున్నాయి. అప్పట్లో తను వుత్తరాలు రాయడం నిర్లక్ష్యం చేసినా అమ్మ యెవరో వొకరి చేత తనకి వుత్తరం రాయించేది. వుద్యోగంలో జాగ్రత్తగా వుండమని, నీతిగా నడుచుకోమని చెప్పేది. కింది వుద్యోగుల పట్ల దయగా వుండమని చెప్పేది అమ్మ. తను అమ్మ మాటలే పాటించాడు, నిజాయితీగా వున్నాడు. కింది వుద్యోగుల విషయంలో వారికి సానుకూలంగా వుండేవాడు. అంత మంచి మాటలు చెప్పే అమ్మ మూగబోయింది.

కొన్నాళ్లకి నాన్న చనిపోయాడు. నేనొక్కడినే వెళ్లి తోబుట్టువులతో కలిసి కార్యక్రమం పూర్తిచేసి వచ్చాను. ప్రభావతి, పిల్లలు అప్పుడు కూడా రాలేదు. సమాజంలో తన హోదా, పరపతి పెరిగిపోయినా అవేమీ నాకు తృప్తినివ్వలేదు. ఆరోజు అవమానంతో కుంగిపోయి నెత్తురు చుక్క లేకుండా పోయిన అమ్మ మొహం గుర్తుకొస్తే నేను కుంగిపోతాను. యేసీ రూములో యెంత మెత్తటి పరుపు మీద పడుకున్నా అమ్మ రూపం గుర్తుకొస్తే తనకి నిద్ర పట్టదు. తన పిచ్చితల్లి యిప్పుడెలా వుందో, తింటుందో లేదో... యింట్లో అమ్మ వొక్కతే మిగిలిపోయింది. పాత పూరింటిని కప్పుకోవడం తప్ప పక్కా యిల్లు లేదు అమ్మకి. అయినా తన బిడ్డలు నలుగురిలో యెవరి దగ్గరా చెయ్యి చాపదు. వంట్లో బాగుండకపోయినా యెవరి గడపా తొక్కలేదు. కూలి పనులు చెయ్యలేకపోయినా కళ్ళాలు వూడ్చుకుని, పరిగ గింజలేరుకుని బతుకు తుందని తెలిసి తన పళ్లెంలో అన్నం సహించడం లేదు. ఆమధ్య వూర్లో చిన్ననాటి స్నేహితుడు ‘మేరుగు యాకోబు’ కలిశాడు విశాఖపట్నంలో. యాకోబు తమ వూరిలోనే టీచర్గా పనిచేస్తున్నాడు.

అమ్మ గురించి అడిగితే “యేమి అమ్మరా! మీరంతా కుటుంబాలతో సమృద్ధిగా బతుకుతున్నారు. అమ్మ పాపం తింటుందో లేదో తెలీదు గానీ ఆ పాచార కోక కట్టుకుని అలుగు పలిక తీసుకుని యెండలో పొలం వెళ్తా కనబడింది. భాగ్యా, వొకసారి మనూరొచ్చి అమ్మని చూసి పోకూడదూ!” అన్నాడు.

“వూర్లో చాలామంది యామ్మా! సుగ్యాణమ్మా, ముసిలిదానివి వొక్కదానివే వుండకపోతే కొడుకుల దగ్గర వుండొచ్చుగా! పెద్ద కొడుకు ఇసాకుపట్నంలో పెద్ద వుజ్జోగం కదా, నీకు పెట్టే నాలుగు మెతుకులు తక్కువౌతయ్యా ఆళ్లకి” అంటే

“ఆ.. యాముంది, యెవరి పనులు ఆళ్లకి వుంటయ్. మనం ఆ పట్నాల్లో వుండలేం. వొంట్లో వోపికుండా వరకు చేసుకోకతప్పదు, నాకేం తక్కువ? నా గంజి నేనే కాసుకు తాగుతున్నాగా!” అని పళ్ల బిగువున చెబుతదిరా మీ అమ్మ, బో మొండిది సుగ్యాణమ్మా” అన్నాడు యాకోబు.

నాకు మళ్లీ మనసంతా దిగులు ఆవరించింది. అమ్మని యెలాగైనా చూడాలి.

ఆదివారం సెలవు కలిసొస్తుందని శనివారం అమ్మ దగ్గరికి

బైలుదేరాను. తెనాలిలో ట్రైన్ దిగి తన వూరెళ్లే పల్లెవెలుగు బస్ యెక్కాను. వూర్లో బస్ దిగేసరికి మసక చీకటి కమ్మింది. చర్చి దగ్గర బస్ దిగి యింటికెక్కుంటే సాయంత్రం యిళ్ల ముందు వుండే పొయ్యి ముట్టించి నీళ్లు కాసుకునేవాళ్లు, అన్నం వండుకునేవాళ్ల మాటలు వినిపిస్తున్నాయి. పొయ్యిలోంచి పొగ వస్తుంది. వొకింట్లో యెండు చేపల కూర, యింకొక యింట్లో నూరే మాడుబు కారం, పప్పుచారు తాళింపుల వాసన తన ముక్కు పుటాలకు కమ్మగా తగులుతున్నాయి.

వొక పక్క చర్చి మైకు “యిన్నేళ్లు యిలలో వున్నాము మనమూ, చల్లనీ, దేవునీ నీడలో...” పాట వినిపిస్తుంది. యెన్నాళ్లయ్యింది యిలాంటి పాటలు, యీ వాతావరణంలో విని! ఆ పొగ, కూర వాసనలు, పాటలు, మనుషుల మాటలు...

దారి పొడవునా యెవరో వొకరు “పెద్దోడా, బాగుండావా?” అని, “భాగ్యరావ్, యిదేనా రాటం, పిల్లలు బాగుండారా?” అని మరొకరు అభిమానంగా పలకరిస్తున్నారు.

వొకరిద్దరు ముసలివాళ్లు “యాయ్యా, చాన్నాళ్లకొచ్చేవే, ముసల్ది గ్యాపకం రాదేంరా మీకు..?” నిట్టూర్పులు...

యిది కదా తన అసలు జీవితం! అనిపించింది. నిజానికి యీ వాతావరణం, సన్నివేశం యెక్కడో జ్ఞాపకాల పొరల్లో దాగి వుంది తనలో. వొక్కసారి మళ్లీ జీవం వచ్చినట్టు అయ్యింది, కాదు, చచ్చిపోయి మళ్లీ బతికినట్టు అనిపించింది. గుండెలనిండా గాలి పీల్చుకున్నాడు.

తను యింటికి చేరేలోపల యెవరో అమ్మకి చేరవేశారు తను వస్తున్నట్టు. అమ్మ బైట కూర్చుని పొయ్యి మంటేసుకుంటుంది. వూదురు గొట్టంతో పొయ్యి వూదుకుంటూ అలికిడి అయ్యేసరికి తలతిప్పి చూసింది. తనని చూడగానే అమ్మ కంట్లో వెలుగు కనిపించినట్టే కనిపించి మాయమయ్యింది. వాకిట్లో చిన్న నులక మంచం వాల్చి వుంటే కూర్చున్నాడు. అమ్మ మౌనంగా పొయ్యి వైపు చూస్తూ వుంది. అమ్మ యెండిపోయిన రెల్లు దుబ్బులా వుంది.

“అమ్మా, యెట్టున్నావ్? బాగా పాడై పోయావ్? నాన్న చచ్చి పోయినాక వొక్కదానివే యెట్టా వుంటున్నావు, అసలు అన్నం తింటన్నావా? అన్నాడు.

అమ్మ మాట్లాడలేదు.

“అమ్మా! మాట్లాడు, నామీద యింకా కోపం పోలేదా? నిన్ను నిజంగానే బాధ పెట్టినమ్మా! వొక్క మాటన్నా మాట్లాడమ్మా! నన్ను యింకా క్షమించలేదా నువ్వు?”

అమ్మ పవిట చెంగుతో కళ్లు తుడుచుకుంటుంది. తను లేచి అమ్మ పక్కనే కూర్చుని వీపు నిమిరాడు. అమ్మ యింకా వెక్కి వెక్కి యేడ్చింది.

కొద్దిసేపటి తర్వాత లేచి యింట్లోకెళ్లి చెంబుతో మంచినీళ్లు తెచ్చి యిచ్చింది.

అమ్మ తన మంచం పక్కనే కూర్చుని చిన్నగా మాట్లాడడం మొదలు పెట్టింది.

“నీకు తెలవదు, చిన్నప్పుడు మావూరు ఆసాముల యిళ్లలో

పిల్లల్ని యెత్తుకుని ఆడించే పని పిల్లని నేను, ఆ పిల్లలు చెయ్యని ఆగడాలు వుండవు, అదేమంటే పెద్దోళ్లు కొట్టేవోళ్లు”

“నేను యెత్తుకుని ఆడించిన మొగపిల్లలే చెయ్యి పొట్టుకుని ‘వస్తావా?’ అని అడిగేవోళ్లు. నాకు పెళ్లైనాక కూడా యీవూర్లో పాసిపనులు చేసి ఆళ్లు చద్దన్నం పెడితే తీసుకొచ్చి మీకు పెట్టి బడికి పంపి ఆకలి కడుపుతో వుండా రోజులుండేయి”

“ఆసాముల యిళ్లలో అన్ని పనులు చేసేను, పేడ జేసేను, పిడకలు కొట్టేను, ఆళ్లు అసే, వాసే అంటే పోసేలే, మాక్కూడా వొక మంచిరోజొచ్చుద్ది కదా! అని బాధని దిగమింగుకుని బతికేను, నేను ‘పనిమనిషినే’, దొంగని కాదు, నాకేమీ నామర్దా లేదులే”

అమ్మ చెంపల వెంట కారే కన్నీరు చీకట్లో కూడా స్పష్టంగా కనిపిస్తుంది. తనకి దుఃఖం ఆగలేదు. అమ్మ యెన్ని అగచాట్లు పడి తనని పెంచిందో గుర్తుకొచ్చింది. అమ్మ ముందు దోషిలా తలొంచుకుని కూర్చున్నాడు తను.

అమ్మ లేచి కొట్టు దగ్గరికెళ్లి కోడిగుడ్లు తెచ్చి కూర వండింది. యింట్లో చూస్తే తినడానికి యేమీలేవు. అమ్మ పొద్దున కూర వొండుకున్నట్టు లేదు. కూరకి లేకపోతే అన్నంలో వుప్పుగల్లు వేసుకుని వుల్లిపాయో, పచ్చి మిరపకాయో నంజుకుని తింటుంది కానీ, యెవరింటికెళ్లి కూరడిగే అలవాటు లేదు అమ్మకి. తను రాకపోతే బహుశా, యీపూట కూడా నీళ్లన్నమే తినేది కాబోలు...

వెళ్లేటప్పుడు బతిమిలాడాను. “అమ్మా! విశాఖపట్నం వచ్చేయ్, నువ్వొక్కదానివే యిక్కడ వుండడం బాగోలేదు, వయసైపోతుంది. యెప్పుడు యెట్టా వుంటదో చెప్పలేం, మళ్లీ వచ్చి తీసుకెళ్తా, సిద్ధంగా వుండు” అన్నాను.

అమ్మ మాట్లాడలేదు. నాకు తెలుసు అమ్మ రాదు, మొండిది, అమ్మకి రోషమెక్కువ.

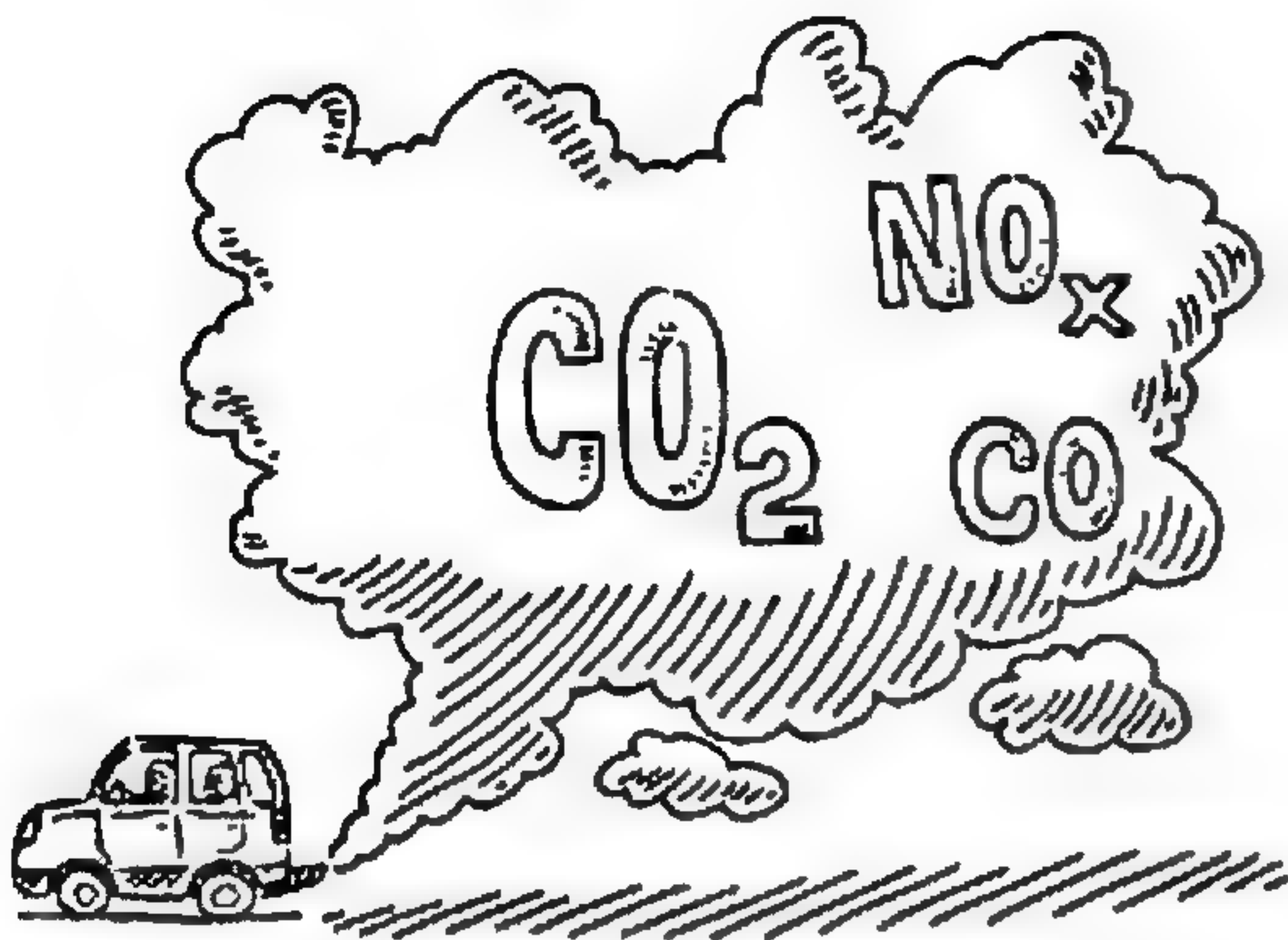
వుద్యోగ జీవితంలో చివరి రోజులు, ముఖ్యమైన బాధ్యతలు పూర్తిచెయ్యడం పిల్లల సెటిల్మెంట్ చూడడంలో కాలం వేగంగా పరుగెత్తుతుంది. వున్నట్టుండి తను అనారోగ్యం పాలయ్యాను. కిడ్నీ వ్యాధి బాధాకరంగా వుంది, వొకటే జ్వరం, భరించలేని బ్రీట్మెంట్ డయాలసిస్... ఆరోగ్యం బాగుండక ఖాళీగా వుండడం వల్ల రకరకాల భయాలు, ఆలోచనలు చుట్టుముడుతున్నాయి. అమ్మ వొక్కసారి వచ్చి తన నుదుటి మీద చెయ్యేసి “అయ్యా, పెద్దోడా!” అంటే తన జబ్బు తగ్గిపోవచ్చు కదా! వొక్కోసారి అర్థం పర్థం లేని ఆలోచనలు ముసురుకుంటున్నాయి. సడన్గా వూర్లో వొసుకులు గుర్తుకొస్తున్నాయి. తనకేమైనా అయితే అక్కడికి తీసుకెళ్తారా? యేమో తెలీదు. కాదు, నేనే అక్కడికెళ్లాలి. అమ్మ దగ్గరికెళ్లాలి... కనీసం నేను చనిపోయే లోపల అమ్మ వొడిలో తల పెట్టుకుని నిశ్చింతగా పడుకోవాలి.

“అమ్మా! నువ్వు మా ‘పనిమనిషివి’ కాదు, లోకంలో శ్రమ విలువ తెల్సిన అరుదైన మనీషివి, నా లోపల ప్రపంచపు వాకిలి తెరిచిన గొప్ప జ్ఞానానివి నువ్వు” అని గట్టిగా వొక్కసారి అమ్మకి చెప్పి కన్ను మూయాలి... ❖

బలిసినోళ్ల రాక్షస కర్బన ముద్రలు

ల.లి.తే.

‘బంగారు పక్షంలో తిన్నా అరిటాకులో తిన్నా పిడికెడు బువ్వేకదా మనిషికి కావలసినది’ అనేది పాత సామెత. పాతబడ్డ సామెత కూడా. పిడికెడు బువ్వలోకి వంద రకాల కూరలు, పళ్లు, స్వీట్లు, అరుదైన జంతువుల పసందైన మాంసాలు వున్నోడికి అమరితే, పక్షం నిండా అన్నం పెట్టుకుని సామాన్యంగా చవగ్గా దొరికే పప్పు, కూర మాత్రమే తింటాడు లేనోడు. తిండి, బట్ట, చదువు, ఆరోగ్యం... వీటిలో సమానత్వం సాధిస్తే, అది మనుషులందరికీ, మానవ సమాజాలకీ ఆరోగ్యకరం. ఈ సమానత్వం పర్యావరణానికి కూడా ఉపయోగకరమే అని పరిశోధనలు చెప్తున్నాయి.

ఆర్థిక అసమానతలున్న దేశాల్లో కొనుగోళ్లు, వినిమయం, చెత్తను విసిరేయటం చాలా ఎక్కువని ఆక్స్ ఫామ్ చేసిన ఒక సర్వే చెప్తోంది. ఎందుకంటే అవసరాన్ని మించిన డబ్బు పేరుకున్న చోట మనిషి సిమెంట్ స్టీలు విచ్చలవిడిగా వాడి తనకి అవసరం లేనంత పెద్ద ఇళ్లు కట్టుకుంటాడు. అవసరాన్ని మించి రోడ్లను ఆక్రమించే ఎస్యువి కార్లు కొంటాడు. ఆకాశంలో విమానాలెక్కి తిరుగుతాడు. ఆ విధంగా న్యాయంగా తన వాటాకు మించి వేలరెట్లు ఎక్కువగా పెట్రోలు వాడతాడు. డబ్బు లెక్కలేదు కాబట్టి వస్తువులు కొంటాడు, వాడతాడు, దుబారా చేస్తాడు, పారేస్తాడు. దీనికి తోడు ప్రచార రంగం మరిన్ని వస్తువులు కొనమని ఊరిస్తుంది. అంతగా డబ్బులేని తరగతికి చెందినవాళ్లు పై తరగతికి చేరుకుని అలాంటి దుబారా పనులే మనం కూడా ఎప్పుడు చేస్తామా అని అరులు జాస్తుంటారు.

సెలెబ్రిటీలు, రాజకీయనాయకులు, సినిమా స్టార్లను చూసి ఎస్యువీ కార్లలో తిరగటం హోదాకు చిహ్నమని ప్రజలు అనుకుంటున్నారు. 2019లో ప్రపంచంలో కార్ల అమ్మకంలో ఎస్యువీల వాటా 42శాతం. 2020 నాటికి ఎలక్ట్రిక్ కార్ల అమ్మకం

కారణంగా వీలయిన కర్బన ఉద్గారాల ఆదా ఈ ఎస్యువీ కార్ల అమ్మకంతో రద్దయిపోయింది. ఆర్థిక అసమానతల వల్ల కనీస కర్బన అవసరాలు కూడా తీరని జనాభా, ఒక్కసారి కూడా విమానమెక్కి ఆకాశంలో విహరించే అవకాశం లేని జనాభా తమ రోజువారీ పనుల మీద తిరిగే రోడ్లని ఎస్యువీలు ఆక్రమిస్తున్నాయి. అతి ధనవంతులు భూమీద వేస్తున్న కర్బన ముద్రల్ని చిన్న సైజుకి కత్తిరించే చర్యల వల్ల, అంటే వాళ్ల జీవన విధానాన్ని మార్చే చర్యల వల్ల పెరిగిపోతున్న భూతాపాన్ని కాస్త నెమ్మదించేలా చేయ వచ్చునన్నది చాలామంది గ్రహిస్తున్న సత్యం.

ఆర్థిక సమానత్వం ఎక్కువగా ఉండే దేశాల్లో వినిమయ పోటీ తత్వం కూడా ఎక్కువగా ఉండదు. ఎక్కువమంది ప్రజా రవాణా వ్యవస్థను ఉపయోగిస్తుంటే గొప్పగొప్ప కార్లలో తిరగాలన్న కోరిక, వినిమయ పోటీ తత్వం సమాజంలో తగ్గుతాయి. అమెరికాలో ప్రతీ ఒక్కరికీ కారుంటుంది. ప్రజా రవాణా అవకాశాలు అతి తక్కువ కాబట్టి అక్కడ కారు కొనటం విలాసం కాదు, ప్రతీ ఒక్కరికీ అది అవసరంగా మారిపోయింది. ఇలా ఒకప్పుడు విలాసాలుగా పరిగణించబడేవన్నీ అవసరాలుగా మార్చేసుకున్న సమాజాలు పర్యావరణానికి ఎక్కువ చేటు చేస్తున్నాయి.

అమెరికా, కెనడా, ఆస్ట్రేలియాల్లో జనం పనిచేసే ప్రదేశాలకు దూరంగా వాళ్ల నివాసాలు ఉంటాయి. ఈ రకమైన డిజైన్ కారణంగానూ ప్రజా రవాణా లేకపోవటం వల్లనూ సొంత కార్లలో ప్రయాణిస్తూ పెట్రోలు విపరీతంగా వాడతారు. ఈ దేశాలతో పోలిస్తే యుకె, సింగపూర్, ఇజ్రాయెల్ వంటి అభివృద్ధి చెందిన దేశాల్లో జనసాంద్రత ఎక్కువగా ఉన్న ప్రాంతాలు, మంచి ప్రజా రవాణా సౌకర్యాలు ఉండటం వల్ల పెట్రోల్ వినియోగం కొంతలో కొంత తక్కువ.

ధనవంతుల అలవాట్లను పరిశీలిస్తే, పర్యావరణ వేత్తలా మాట్లాడే బిల్ గేట్స్ 2017లో 3,43,500 కిలో మీటర్లు విమానాల్లో ప్రయాణించాడట. ఈ ప్రయాణాలు ఆ సంవత్సరంలో 59 సార్లు చేశాడు. ఇతని ప్రయాణాల వల్ల 1600 టన్నుల గ్రీన్ హౌస్ వాయువులు విడుదల అయ్యాయి. ప్రపంచంలో 90 శాతం మంది అసలు విమానమే ఎక్కలేదు. విమాన ప్రయాణాల వల్ల విడుదల అయే కాలుష్యంలో 50 శాతం వాటా మాత్రం ఒక్క శాతం ఉన్న ప్రపంచ కుబేరులదే.

పరిపూర్ణంగా వర్ధిల్లిన దశకు చేరుకున్న పెట్టుబడి, పోటీతత్వం -మనిషి పుట్టింది ప్రకృతిని కొల్లగొట్టి అనుభవించటానికే తప్ప

మనిషికి మరే గమ్యమూ లేదన్న స్థాయికి మనల్ని తీసుకు వచ్చేశాయి. మానవజాతిలో పదోవంతు మంది బాగా ఆర్థిక ప్రగతి సాధించిన 25 దేశాల్లో బతుకుతున్నారు. ఆక్స్ ఫామ్ సర్వే ప్రకారం 2015 సంవత్సరంలో వాళ్ల అలవాట్ల ద్వారా, ప్రపంచంలో విడుదల లయ్యే మొత్తం కర్బన ఉద్గారాల్లో సగం వాళ్లే విడుదల చేస్తున్నారు. అమెరికాలో డబ్బున్న పది శాతం మంది నివసించే ఇళ్లలో ఒక్కొక్క మనిషి సంవత్సరానికి 50 టన్నుల కర్బనాన్ని విడుదల చేస్తాడట. కెనడాలో 14.2 టన్నులు అయితే, యుకెలో 8.5 టన్నులు ఒక్కొక్క మనిషి విడుదల చేస్తున్నాడు. వ్యక్తిగత ఉద్గారాలు ఈ లెక్కన వుంటే మనకు ఎన్ని భూగోళాలు సరిపోతాయి?

అభివృద్ధి చెందిన దేశాలు సౌత్ కొరియా, జపాన్, ఇటలీ, జర్మనీ ఫ్రాన్స్ దేశాల్లో ఆర్థిక అసమానతలు కొంతవరకూ తక్కువగా ఉండటం వల్ల అక్కడి డబ్బున్న జనం కొంత తక్కువగా కాలుష్యాన్ని విడుదల చేస్తారు. అక్కడి సామాన్య జనం కూడా అమెరికా వంటి దేశాల్లోని సామాన్య జనం కంటే తక్కువ కాలుష్యాన్ని విడుదల చేస్తున్నారు. అంటే నేరం అమెరికన్ మోడల్ ది, పోటీ తత్వానిదీ ప్రచార రంగానిదీ అని సులువుగా చెప్పవచ్చు. సైకిల్ తొక్కుతూ గమ్యం చేరే వాళ్లు నెదర్లాండ్స్ లో 50 శాతం మంది ఉంటే అమెరికాలో 5 శాతంకంటే తక్కువ. ఎక్కువ మంది సైకిల్ తొక్కేవాళ్లు ఉంటే మంచి సైకిల్ ట్రాక్స్ కావాలని డిమాండ్ చేస్తారు. ఎక్కువమంది బస్సులెక్కేవాళ్లు ఉంటే, మరిన్ని సౌకర్యాలతో ఎక్కువ బస్సులు కావాలని డిమాండ్ చేస్తారు. సమానంగా వనరులు పంచుకుంటూ ప్రయాణించే జనం బాధ్యతగా ప్రవర్తిస్తారు. విచ్చలవిడి వినిమయం సమాజంలో తగ్గుతుంది.

గాలి కాలుష్యం పేదా గొప్ప అందరినీ ఊపిరాడనివ్వకుండా బాధిస్తుంది. కానీ ఇందులో కూడా తేడాలున్నాయి. డబ్బు లేనివాడికే కాలుష్యం దెబ్బ గట్టిగా తగులుతుంది. మనదేశంలో రోడ్డు మీదకు వచ్చే ఎగువ మధ్యతరగతివాడు, అతి ధనవంతుడు కారు అద్దాలు

దించుకుని ఏసీ వేసుకుని చేసే ప్రయాణంలో విడుదల అయే కాలుష్యం, ఆ సౌకర్యం లేకుండా రోడ్డు మీద నడుస్తూనే బైక్ మీదనో వెళ్లేవాడికి ప్రాణాంతకం అవుతుంది. 2016 నాటికే సంవత్సరానికి 12.6 మిలియన్ల జనం పర్యావరణ కాలుష్యం వల్ల చనిపోతున్నారని అంచనా. ఈ సంఖ్య ఇప్పుడు ఇంకా పెరిగిపోయి వుంటుంది. డబ్బున్న దేశాలు బాగా ఖర్చుపెట్టి, చక్కగా మరమ్మత్తు విధానాలు అమలు చేసుకుని పీల్చే గాలిని బాగు చేసుకుంటాయి. చైనా గాలి కాలుష్యాన్ని తగ్గించుకుంటూ వస్తుంటే, ఇండియా గాలి కాలుష్యంలో మొదటి స్థానాన్ని అందుకోవటానికి పరుగు పెడుతోంది. కంటికి లీలగా మాత్రమే కనబడే ఈ కాలుష్యం మన ఆయుర్దాయాన్ని మింగేస్తున్నదన్న గ్రహింపు కూడా మన దేశ ప్రజల్లో చాలా తక్కువగా ఉంది.

ప్రపంచంలో 50 శాతం ఉన్న పేదలు విడుదల చేసే కర్బన ఉద్గారాలు 7 శాతం మాత్రమే. అయితే ప్రపంచంలోని ఒక్క శాతం ఉన్న ధనవంతులు 15 శాతం ఉద్గారాలు విడుదల చేస్తున్నారు. నెట్ జీరో స్థాయికి కర్బన ఉద్గారాలను తీసుకురావాలంటే డబ్బు ముదిరినవాళ్లకే చికిత్స చేయవలసిన అవసరం ఉందని మేధావులు గ్రహించారు. కానీ వ్యక్తిగత స్థాయిలో దుబారా వినిమయాన్ని అరికట్టవలసిన ప్రభుత్వాలు ఆ సాహసం చెయ్యటం లేదు. ఆ పని చెయ్యటాన్ని పెట్టుబడి ఒప్పుకోదు.

పేదవాళ్లు డబ్బు లేకపోవటం వల్ల పెద్దపెద్ద కార్బన్ అడుగులు వెయ్యలేరు. విమానాలెక్కి తిరగలేరు. పెద్దవాళ్లు ఆకాశంలో ఇనుప రెక్కల పక్షుల మీదా, ఫాస్టీ కార్లలోనూ మారుమూల టూరిస్టు ప్రాంతాల్లోనూ కార్బన్ మసి పూసుకున్న రాక్షస పాదాలతో విహరిస్తూ వదిలే ఉద్గారాలు రుతువులను తలకిందులు చేయటంలో పెద్ద పాత్ర పోషిస్తున్నాయి. ఈ అన్యాయాన్ని ప్రశ్నించేవాళ్లు లేరు. ప్రపంచంలో మొత్తం మనుషులందరూ కర్మ సిద్ధాంతాన్ని ఒప్పేసు కున్నట్టే ఉంది. ❖

ధిక్కార గొంతుకలకు దివిటీలై...

చల్లగాలి బాబూరావు, చెన్నై

నెర్రలూడి బూజుపట్టిన
చీకటి సమాజాన
ఆశల నక్షత్రాల కాంతులు
మినుకు మినుకు మంటూ
మెరుస్తున్నాయి...

రెక్కలాచ్చిన భావాల పిట్టలన్నీ
చక్కని దిశ నిర్దేశాల మీద
మంచి గమ్యం వైపు సాగుతూనే ఉంటాయి...

దేశ దేహం మీద
కుళ్లిన కులమతాల రొచ్చుల్ని

కడిగి శుభ్రపరిచేందుకు సిద్ధమౌదామా?
అనుకున్నట్టుగానే
ఒక ప్రేమ నదిని పలకరిద్దామా?
కారణాంతరాలే లేక
ఒట్టి నదిని స్వప్నిద్దామా?

రెపనే వెచ్చని ఉరి
ఒక పెద్ద గాయమౌతూ
జీవితాన సలపరం సృష్టిస్తూనే ఉంది...
దేహ తీరం మీద
ఒక వెచ్చని స్పర్శ సుతారంగా మీదినట్లు...
దిగులు మేఘాల కూనిరాగాలు
రేపటి ధిక్కార గొంతుకలకు దివిటీలై
గొప్ప వెలుగులతో హరిస్తాయి...

సంధి కాలపు ప్రేమ

అనిరుద్ కాలా (అనువాదం రవికృష్ణ)

అనువాద
కథ

(కథాకాలం 1971)

ప్రకాశ్ కు హఠాత్తుగా మెలకువ వచ్చింది. అయితే అతనికి మెలకువ రావడానికి కారణం యాస్ బెస్టాస్ రేకుల మీద వర్షం కురుస్తున్న చప్పుడూ కాదు, వెచ్చదనం కోసం వేసిన మంటల్లోని చితుకుల చిటపట చప్పుడూ కాదు. అది ఎవరో దేనినో గీరుతున్న ఆకులు కదులుతున్నలాంటి శబ్దం. అతని పక్కనే జస్మీత్ ప్రశాంతంగా నిద్ర పోతోంది.

వాళ్లు సిమ్లాకు దూరంగా ఉన్న ఒక ప్రాంతంలో, కాటేజీలో ఉన్నారు. చెప్పులు లేని కాళ్లతో ప్రకాశ్ శబ్దం కాకుండా చెక్క ఫ్లోరింగ్ మీద నడుస్తూ సిట్టింగ్ ఏరియాకు వెళ్లాడు. కణకణలాడుతున్న నిప్పులతో నిప్పులగూడు వెలిగిపోతోంది. అతను కుర్చీ మీదున్న జస్మీత్ పాలువాను తీసుకుని తన భుజాల మీద కప్పుకున్నాడు. చెప్పులు వేసుకుని, జివ్వన తగలబోయే చలిగాలికి సిద్ధపడి, తలుపును మెల్లగా కొన్ని అంగుళాలు మాత్రం తెరిచాడు. చీకట్లో మెరిసిపోతున్న తన బైకును చూసాక అతనికి కొంచెం ధైర్యం వచ్చింది. తమ వారాంతాన్ని గడపడం కోసం చంఢీగఢ్ నుంచి వచ్చిన వాళ్లిద్దరూ, వర్షాన్ని తప్పించుకుని ఈ కొండను ఎక్కి కుప్రీకి వచ్చారు.

ప్రకాశ్ సైకియాట్రిలో రెసిడెంట్ కాగా, జస్మీత్ అక్కడే ట్రైనీ సైకాలజిస్టుగా పని చేస్తోంది.

కానీ బైకు మీద ఉన్న మనిషిని చూసాక ప్రకాశ్ నిద్ర మాయమైంది. బైట స్కూలు యూనిఫాం వేసుకున్న ఓ కుర్రాడు అతని బైకు హ్యాండిల్ బార్ మీద తల పెట్టి, ముఖాన్ని సీటు మీద ఆన్చి నిద్రపోతున్నాడు. అతని చేతులు పక్కన వేలాడుతుండగా, కాన్వాస్ బూట్లు ధరించిన అతని కాళ్లు బురదగా ఉన్న నేలను తాకుతున్నాయి. అది చూసి ప్రకాశ్ గబగబా వెళ్లి కొంచెం ఆందోళనతో, కొంచెం కోపంతో ఆ కుర్రాడి వెన్ను మీద గట్టిగా తట్టాడు. తెల్లని అతని చొక్కా తడిసిపోయి ఉంది.

ఆ కుర్రాడు బద్ధకంగా కదిలి, అతి కష్టం మీద వెన్ను నిటారుగా నిలబెట్టాడు. అయోమయంగా చుట్టూ చూసి, తానున్న ప్రదేశాన్ని చూసుకుని ఆశ్చర్యపోయినట్లు కనిపించాడు. దగ్గరగా కత్తిరించుకున్న జుట్టున్న ఆ కుర్రాడు, (అలాంటి జుట్టు ఆ కొండలపై ఉన్న స్కూల్ హెడ్మాస్టర్లకు చాలా ఇష్టం) ముఖంపై నుంచి బొట్లు బొట్లుగా కారుతున్న నీటి చుక్కలను తన చేతి వెనుక భాగంతో తుడుచుకున్నాడు.

“ఎవరు బాబూ నువ్వు?” ప్రకాశ్ గొంతును వీలైనంత మృదువుగా మార్చి అడిగాడు.

“నా పేరు బ్రిజ్ భూషణ్. 11 బీ” కింద పడిన తన బ్యాగును అందుకుంటూ చాలా యాంత్రికంగా చెప్పాడు ఆ కుర్రాడు.

“ఇక్కడేం చేస్తున్నావు?” తన వాచీని చూసుకుంటూ అడిగాడు ప్రకాశ్. అది 11.30 చూపిస్తోంది. “ఈ సమయంలో? ఇలాంటి వాతావరణంలో? స్కూల్ కాగానే ఇంటికి వెళ్లేదా?” అని అడిగాడు.

అటు నుంచి ఏ సమాధానమూ లేదు. బ్రిజ్ ప్రకాశ్ ఏం అడిగాడో విననట్లే ఉన్నాడు. వాన ఇంకొంచెం పెద్దగా కురవడం మొదలైంది. నీళ్లు కారుతున్న తన స్కూల్ బ్యాగును భుజానికి తగిలించుకుని ఆ కుర్రాడు వర్షపు ధారల మధ్యనే తిరిగి వెళ్లడానికి సిద్ధమయ్యాడు.

“ఒక్క నిమిషం, వర్షం ఆగాక వెళుదువు గాని. నువ్వు లోపలికి వచ్చి కూర్చోవచ్చు” అన్నాడు ప్రకాశ్. ‘కావాలంటే మీ అమ్మానాన్నలని పిలిపిస్తా’ అనబోయిన మాటలను నోటిలోనే మింగేసాడు.

వెళుతున్న బ్రిజ్ ఏం చేయాలో తోచనట్లు మధ్యలోనే ఆగిపోయాడు. ప్రకాశ్ చనువుగా అతని మోచేతిని పట్టుకుని లోపలికి నడిపించుకు పోయాడు. నిప్పులగూటికి ఎదురుగా ఉన్న కుర్చీ మీద ఉన్న బట్టలను తీసేసి, బ్రిజ్‌ను అక్కడ కూర్చోమని సైగ చేసాడు. బ్రిజ్ నీళ్లొడుతున్న తన స్కూల్ బ్యాగును తీసి గదిలో ఓ మూలన పెట్టాడు. ఆ తర్వాత తన స్కూల్ టై ముడిని విప్పి, దాన్ని కూడా భద్రంగా బ్యాగు మీద పెట్టాడు. బురద కొట్టుకుపోయిన అతని బూట్లు, సాక్సులను కూడా విప్పేయమన్నాడు ప్రకాశ్.

ఈజీ చైర్ అంచున జారగిలబడిన నిప్పులగూడులోంచి వస్తున్న వెచ్చదనాన్ని అనుభవిస్తూ తన వెనక్కి ఆన్చి కళ్లు మూసుకున్న బ్రిజ్, కొద్ది సేపట్లోనే గాఢనిద్రలోకి జారుకున్నాడు. ఇంకా అమాయకత్వం పోని ఆ మొహాన్ని చూస్తూ, ప్రకాశ్ అతని నుదుటిని తన చేతిలో తాకి చూసాడు. తడిగా ఉన్నా, అతని నుదురు కాలిపోతోంది.

ప్రకాశ్ బెడ్రూంలోకి వెళ్లి జస్మీత్‌ను నిద్ర లేపాడు. “మనకో అతిథి వచ్చాడు, అతనికి చాలా జ్వరంగా ఉంది.”

ఇలాంటి విషయాలలో అతనికన్నా ప్రాక్టికల్‌గా ఉండే జస్మీత్, కళ్లు సులుముకుంటూ లేచింది.

బ్రిజ్ ఉన్న గదిలోకి వచ్చి, తడిగా ఉన్న స్కూల్ బ్యాగును తెరిచింది. దానిలో ఉన్న నోటు బుక్కు బ్రిజ్ భూషణ్ సిమ్లాలోని డీఏవీ స్కూలులో చదువుతున్నాడని చెప్పింది. వస్తున్న ఆవలింతలను ఆపుకుంటూ ఆమె మళ్లీ స్కూలు బ్యాగును వెదగ్గా, ఎర్రని ఫ్లాస్టిక్ కవరున్న స్కూలు డైరీ దొరికింది. దానిలో అతని తండ్రి పేరు, లోయర్ బజారులో ఉండే వాళ్ల ఇంటి అడ్రసు, ఫోన్ నెంబరూ దొరికాయి. ఆమె టేబుల్ మీదున్న ఫోన్ నుంచి ఆ ఫోన్ నెంబరును రిసెప్షనిస్టుకు ఇచ్చింది.

రిసెప్షనిస్టు -కావాలంటే వాళ్ల అమ్మానాన్నలు వచ్చేంత వరకు ఆ కుర్రాణ్ణి ప్రకాశ్, జస్మీత్‌ల కాటేజీకి అర కిలోమీటరు దూరంలో ఉన్న తమ హోటల్ మెయిన్ బిల్డింగుకు తెచ్చుకుంటామని అంది. ఆ సమయంలో డాక్టర్ దొరకడం కష్టమే అయినా, కావాలంటే అతని కోసం కూడా ప్రయత్నిస్తామని చెప్పింది. అమాయకంగా నిద్ర పోతున్న బ్రిజ్ మొహాన్ని, జోరుగా కురుస్తున్న వర్షాన్ని చూసిన జస్మీత్, అంత అవసరం లేదని, తన భర్త ఒక డాక్టరని రిసెప్షనిస్టుకు సమాధానమిచ్చింది.

నిప్పులగూడులో మరిన్ని కర్రలు వేయమని ప్రకాశ్‌కు చెప్పి, పొద్దున టీ చేసుకోవడం కోసం తీసిన పాలను వెచ్చచేయడానికి వెళ్లింది. తన పర్సులోంచి రెండు క్రోసిన్ మాత్రలను తీసి ఆ కుర్రాణ్ణి లేపమని ప్రకాశ్‌కు చెప్పింది. ఈలోగా నిద్రలోంచి లేచిన బ్రిజ్ మరోసారి తన చుట్టూ అయోమయంగా చూసాడు, కానీ ఆమె ఇచ్చిన మాత్రను మాత్రం బుద్ధిగా వేసుకున్నాడు. అప్పటికే అతని యూనిఫాం మెల్లగా ఆరిపోతోంది. ప్రకాశ్ ఆ గ్లాసును కడిగిపెట్టి వచ్చి, అక్కడున్న మూడో కుర్చీలో కూర్చున్నాడు.

జస్మీత్, “సిమ్లా నుంచి ఇక్కడికి ఎలా వచ్చావ్?” అని అడిగింది బ్రిజ్‌ను. కొన్ని గంటల క్రితం అదే మార్గం ద్వారా వచ్చి ఉండడం వల్ల, సుమారు 25 కిలోమీటర్ల ఆ రోడ్డును ఎక్కడం చాలా కష్టమని, దానికి ఒక వైపున లోతైన అగాధాలు వున్నాయని ఆమెకు తెలుసు.

“నడుచుకుంటూ వచ్చా. నాకిది అలవాటే” అన్నాడు బ్రిజ్, అదేదో చాలా మామూలు విషయమన్నట్లు. వర్షం గురించి కూడా ప్రశ్న రావచ్చని ఊహించి, “వర్షం మరీ ఎక్కువగా ఉన్నప్పుడు ఆగిపోయా. నేను వెలుతురు ఉండగానే బయలుదేరా” అన్నాడు.

“స్కూలు అయ్యాకా?” అడిగింది జస్మీత్.

బ్రిజ్ తల వూపాడు. “మా నాన్న నన్ను కొడతాడు. తను ఈ రోజు కూడా నన్ను కొట్టేవాడే.”

“ఎందుకు?” జస్మీత్ తన వృత్తిపరంగా వచ్చిన అధికారం నిండిన స్వరంతో అడిగింది.

“ఎందుకంటే నేను ఉత్తరాలు రాస్తా. నేను ఈ రోజు కూడా ఉత్తరం రాసా. మా ఇంగ్లీష్ టీచర్ దాన్ని లాక్కుని, మా నాన్నకు ఫోన్ చేసి చెప్పింది.”

“ఉత్తరాలు రాయడంలో తప్పేముంది? నేనూ ఎప్పుడూ ఉత్తరాలు రాస్తూనే ఉంటాను. కొంపదీసి నువ్వు ఉత్తరం రాసింది ఎవరైనా అమ్మాయికి కాదు కదా?” జస్మీత్ మంటల్లోకి కర్రలను ఎగదోస్తూ తన మాటలు చాలా మామూలుగా, ఏదో వాతావరణాన్ని గురించి మాట్లాడుతున్నట్లు ధ్వనించేలా, జాగ్రత్త పడింది.

బ్రిజ్ ఏం మాట్లాడలేదు. ఇప్పుడు అతని జుట్టు ఆరిపోయి, కొంచెం పెద్దవాడిలా కనిపిస్తున్నాడు. ప్రకాశ్ తననే గమనిస్తుండడం చూసి, అతను ఇబ్బందిగా ముఖం పెట్టి తన బెల్ట్ బకిల్‌తో ఆడుకోవడం మొదలుపెట్టాడు. దాని మీద ఎర్రని, నీలం రంగు జెండాలున్న అతని స్కూలు గుర్తు కనిపిస్తోంది. ప్రకాశ్ కాఫీ చేయడం కోసం కుర్చీలోంచి లేచాడు.

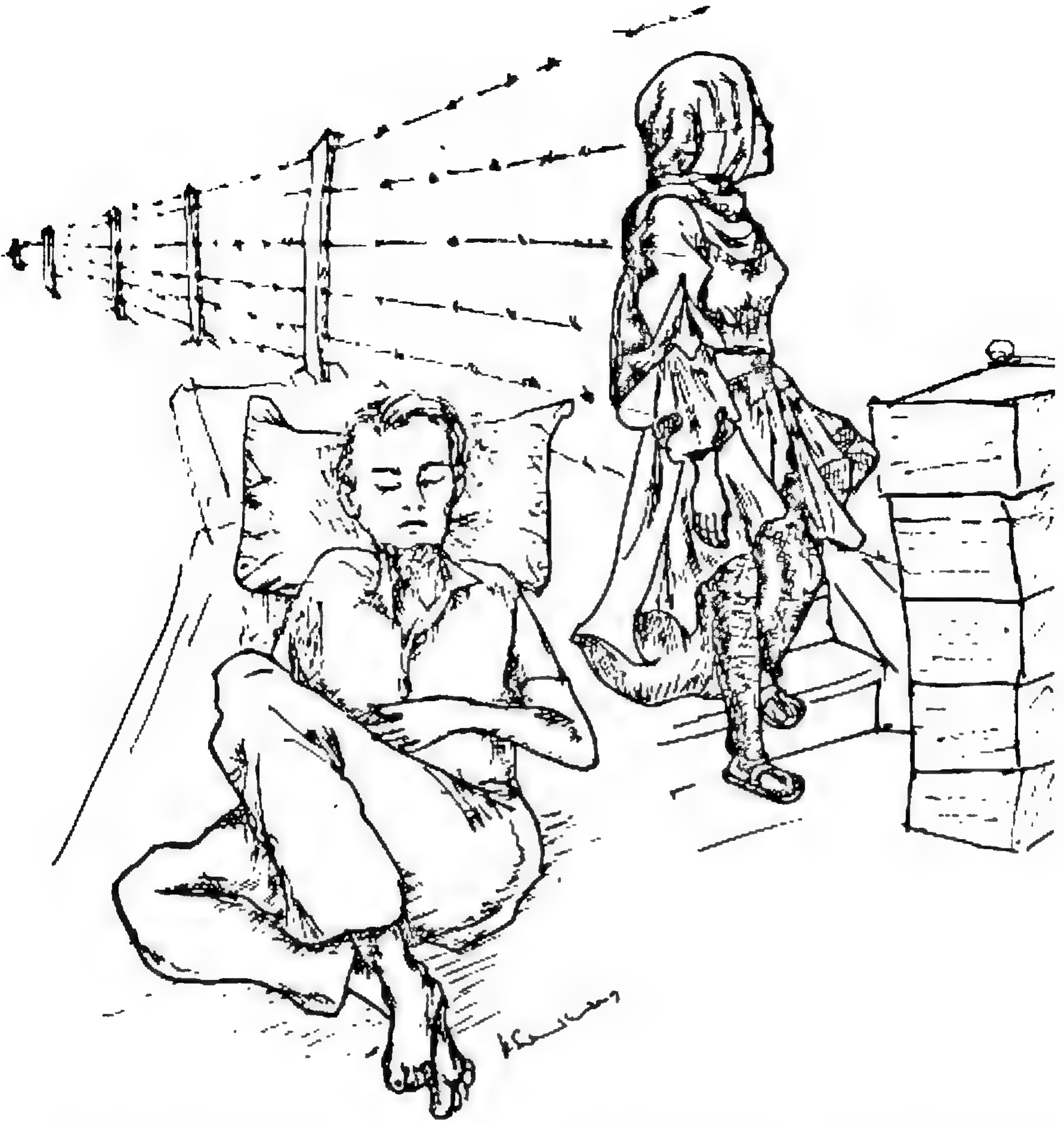
ఇంకా కుర్రతనం పోని, ఎలాంటి కల్మషమూ లేని ఆ కుర్రాడి పట్ల ఒక రకమైన సంరక్షణ భావం కలుగుతుండగా, జస్మీత్ బ్రిజ్‌తో -అది క్లినిక్ కాదని, అతను మామూలుగా ఉండొచ్చని నవ్వుతూ అంది. “ఆ అమ్మాయి పేరేంటి?” చేతులతో జుట్టును సర్దుకుంటూ అడిగింది.

బ్రిజ్ మొదటిసారి ఆమెను విశ్వసించే దృక్పథంతో చూసి, ‘బెనజీర్’ అన్నాడు.

జస్మీత్‌కు పజిల్‌లో తనకు అప్పటివరకూ అర్థం కాని జవాబు దొరికినట్లు అనిపించింది. ప్రకాశ్ తన చేతికిచ్చిన బ్లాక్ కాఫీని తీసుకుని, “అంటే తను ముస్లిమా? అందుకేనా మీ నాన్నకు నువ్వు తనకు ఉత్తరం రాయడం ఇష్టం లేదు? ఆ అమ్మాయి మీ స్కూలేనా?”

బ్రిజ్ తలను అడ్డంగా వూపాడు. జస్మీత్ అది తన చివరి ప్రశ్నకు సమాధానంగా భావించింది.

హైవేకు కొన్ని వందల మీటర్ల దూరంలోని ఆ హోటల్, దానికి సంబంధించిన కాటేజీలు ఓ చిన్న గుట్ట మీద విసిరేసినట్లు అక్కడక్కడా దూరంగా ఉన్నాయి. ఆ సమయంలో ఏదైనా వాహనం ఆ కొండల మీదికి వస్తే గనుక, వాన అగిపోవడం వల్ల దాని శబ్దం చాలా దూరం నుంచే వినిపించే అవకాశం ఉంది.

బ్రిజ్ హఠాత్తుగా వాళ్ల వైపు చూసి, “మీరు మా నాన్నకు ఫోన్ చేసి పిలిపిస్తున్నారు కదూ?” అని అరిచాడు.

“నీకు చాలా జ్వరంగా ఉంది. మరి మేమేం చేయాలి? నువ్వు మీ ఇంట్లోనే బెడ్ రెస్టు తీసుకోవాలి” ప్రకాశ్ తాము చేసిన పనిని సమర్థించుకున్నాడు.

తన చుట్టూ ఏదో వల పన్నినట్లు బ్రిజ్ కళ్లలో అనుమానం ఛాయలు. అతను వేగంగా తన స్కూలు బ్యాగు, బూట్లు తీసుకోవడానికి వెళ్లాడు. అతను తలుపును తెరుస్తుండగా అతని టై, సాక్సులు కింద పడ్డాయి. అతను వెనక్కి తిరిగి జస్మీత్ వంక

చూసి, “ఆ పాలలో విషం కలపలేదు కదా?” అని అడిగాడు.

అతణ్ణి ఆపడానికి కుర్చీలోంచి పైకి లేస్తున్న జస్మీత్‌ను ఆ ప్రశ్న తీవ్రంగా బాధపెట్టింది. ఆమె సమాధానం కోసం తడుముకుంటుండగా, తలుపు తెరుచుకుని స్వెటర్ వేసుకున్న ఓ మధ్య వయసు వ్యక్తి వేగంగా లోపలికి వచ్చి, బ్రిజ్‌ను పట్టుకున్నాడు.

“ఓ, మీకు నేను క్షమాపణలు చెప్పాలి” అనుమతి లేకుండా లోపలికి వచ్చినందుకు అతను వాళ్లను క్షమించమని వేడుకున్నాడు. బాగా అలసిపోయినట్లు కనిపిస్తున్న అతను బ్రిజ్‌ను ఓ కంట కనిపెడుతూనే, తన చెప్పులను తలుపు దగ్గర వదలడానికి వెళ్లాడు.

“కూర్చోండి. తనకు బాగా జ్వరంగా ఉండింది, ఇప్పుడు పర్వాలేదు” అన్నాడు ప్రకాశ్.

తన కొడుకు ఖాళీ చేసిన కుర్చీ మీద కూర్చున్న సునీల్ కాంత్, తనకు లోయర్ బజార్‌లో ఒక చిన్న కేఫ్ ఉందని, దాని పైన ఉన్న ఇంటిలో భార్య, ఇద్దరు కొడుకులతో కలిసి ఉంటున్నానని

వివరించాడు. పెద్ద కొడుకు కేఫ్లో తండ్రికి సాయం చేస్తున్నాడు. ఎందుకూ పనికి రాని తన చిన్నకొడుకు వల్ల వాళ్లకు కలిగిన ఇబ్బందులకు తనను క్షమించమని కోరాడు ఆయన. ప్రకాశ్ ఆయన క్షమాపణలు చెప్పాల్సిన పనేమీ లేదన్నాడు.

సునీల్ కాంత్ మాత్రం ఒప్పుకోలేదు. “లేదు మీకు క్షమాపణలు చెప్పాల్సిందే. వీడు మీ నిద్రనంతా చెడగొట్టాడు. మీరు ఇక్కడికి మీ సెలవులు గడవడానికి వచ్చారు కానీ, గంటల కొద్దీ వర్షంలో తడుస్తూ వచ్చి, జ్వరం తెచ్చుకున్న ఇలాంటి వాళ్లకు సపర్యలు చేయడానికి కాదు కదా? వీడి వల్ల ఇలా క్షమాపణలు చెప్పడం నాకేం కొత్త కాదు. ఇలా క్షమాపణలు చెప్పడంలో నేను నిపుణుణ్ణిపోయాను. గత రెండు నెలల నుంచి క్షమాపణలు చెప్పడం, ఎక్కడెక్కడి నుంచో వీణ్ణి పట్టుకుని ఇంటికి తీసుకుపోవడం నాకు అలవాటైపోయింది.”

గ్రీసు వల్ల నల్లగా మారిన తన కుడి చేతిని చూసుకుంటూ, “మధ్యలో కార్బరేటర్ పాడైపోయింది. వచ్చే తొందరలో నేను కర్చిఫ్ మర్చిపోయాను,” అని సంజాయిషీ చెప్పాడు.

గడ్డం గీసుకోకుండా, గీతలు పడిన ఆయన ముఖాన్ని చూస్తూ జస్మీత్, తమ వాష్ బేసిన్ లో చేతులు కడుక్కొమ్మని ఆయనకు చెప్పింది. చేతులు కడుక్కుని తిరిగి వచ్చిన ఆయన బ్రిజ్ వంక తీక్షణంగా చూస్తూ, “బేహాల్ సారుకు వేరే అత్యవసర పనులేమీ లేకుంటే ఇక ఇంటికి పోదామా? ఇప్పుడు రాత్రి ఒంటి గంట అయింది,” అన్నాడు వ్యంగ్యంగా.

తండ్రికొడుకుల మధ్య సంభాషణలో దూరడానికి జస్మీత్ తటపటాయించింది. కానీ ఆ కుర్రాడి మొహం చూసి ఆమె అతనికి అండగా నిలబడాలని నిర్ణయించుకుంది. “తను ఆ అమ్మాయికి వుత్తరాలు రాస్తున్నాడని మీరు కొడుకున్నందుకే అతను ఇంటికి రావాలనుకోవడం లేదు. ఆ అమ్మాయి ముస్లిం అని నాకు తెలుసు. మీరు అతనితో కూర్చుని మాట్లాడితే మంచిది” అంది.

బ్రిజ్ ఓ మూలన నిల్చుని గోళ్లు కొరుక్కుంటూ ఉండగా, సునీల్ తన కుర్చీని ఆమె వైపు తిప్పుకున్నాడు. “తను రెండు నెలల్లో నలభై రెండు ఉత్తరాలు రాసానని మీకూడా చెప్పాడా?” ఆ తర్వాత కోపం కన్నా ఎక్కువ బాధతో, “ముస్లిం అమ్మాయి -తను మీకు చెప్పింది ఇదేనా? అతను ప్రేమించిన ఆ ముస్లిం అమ్మాయి ఎవరో మీకు తెలుసా? బెనజీర్ భుట్టో, పాకిస్తాన్ ప్రధాని భుట్టో కూతురు.”

ఒక క్షణం పాటు దాన్ని జస్మీత్ తండ్రికొడుకుల మధ్య ఒక సరదా సంభాషణగా కొట్టిపారేసింది. సునీల్ కోసం కాఫీని తీసుకొస్తున్న ప్రకాశ్ ఒక్క క్షణం తలుపు దగ్గర తొట్రుపాటు పడ్డాడు. “తనేమైనా టీవీలో ఆమె బొమ్మను చూసాడా ఏమిటి?” కానీ సిమ్లాకు అప్పటికింకా టీవీలే రాలేదు.

“తను ఆమెనోసారి చూసాడు, మాల్ రోడ్డు మీద. అదీ రెండు నెలల క్రితం... ఆమె తన తండ్రితో కలిసి సిమ్లా ఒప్పందం కోసం ఇక్కడికి వచ్చినప్పుడు.”

కుప్రీకి వచ్చేటప్పుడు ప్రకాశ్, జస్మీత్ లు సిమ్లాలోని ఒక రెస్టారెంటులో ఆగారు. ఇటీవల జరిగిన భారత-పాకిస్తాన్ శిఖరాగ్ర సమావేశం గురించిన వార్తలు, ఫోటోలకు సంబంధించిన వార్తాపత్రికల కటింగ్ లతో ఆ రెస్టారెంటు గోడలు నిండిపోయాయి. దానిలో -కాఫీ కోసం వచ్చిన ఒక పాకిస్తానీ జర్నలిస్టుతో కలిసి గర్వంగా నవ్వుతున్న ఆ రెస్టారెంటు యజమాని ఫోటో కూడా వుంది. ఆరునెలల ముందు మధ్య జరిగిన భీకర యుద్ధం నేపథ్యంలో, రెండు దేశాలకూ ఆ శిఖరాగ్ర సమావేశం అవశ్యకత చాలా వుండింది, మరీ ప్రత్యేకించి పాకిస్తాన్ కు. ఆ దేశం కేవలం యుద్ధాన్ని మాత్రమే కాదు, తన సగ భూభాగాన్ని కూడా కోల్పోయింది. పాకిస్తాన్ సైన్యాలు భారత సైన్యానికి లొంగిపోవడంతో, మధ్యన రెండు వేల కిలోమీటర్ల భారత భూభాగాన్ని కలిగిన తూర్పు పాకిస్తాన్, పశ్చిమ పాకిస్తాన్ నుంచి వేరుపడి స్వతంత్ర బంగ్లాదేశ్ గా ప్రకటించుకుంది.

కుర్చీలో ముందుకు వంగి కూర్చున్న సునీల్ గాయపడిన చూపులతో మొదట బ్రిజ్ ను, తర్వాత జస్మీత్ ను చూసి, “ఈ రెండు దేశాల విభజన మమ్మల్ని ఎప్పుడు వదిలి పెడుతుందో? ఆ విభజన వల్ల, వీడి వయసంత ఉన్నప్పుడే నేను నా కళ్లెదుటే మా నాన్ననే కోల్పోయా.” బ్రిజ్ ను చూపిస్తూ అన్నాడాయన. “ఇప్పుడేమో వీణ్ణి.”

మంటల్లో తడిగా ఉన్న కర్రలను వేసారేమో, గదిలో పొగ చూరుకుంది. దాంతో ప్రకాశ్ బైటి తలుపును కొంచెం తెరిచి, మరికొన్ని కర్రలను తెచ్చి నిప్పులగూటిలో వేసి, వాటిని కదిపి మంటను పెద్ద చేసాడు. దగ్గును అదుపులో పెట్టుకోవడానికి ప్రయత్నిస్తూ జస్మీత్, “దీనికి, దేశ విభజనకు మధ్య సంబంధమేంటి? అది జరిగింది పాతికేళ్ల క్రితం. దీన్ని మీరు మరీ పెద్దగా చేయడం లేదూ?” అంది.

సునీల్ చాలా బేలగా, కన్నీళ్లతో, “విభజనే లేకుంటే రెండు దేశాల మధ్య యుద్ధమూ లేదు, ఈ సిమ్లా ఒప్పందమూ లేదుగా,” అన్నాడు. “ఆమె తమ ఖైదీలను విడిపించుకుపోవడానికి వచ్చింది కానీ నా కొడుకును జీవితఖైదీగా మార్చిపోయింది.” గోడకు ఆనుకుని ఉన్న బ్రిజ్ ఎలాంటి భావమూ లేకుండా పైకప్పుకున్న దులాన్ని తీక్షణంగా చూస్తున్నాడు.

జస్మీత్ కూర్చున్న కుర్చీ వెనకాల చేతులు ఆన్చి నిలుచున్న ప్రకాశ్, “ఇంతకూ జరిగింది ఏమిటో సరిగ్గా చెప్పండి” అన్నాడు.

“మీకు తెలుసు కదా, పాకిస్తానీలు ఇక్కడ నాలుగు రోజులు ఉన్నప్పుడు, సిమ్లా కొత్త పెళ్లికూతురిలాగా సింగారించుకుంది. అందరిలో ఉత్సాహం పొంగి పొర్లుతూ ఉండింది. ఈ సమావేశం సరిగ్గా మనం యుద్ధంలో గెలిచిన ఆరునెలల తర్వాత జరిగింది. ఇంకా తొంభై వేల మంది పాకిస్తానీ సైనికులు మనవాళ్ల ఆధీనంలోనే ఉన్నారు. వాళ్లు రోజూ రేడియో ద్వారా సరిహద్దులకు ఆవల వున్న, పాకిస్తాన్ లోని తమ వాళ్లకు, తాము సురక్షితంగా ఉన్నామని, తమను బంధించిన భారతీయులు తమను బాగా చూసుకుంటున్నారని చెప్పేవాళ్లు.” తన చేతి మీద ఉన్న ఇంకో గ్రీజు మరకను తుడిపేయ దానికి ప్రయత్నిస్తూ సునీల్ వివరించాడు.

“భారత ప్రభుత్వం ఈ విషయాన్ని కావాలని సాగదీసింది. రాజీ కోసం పాకిస్తానీలు ఇక్కడికి వచ్చినపుడు, మనం మన పెద్ద మనసును చాటుకోవచ్చు కదా! ఎప్పుడూ పొంగిపొరలుతుండే పంజాబీల భావోద్వేగ అనుబంధానికి పాకిస్తానీల సామాజిక స్పందనలు తోడు కావడంతో -వచ్చిన వాళ్ల కోసం సిమ్లా అత్యంత అందంగా, నాజుగ్గా సింగారించుకుంది, మరీ ప్రత్యేకించి ఆ తండ్రి కూతుళ్ల విషయంలో వాళ్లేదో తప్పిపోయిన దూరపు బంధువులన్నట్లు వ్యవహరించారు. దుకాణదారులు ఆమెను బిడ్డా అని పిలుస్తూ, ఆమె వాళ్ల దుకాణాల్లో తీసుకున్న ఏ వస్తువుకూ డబ్బు తీసుకునే వాళ్లు కాదు.”

“బెనజీర్ మాల్ రోడ్డులో ఉన్న ఓ కేఫ్ బయట నిలబడి, తన వయసున్న కొంతమంది భారతీయ విద్యార్థులతో పిచ్చాపాటీ మాట్లాడేది. దాని కోసం చాలా జాగ్రత్తగా ముందుగానే కొందరు కుర్రాళ్లను సిద్ధం చేసారు. దానిని సహజంగా చూపించడానికి ప్రయత్నించారు. ఆమె కోసం ఆ మొత్తం దారిని మూసేసారు కూడా.” సునీల్ వీపును గోడకు ఆనించి, శూన్యమైన దృక్పథంతో మంటల్లోకి చూస్తున్న బ్రిజ్ వంక చూసాడు. “అయితే మా బ్రిజ్ అక్కడున్న రక్షణ వలయాన్ని చేదించుకుని ఆమె మాట్లాడుతున్న విద్యార్థుల్లో తానూ దూరాలని ప్రయత్నించాడు కానీ అతణ్ణి తోసేసారు. ఓ కమెండ్ కోపంగా వీణ్ణి కొట్టడానికి చేయెత్తాడు. ఆ గొడవనంతా గమనించిన బెనజీర్, ఆ కుర్రాణ్ణి వదిలేయడం కమెండ్ ను ఆదేశించింది. సరిగ్గా అప్పుడే, యూనివర్సిటీ విద్యార్థులతో ఆమె చెప్పిన ముచ్చట్లు ఇక చాలని భావించి - అధికారులు ఆమెను అక్కడి నుంచి తీసుకెళ్లిపోయారు.”

“కానీ ఈ కొన్ని క్షణాల్లోనే సిమ్లాలోని లక్కర్ బజార్ లో ఉన్న డీఏవీ స్కూల్ లో చదువుతున్న శ్రీ బ్రిజ్ భూషణ్ బేహాల్, శ్రీ జుల్పికల్ ఆలీ భుట్టో కుమార్తె అయిన కుమారి బెనజీర్ భుట్టో తనతో పీకల్లోతు ప్రేమలో ఉందనే నిర్ణయానికి వచ్చాడు. భారతదేశానికి రావడానికి కొంత కాలం ముందే తనంటూ ఒకడున్నాడని ఆమెకు తెలుసని అతను భావిస్తున్నాడు.” తండ్రి మాట్లాడుతున్న ప్రతి మాటతో బ్రిజ్ మొహం మెల్లమెల్లగా కుంచించుకుపోయింది. అతను వాకిలి దగ్గరున్న స్టూల్ మీద కూలబడి, చేతుల్ని ఒళ్లో పెట్టుకుని, తలను వెనకున్న గోడకు చేరగిల వేసాడు.

ఎలాంటి భావాన్నీ కనబర్చకూడదని చాలా ప్రయత్నించినా, జస్మీత్ తన నటన మొత్తం మరిచిపోయింది. ఆమె సునీల్ ను చూస్తూ కోపంతో విరుచుకుపడింది. “మీరు ఆ కుర్రాడిని మామూలుగా బతకనిచ్చేలా లేరే? మీరే సగం సమస్యని నాకనిపిస్తోంది.”

“నేనేం చేసాను?” సునీల్ కళ్లలో దెబ్బ తిన్న భావం.

ప్రకాశ్ వాళ్లిద్దరినీ శాంతంగా ఉండమని సర్ది చెప్పాడు. ఈ మొత్తం తతంగంలో జస్మీత్ తండ్రిని మందలిస్తుంటే బ్రిజ్ కొంచెం సేపు ఆసక్తిగా చూసాడు.

ఎక్కడో దూరంగా రెండు గంటలు కొట్టింది. బహుశా అది చర్చి కావచ్చు.

సునీల్ జస్మీత్ చూపులను తప్పించుకుంటూ ప్రకాశ్ వంక మాత్రమే చూస్తూ, “ఆమె వీడి కలల్లోకి వచ్చి, తన తండ్రికి కూడా తెలీని రహస్యాలను వీడితో పంచుకుంటుంది. ఉదాహరణకు, ఆమె సిమ్లాలో ఉన్నపుడు తను మరుసటి రోజు ఎలాంటి దుస్తులు ధరించబోతోంది - ఇలాంటివన్నమాట.”

“ఆమె ఆ ఫంక్షన్ కు పూలపూల సిల్క్ చీర కట్టుకుని వస్తుందని నేను ముందే చెప్పలేదా?” తనను తాను సమర్థించుకోవడానికి ఒక అవకాశం కోసం ఎదురుచూస్తున్న బ్రిజ్ కోపంగా తండ్రితో చెప్పాడు. తండ్రి తనను వేరేవాళ్ల ముందు ఎగతాళి చేయడం అతనికి నచ్చలేదు. “తానికా వాళ్ల నాన్నతో కూడా చెప్పలేదని, ముందు నాకే చెబుతోందని బెనజీర్ చెప్పింది.”

“సరే, నీకు తెలిస్తే, పత్రికలలో ఆ ఫోటో వచ్చేంతవరకు నువ్వు ఆ రహస్యాన్ని నీతోనే పెట్టుకున్నానంటావు,” సునీల్ అడిగాడు.

“నేను ఈ విషయాన్ని జాఖు కొండ మీద రాసాను కూడా. అదింకా అలాగే ఉంది. పోయి చూడు. తను తన నల్లని షర్టు గురించి, క్రీమ్ కలర్ బెల్ బాటమ్ ల గురించి కూడా నాకు చెప్పింది.” బ్రిజ్ జ్వరం ఎప్పుడో పారిపోయింది. జస్మీత్ తన పక్కనుందని తెలిసాక అతను ఒకదాని తర్వాత మరో విషయం మీద తండ్రితో వాదించడానికి సిద్ధమయ్యాడు.

“అంటే నువ్వు ఆ బెల్ బాటమ్ గురించి కూడా రాళ్ల మీద రాసానంటావు? ఎప్పుడు రాసావో ఎవరికి తెలుసు? ఆ పిచ్చి నీ కలల్లో ఉన్నంత వరకు నాకెలాంటి సమస్య లేదు. ఏదేమైనా, ఆమె వెళ్లిపోయింది. ఇప్పుడు నా సమస్య ఏమిటంటే నువ్వు వుత్తరం రాసిన ప్రతిసారీ విచారణ కోసం వచ్చే పోలీసులు, మన ఇంటిని ఓ కంట కనిపెడుతున్న గూఢచారులు. నువ్వు ఉత్తరం రాసిన ప్రతిసారీ మొత్తం లోయర్ బజారుకంతా తెలిసిపోతుంది. మిగతా దుకాణదారులు బారాత్ కోసం పాకిస్తాన్ కు ఎప్పుడు పోతున్నారనీ, టైలర్ కు కొత్త బట్టలను ఎప్పుడు ఆర్డర్ ఇవ్వాలని నన్ను ఆట పట్టిస్తున్నారు. ఇంకొకడేమో, ‘పెళ్లికూతురు పెళ్లికొడుకు కంటే రెండేళ్లు పెద్దట కదా?’ అని అడుగుతాడు.”

“ఆ రోజుల్లో బ్రిజ్ రోజూ తన క్లాస్ మేట్లతో కొట్లాడేవాడు,” జస్మీత్ వంక చూస్తూ సునీల్ మెల్లని గొంతుకతో చెప్పాడు. “శత్రు దేశానికి చెందిన వాళ్ల మీద అంత ప్రేమను చూపడం వాళ్లు భరించలేకపోయేవాళ్లు. మగపిల్లలే అంత, మీకు తెలుసు కదా, పైగా యుద్ధం కూడా అప్పుడే ముగిసింది.”

“మనం వాళ్లకు ఆతిథ్యమిచ్చాం. ప్రభుత్వం మూడు రోజులు జనాలను ఎవ్వరినీ రిట్స్ థియేటర్ వైపు అనుమతించలేదు. మన పాకిస్తానీ అతిథులు అనార్కలి, మొఘలే ఆజామ్, చౌదవీ కా చాంద్ లాంటి సినిమాలన్నీ చూడాలనకున్నారు. మాల్ రోడ్డును మొత్తం మూసేసారు -ఎందుకంటే పాకిస్తానీలు అక్కడ షాపింగ్ చేయాలి, అక్కడ ఉండే గురుదాస్ పాస్ ను వాళ్లు రుచి చూడాలి. స్కూలులోని

మగపిల్లలకు ఇది నచ్చలేదు. బ్రిజ్ అతిథులకు చేయాల్సిన మర్యాదల గురించి వాళ్లతో వాదించినందుకు వాళ్ల చేతిలో దెబ్బలు తిన్నాడు. అతని నుదుటి మీద కుట్లు కూడా పడ్డాయి. ఇంకోసారి -ఇలాంటి అవమానకరక పరిస్థితిలో కూడా బెనజీర్ భుట్టో ఎంత హుందాగా, సౌమ్యంగా వ్యవహరించిందో బ్రిజ్ వాళ్లకు వివరించినపుడు వాళ్లు అతణ్ణి హేళన చేసారు. దాంతో తను ఇంటికి వచ్చి ఏదో ఓ సాకుతో వాళ్ల అన్నను కొట్టాడు. అతను గవర్నర్ ఇంటి చుట్టూ చక్కర్లు కొడుతున్నాడని రెండుసార్లు పోలీసులు తనను ఇంటి దగ్గర తెచ్చి దిగబెట్టి పోయారు. 'ఆమె' తనను అక్కడికి రమ్మని పిలిచిందని వీడంటాడు."

విసురుగా వీచిన గాలికి తలుపు తెరుచుకుని, మళ్లీ అదే దధాలున మూసుకుంది. ప్రకాశ్ లేచి దాని గొళ్లెం పెట్టి వచ్చాడు. అంతలో కరెంటు పోయింది.

నిప్పులగూడులోంచి వస్తున్న మంటల వెలుగులో బ్రిజ్ మొహం మెరిసింది. "నేనేం చేయను? నేను నిజమే చెబుతున్నా," అంటూ అతను చిన్నగా ఏడవడం ప్రారంభించాడు.

వాళ్ల కాటేజీకి పైన ఎక్కడో ఓ జనరేటర్ శబ్దం మొదలై, ట్యూబ్ లైట్ మళ్లీ జీవం పోసుకుంది. సునీల్ తన వాచీని చూసుకుని, హఠాత్తుగా లేచి నిలబడ్డాడు. ముకుళించిన చేతులతో మళ్లీ ఇద్దరికీ క్షమాపణలు చెప్పి, ఒక చేత బ్రిజ్ను, మరో చేతిలో అతని బ్యాగు, టైను పట్టుకుని బయలుదేరాడు. ప్రకాశ్, జస్మీత్లు వాళ్లను సాగనంపేందుకు తలుపు వరకూ వచ్చారు.

వర్షం ఆగింది కానీ, ఇంకా ఈదురుగాలి వీస్తూనే ఉంది. సునీల్ ఫియట్ కారు స్టార్ట్ కావడానికి మొరాయించింది. అతను సిగ్గుపడుతూ, వాళ్లను లోనికి వెళ్లమని సైగ చేసాడు. మరో రెండుమూడు సార్లు దానిని స్టార్ట్ చేయడానికి ప్రయత్నించాడు. ఈలోగా, ఇదంతా అలవాటైన వాడిలాగా -బ్రిజ్ కారు దిగి వెనక్కి వెళ్లి, తలను వంచి, వాళ్లను నేలకు అదిమిపెట్టి, కారును నెట్టాడు. కారు కొంచెం వాలు ప్రదేశాన్ని చేరగానే, కారు స్టార్ట్ అయి, సునీల్ బ్రేకు వేసాడు. బ్రిజ్ పరుగున వెళ్లి మళ్లీ దానిలో కూర్చున్నాడు. కారు పెద్ద శబ్దం చేస్తూ, కిందికి దిగి పోతుంటే, జస్మీత్ నవ్వుతూ ప్రకాశ్ను కాటేజీలోకి లాగి తలుపు వేసింది. "ఈ రోజు రాత్రి మనకు ఇలా గడిచిపోయింది."

వాళ్లు కుర్చీలో మరో రెండు రోజులున్నారు కానీ బ్రిజ్ కానీ, అతని తండ్రి కానీ వాళ్లకు ఎదురుపలేదు. జస్మీత్ గాజులు కొనాలనడంతో వాళ్లు లోయర్ బజార్కు కూడా పోయారు కానీ, ఎక్కడా వాళ్ల సూచన కనిపించలేదు. వాళ్లు ప్రత్యేకంగా సునీల్ కేఫ్ కోసం చూడలేదు ఎందుకంటే అప్పటికే వాళ్లకు లేటైపోయి, వాతావరణం కూడా మబ్బులు పట్టింది.

...

ఒక ఏడాది గడిచిపోయింది. పత్రికలలో ఎప్పుడు జుల్నికర్ ఆలీ భుట్టో గురించి వార్తను చూసినా, ప్రకాశ్ ఆ వర్షపు రోజు

రాత్రి సిమ్లా కొండల్లో తమ కాటేజీకి వచ్చిన కుర్రాణ్ణి గుర్తు చేసుకునేవాడు.

ప్రకాశ్ చండీగఢ్లోని పోస్ట్ గ్రాడ్యుయేట్ మెడికల్ ఇన్స్టిట్యూట్ లో డ్యూటీ రెసిడెంట్గా పని చేస్తున్నాడు. ఒక రోజు రాత్రి నర్సు అతని టేబుల్ మీద పగటి పూట జరిగిన కొత్త అడ్మిషన్ల ఫైలును పెట్టింది. వాటిలో ఒక దాని మీద 'బ్రిజ్ భూషన్ బేహాల్' అని పెద్ద అక్షరాలతో రాసి ఉంది. అది ఆ కుర్రాడే! అతని తండ్రి పేరు, సిమ్లా అడ్రసు అన్నీ సరిపోయాయి. కేసు హిస్టరీలో అతని ఈ పరిస్థితికి కారణం 'సిమ్లా ఒప్పందం' అని రాసి ఉంది.

దానిలో ఇంకా -పేషెంట్కు బెనజీర్ భుట్టో మీద ఉన్న ఆసక్తి, పిచ్చి కారణంగా అతను దేనినీ పట్టించుకోవడం లేదని, ఆమె తరచుగా కలలో అతణ్ణి సందర్శిస్తుందని, వాళ్లిద్దరూ చాలాసేపు సంభాషించుకుంటారని, బెనజీర్ భుట్టో తనను ప్రేమిస్తోందని పేషెంట్ గాఢంగా నమ్ముతున్నాడని, కానీ ఆమె తండ్రి పాకిస్తాన్ ప్రధాని కావడం మూలాన మరియు రెండు దేశాల మధ్య తీవ్రమైన వైరం కారణంగా, దానిని బైటికి చెప్పడం లేదని, అందుకే ఇలా రాత్రి సమావేశాలని రాసి ఉంది. బెనజీర్ సిమ్లా వచ్చి వెళ్లాక కొన్ని రోజుల పాటు పేషెంట్ తరచుగా బెనజీర్ భుట్టో, కేరాఫ్ రాడ్క్లిఫ్ కాలేజి, కేంబ్రిడ్జ్, ఎంఏ, అమెరికా అనే అడ్రసుకు వుత్తరాలు రాసేవాడు. ఈ అడ్రస్ తనకు ఆమె ఒక రోజు కలలో కన్పించి చెప్పిందని పేషెంట్ చెబుతున్నాడు. పేషెంట్ తండ్రి చెబుతున్న దాని ప్రకారం, ఆ అడ్రస్ కరెక్ట్ కానీ, దాన్ని పేషెంట్ ఏదైనా పత్రికలో చదివి ఉండొచ్చనేది ఆయన భావన. ఆ ఉత్తరాలు ప్రతిసారి విచారణ కోసం వచ్చిన పోలీసులు చేతికి చిక్కేవి.

'అయితే, అతను ఇప్పుడు ఆమెకు ఉత్తరాలు రాయడం మానేసాడు. ఎందుకంటే ఆమె ఇప్పుడు అతణ్ణి చూడడానికి తరచు తనే వస్తోంది. ఆమె ఇటీవల బ్రిటన్లోని ఆక్స్ఫర్డ్ యూనివర్సిటీకి మారిందని కూడా పేషెంటుకు తెలుసు. ఇది కూడా తనకు బీబీ నే (బెనజీర్ భుట్టోకు అతను పెట్టుకున్న ముద్దు పేరు) చెప్పిందని అతను వెల్లడించాడు. ఆమెకు ఎలాంటి కలలు వస్తాయో తనకు సమాచారం లేదని అతను ఒప్పుకున్నాడు. దానికి కారణమేంటని అడిగితే, ఆ దేశపు కలల డిపార్ట్మెంట్ చాలా స్ట్రిక్ట్ అని, కానీ ఆమె వాటి కోడ్ సంపాదించడానికి ప్రయత్నిస్తోందని చెప్పుకొచ్చాడు.

'చాలా తెలివైన, కష్టపడే తత్వం కలిగి, ఎప్పుడూ మంచి మార్కులు తెచ్చుకునే విద్యార్థి, హయ్యర్ సెకెండరీ పరీక్షలో ఫెయిలై, ఆ తర్వాత సంవత్సరం అతి కష్టం మీద పాసు కాగలిగాడు. కాలేజీ అడ్మిషన్ కోసం అతను, అతని తండ్రి చాలా ప్రయత్నించారు కానీ, అప్పటికే అతనికి ఉన్న 'సమస్య' గురించి టోనులో అందరికీ తెలిసిపోవడం మూలాన, సిమ్లాలోని ఏ కాలేజీ కూడా అతణ్ణి చేర్చుకోవడానికి ఇష్టపడలేదు.'

'పేషెంటును స్థానికంగా ఉండే ఓ సైకియాట్రిస్టు దగ్గరకు తీసుకువెళ్లగా రెస్టు తీసుకొని, కొన్ని మందులు వాడాలని ఆయన సూచించాడు. అయితే, ఒక రాత్రి బ్రిజ్, సంజౌలీ హైవే మీద మత్తుగా

నడవడం చూసిన తండ్రి, ఆ మందులు వేయడం నిలిపేసాడు. అక్కడున్న ఒక టీ స్టాల్ యజమాని మాటల్ని బట్టి, బ్రిజ్ను ఏదో ఓ వాహనం గుద్ది చంపేసేదే. బ్రిజ్ను మరో సైకియాట్రిస్ట్ దగ్గరకు తీసుకుపోగా, ఆయన మందులు మార్చి ఇచ్చాడు. వాటిని వాడడం మొదలెట్టాక అతనికి 'కలలు' రావడం తగ్గిపోయింది, కానీ అదే కారణంగా చూపించి, పేషెంటు వాటిని వాడడం మానేసాడు.'

'తను, బెనజీర్ చాలాసార్లు సుదీర్ఘమైన రాజకీయ చర్చలు చేసామని పేషెంటు చెబుతున్నాడు. వాటిలో మామూలు స్నేహితులు మాట్లాడుకునే మాటల నుంచి, పెద్ద వాదోపవాదాలు కూడా వుండేవి. ఉదాహరణగా, కశ్మీర్ తమదేనని వాదించినపుడు ఆమె తన మీద అలిగిందని పేషెంటు చెప్పాడు. కశ్మీర్లో మెజారిటీ ప్రజలు ముస్లింలే అయినా, దానికి రాజు హిందువని, అతను భారతదేశంలో కలుస్తున్నట్లు ఒప్పందం మీద సంతకం చేసాడని చెప్పుకొచ్చాడు. దీనికి ప్రతిగా ఆమె -జునాగఢ్కు ఒక ముస్లిం రాజు ఉన్నాడని, అతను పాకిస్తాన్తో కలుస్తామని ఒప్పందం కుదుర్చుకున్నా భారతదేశం దాన్ని బలవంతంగా ఆక్రమించుకుందని, జునాగఢ్లో ఎక్కువ మంది ప్రజలు హిందువులే అని కోపంగా తిరుగు సమాధానం ఇచ్చిందని అతను చెప్పాడు. ఒక సంస్థానం ఏ దేశంలో కలవాలో నిర్ణయించడానికి మనం ఒకసారి ఆ దేశపు రాజు మతాన్ని, ఇంకోసారి ప్రజల మతాన్ని చూడలేమన్న ఆమె వాదనతో అతను ఏకీభవించాడు.'

'సిమ్లా ఒప్పందం జరిగి ఏడాది గడిచినా, భారతదేశం ఇచ్చిన మాటను నిలబెట్టుకుని, తొంభై వేల మంది పాకిస్తానీ సైనికులను విడిచిపెట్టడం లేదని అతను ఆమె తరపున బాధపడ్డాడు. ఇది నమ్మకద్రోహం కిందికి వస్తుందని పేషెంటు మళ్ళీ మళ్ళీ అరిచేవాడు.'

తన ఇద్దరు కొడుకులకూ ఒకేసారి పెళ్లి చేస్తానని పేషెంటు తల్లి యధాలాపంగా అన్నప్పటి నుంచి అతను, రోజుల తరబడి బయటే ఉండడం ప్రారంభించాడు. అతను పగలూ, రాత్రి, ఎండావానల్లో తిరుగుతూ, బట్టలు మాసిపోయి, మొహం వాడిపోయి, చాలాసార్లు దగ్గు జ్వరంతో బాధపడుతూ తిరిగి వచ్చేవాడు. ఔట్ పేషెంట్ రెసిడెంట్ గమనించిన దాని ప్రకారం - అతని కుటుంబం అతణ్ని కనిపెట్టుకుని ఉండలేక విసిగిపోయింది. అతను ఇళ్లు వదిలి వెళ్లిపోయినా పట్టించుకోవడం మానేసింది.

ప్రకాశ్ ఆ ఫైలులో పేషెంటు బెడ్ నెంబర్ కోసం చూసాడు. అది కారిడార్ చివరన ఉన్న ఫ్రైవేట్ రూముల్లో ఒకటి. ఆ రూముల్లో ఉండే పేషెంట్లు జనరల్ వార్డులోని పేషెంట్లకన్నా తొందరగా నిద్రపోయేవాళ్లు. అందుకని, బ్రిజ్ మేలుకునే ఉన్నాడేమో చూసేందుకు అతను నిశబ్దంగా గదిలోకి నడిచాడు. గదిలోని లైటు ఆఫ్ చేసి ఉన్నా, తలుపు మాత్రం కొద్దిగా తెరుచుకుని ఉంది. కారిడార్ నుంచి పడుతున్న వెలుతురులో బ్రిజ్, సునీల్లు ఒకే పరుపు మీద పడుకుని ఉన్నారు. బ్రిజ్ చేతులు తండ్రి మీద నిర్లక్ష్యంగా వేలాడుతున్నాయి. ప్రకాశ్ నవ్వుకుని, బెనజీర్ భుట్టో ఇంకా కలలోనే ఉందని అనుకున్నాడు. కానీ అతని ఆలోచన తప్పు.

మరుసటి రోజు ప్రకాశ్ ఆసుపత్రి నుంచి తొందరగా వెళ్లిపోయాడు. అతను ఒక సెమినార్కు హాజరు కావడానికి ఢిల్లీ వెళ్లాల్సి ఉంది. మూడు రోజుల తర్వాత అతను తిరిగి వచ్చేసరికి ఒక స్టూడెంట్ నర్సు, 'ఎరోటోమేనియా ట్రాంతి'లో ఉన్న సిమ్లా పిల్లాడు ఆసుపత్రి నుంచి పారిపోయాడని చెప్పింది. మూడు రోజుల పాటు కలలు రాకపోయేసరికి, దానికి కారణం ట్రీట్మెంట్ అని అనుమానించి అతనా పని చేసాడు.

బ్రిజ్ గురించి ఎలాంటి సమాచారమూ లేకుండానే రెండేళ్లు గడిచిపోయాయి. పాకిస్తాన్ నుంచి ఎలాంటి వార్తలు విన్నా ప్రకాశ్కు ఆ కుర్రాడే గుర్తొచ్చేవాడు. ఒకరోజు చలికాలం ఉదయాన్నే అతను యూరప్ వెళ్లి, ఢిల్లీ ఎయిర్ పోర్టు నుంచి బైటికి వస్తున్నాడు. విమానం ఆలస్యం కావడంతో అతను బాగా అలసిపోయి ఉన్నాడు. అతను బైటికి వస్తుండగా, స్నేహితులు, బంధువుల కోసం ఎదురుచూస్తున్న వాళ్లలోంచి కుల్లు టోపీ పెట్టుకున్న ఓ వ్యక్తి అతనికి ఎదురొచ్చాడు. అతను సునీల్.

ప్రకాశ్ అతణ్ని చూసి ఎంత ఆశ్చర్యపోయాడో, అతనూ అంతే ఆశ్చర్యంగా ప్రకాశ్ను పలకరించాడు. అతను స్విట్జర్లాండ్లో హోటల్ మేనేజ్మెంట్ కోర్సును పూర్తి చేసుకుని వస్తున్న పెద్ద కుమారుడిని ఇంటికి తీసుకుపోవడానికి వచ్చాడు. అతనితో మాట్లాడేందుకు ప్రకాశ్ తన ట్రాలీని పక్కకు లాగి నిలబడి, బ్రిజ్ వివరాలు అడిగాడు. రెండేళ్ల క్రితం ఆసుపత్రి నుంచి పారిపోయాక అతని గురించి సమాచారమే లేదు.

"అతను ఎక్కడున్నాడో మీకేమైనా సమాచారముందా?" అని అడిగాడు ప్రకాశ్.

"తను పోయిన వారం అజ్మీర్లో కనిపించాడని నా స్నేహితుడు చెప్పాడు. బ్రిజ్ అతనితో -తాను పాకిస్తాన్ నుంచి వస్తున్న ప్రత్యేక అతిథి కోసం ఎదురు చూస్తున్నాని చెప్పాడు. ఈ విషయం అతనికి ఎవరో ఉత్తరం ద్వారానో, టెలిగ్రాం ద్వారానో కాదు, కలలో కనిపించి చెప్పింది." ఇంతలో సునీల్ పెద్ద కుమారుడు తండ్రికి చేయి ఊపుతూ విమానాశ్రయంలోంచి బైటికి వచ్చాడు.

ప్రకాశ్, "అతను బ్రిజ్ అని మీకు ఖచ్చితంగా తెలుసా? ఆ దర్గాల దగ్గర అలాంటి వాళ్లు చాలా మంది ఉంటారు. మీ స్నేహితుడు ఇంతకు ముందు బ్రిజ్ను చూసాడా?" అని అడిగాడు.

"నా స్నేహితుడు బ్రిజ్ను చూడలేదు కానీ, అది వాడే. ఎందుకంటే వాడి చేయి మీద 'బ్రిజ్ భూషణ్ భుట్టో' అనే పచ్చబొట్టు ఉంది."

ఇది చెప్పి సునీల్ తన పెద్ద కొడుకును తీసుకుని, ఆ జనం లోంచి బైటికి తీసుకెళ్లిపోయాడు. ❖

(ఈ కథ మొదట అనిరుధ్ కాలా కథా సంపుటి 'అన్ సేఫ్ అస్సైలమ్ - స్టోరీస్ ఆఫ్ పార్టిషన్ అండ్ మాడ్ నెస్', షేహర్ మీర్జా సంపాదకత్వంలో వచ్చిన 'ద అథర్ ఇన్ ద మిర్రర్' లో ప్రచురితం అయ్యింది.)

నన్ను ఊపిరి పీల్చుకొనివ్వండి

జహ ఆరా

లిఖితరూపం: రమాసుందరి

(బాలగోపాల్ 13వ సంస్కరణ సందర్భంగా అక్టోబర్ 9న హైదరాబాద్ సుందరయ్య విజ్ఞాన కేంద్రంలో జరిగిన మీటింగులో మాట్లాడిన జహ ఆరా ప్రసంగ పాఠం)

మధ్య యుగాల కాలం నాటి మతానికి ప్రతినిధిగా, బుద్ధాల్లో -నాలుగు గోడల మధ్య, ఎలాంటి మార్పు లేని ఒక అంధకారమైన సమాజం నుండి నేను మాట్లాడుతున్నాను. ఇలా మాట్లాడుతూ నేను కొన్ని ప్రశ్నలు వేయాలనుకొంటున్నాను. జ్ఞానానికి పుట్టినిల్లు అయిన ఈ దేశంలోని సనాతన ధర్మం తెలిసిన వాళ్ళూ, విశ్వగురువులైన వాళ్ళందరూ నా అజ్ఞానానికి, నా ప్రశ్నలకు జవాబిస్తారని ఆశిస్తూ మొదలు పెడుతున్నాను. ముందుగా బాలగోపాల్ గారి పుస్తకంలోని ఒక పేరాతో మొదలుపెడతాను. 'నిత్యం శంకించబడే వ్యక్తులకు అర్థం అయినంతగా ఆత్మగౌరవమనే భావన ఇతరులకు అర్థం కాగలదా? వాళ్ళు నేర్పించినంతగా ఆ విలువను వేరెవరు నేర్పించగలరు? ఆత్మగౌరవమనే భావన సామాజిక సంస్కృతిలో నిండుగా ఎదగకుండా, మనమంతా కోరుతున్న సమాజం సాధ్యం అవుతుందా? తన సంస్కృతినీ, అలవాట్లనూ, ఆచారాలనూ సార్వజనీనమైన సత్యంగా భావిస్తూ బోర విరుచుకొని తిరిగే మెజారిటీ మధ్య ఒక మైనారిటీగా బతికేవాళ్ళకు అర్థం అయినంతగా భిన్నత్వం, వైరుధ్యాల విలువలు ఇతరులకు అర్థం అవుతాయా? భిన్నత్వాన్ని, వైరుధ్యాలను కేవలం సహించటమే కాకుండా ఆహ్వానించటం మనందరం నేర్చుకోకపోతే, మనం కలలు కనే కొత్త సమాజం సంపూర్ణమవుతుందా?' బాలగోపాల్ గార్ని స్మరిస్తూ... నా ప్రసంగాన్ని మొదలు పెడతాను.

మొన్న టీవీలో ఫైజ్ అహమ్మద్ ఫైజ్ పాట ఒకటి వస్తోంది. 'బోల్ కె తబ్ ఆజాద్ తేరి, బోల్ జుబాన్ అబ్ తక్ తేరి, తేరా సుతవాన్ జిస్మి హై తేరా, బోల్ కె తబ్ ఆజాద్ తేరి' అనే పాట అది. హటాత్తుగా అదే టీవీ నుండి 'మారో సాలోమ్ కో' అనే మాట స్క్రోల్లింగ్ లో కనబడింది. టీవీ బంద్ చేశాను.

ఒక ముస్లింగా, ఒక మైనారిటీ సమాజానికి చెందినదానిగా నా జీవితం గురించి కొంత చెప్పదల్చుకొంటున్నాను. ఎందుకంటే నేను ఆ కోణం నుండే మాట్లాడతాను కాబట్టి. నేను ఒక అద్భుతమైన ఊర్లో పెరిగాను. నన్ను ఒక మఠం స్కూల్లో చేర్పించారు. మధ్యన గుడి, చుట్టూ మఠం -అక్కడే నా చదువు మొదలు అయ్యింది. కార్తీక మాసం వస్తే ఒక పక్కన గుళ్లో నుండి గుడిగంటలు, ఎస్సీ బాల సుబ్రమణ్యం శివ స్తోత్రం వినిపించేవి. సాయంకాలం

ఐదున్నరకే చీకటి వచ్చేసిన ఆ కార్తీక మాసంలో, చిన్న చిన్న పసుపు రంగు లైట్లు వెలుగులో వాటిని వింటూ వీధుల్లో నడుచుకుంటూ వెళ్లేదాన్ని. అది నా సంస్కృతిలో భాగం. ఎంతగా అవి నాలో భాగం అయ్యాయంటే పక్కనే ఉండే సంస్కృత కాలేజీలో వార్షికోత్సవం జరిగితే బాలమురళీ కృష్ణ సంగీత కచేరీ నుండి, బందారు చిట్టిబాబు వీణా కచేరీ నుండి ఆరుద్రా, దాశరథి, శ్రీశ్రీ, కె. వెంకటేశ్వరరావు ఉపన్యాసాలను పరిగెత్తుకొంటూ వెళ్లి స్టేజ్ ముందు మఠం వేసుకొని వినేసే వాళ్ళం. అర్థం అవుతాయని కాదు.

నాకు తెలియని పండగ లేదు. నాకు రథ సప్తమి గురించి తెలుసు. కార్తీక మాస ఉపవాసాలు ఎలా చేయాలో తెలుసు. నాకు రామాయణం గురించి తెలుసు. నేను చదివిన ఆర్ఎస్ఎస్ స్కూల్లో చదివినంతా రామాయణం, భారతం, భాగవతాలే. అందులో ఏ వాక్యాన్నయినా అద్భుతంగా చెప్పగలిగేదాన్ని. శ్రీశ్రీ 'విష్ణవ సంఘం' గేయ రూపకం, పుత్తడిబొమ్మ పూర్ణమ్మ, కన్యాశుల్కం అన్నీ తెలుసు. మహిషాసుర మర్ధనిలో 'అయిగిరి నందినీ' మొత్తం

కంఠతా వచ్చు నాకు. అది నా సంస్కృతి. ఆ సంస్కృతిలో నేను పెరిగాను.

అలా పెరుగుతూ నేను 7వ తరగతికి చేరాను. ఒకరోజు క్లాసులో చరిత్ర పాఠం చెబుతున్నారు. గజనీల గురించి, గోరి దండయాత్రల గురించి, ఔరంగజేబు గురించి, ఆఫ్ఘన్ గురించి, వాళ్లు కూలగొట్టిన సోమనాథ్ దేవాలయాల లాంటి వాటి గురించి చెబుతున్నారు. క్లాసు మొత్తం వెనక్కి తిరిగి నా వైపు చూసింది. వందల సంవత్సరాల క్రితం ముస్లిం హిందూ రాజులు చేసుకొన్న యుద్ధాలు, చేసిన విధ్వంసాల గురించి క్లాసు మొత్తం ఒక పన్నెండేళ్ల అమ్మాయిని సమాధానం కోరింది. నాకు ఏమి చేయాలో అర్థం కాలేదు. అక్కడ నుండి కొన్ని ప్రశ్నలు, కొన్ని చూపులు నన్ను వెంటాడటం మొదలు పెట్టాయి.

1981లో పీయార్ చోప్రాగారు నిఖా అనే సినిమా తీశారు. విడాకులంటే తెలియని వయసులో మూడు సార్లు 'తలాక్, తలాక్, తలాక్' అనటం అందరిలాగా మొదటి సారి చూశాను. అప్పటి నుండి నేను ఎక్కడకు వెళ్లినా నాకు ఎదురయ్యే ప్రశ్నలు 'నీ పేరేంటి?', 'జహ్ ఆరా' అని నేను చెప్పగానే 'మీలో మూడుసార్లు తలాక్ అనగానే విడాకులు అయిపోతాయంట కదా!' ఏమి చెప్పాలో తెలియక తల నిలుపునా అడ్డంగా తిప్పేదాన్ని. పన్నెండేళ్ల పిల్ల తలాక్ గురించి, షరియా గురించి, జండర్ జస్టిస్ గురించి, ఏమి చెబుతుంది? 'మీ ముస్లింస్ చచ్చిపోతే నవ్వుతారట కదా, పుడితే ఏడుస్తారట కదా' అని అడిగేవాళ్లు. మా ఇంట్లో ఎప్పుడూ అలా చూడలేదు. ఏమి సమాధానం చెప్పాలో నాకు తెలిసేది కాదు. 'పీర్ల పండగకు నల్లగుడ్డలు వేసుకొని కొట్టుకొంటారట కదా?' 'పిన్నమ్మ, పెద్దమ్మ పిల్లలను పెళ్లి చేసుకొంటారట కదా?' లాంటి ప్రశ్నలు. ఒక హాస్పిటల్ కు వెళితే అక్కడో జ్ఞాని 'మీరు మహమ్మదీయులా, సాయిబ్బులా?' అని అడిగాడు. 'కాదండి, మేము తురాకోల్లం' అని చెప్పాను. నాకు తెలిసింది అదే. 'నల్ల గుడ్డలు వేసుకొని ఎలా బతుకుతారు? ఊపిరాడుతుందా మీకు?' 'మీరు గొడ్డు మాంసం, ఆవు మాంసం తింటారట కదా' లాంటి వేలవేల ప్రశ్నలను ఎదుర్కొన్నాను. వాటన్నిటికీ నా దగ్గర జవాబు లేదు. ఆరవ తరగతిలో నా కేరేజి నుండి చారు కింద పడితే 'ముస్లిం కేరేజి నుండి పడిన చారు నాన్ వెజ్ చార'ని అంటూ క్లాసు మొత్తం నన్ను ఏడిపించింది.

ఇండియా, పాకిస్తాన్ మ్యాప్ వస్తే నాకు భయం. ఎవరిని సపోర్ట్ చేయాలి? ఆటని ఆటగా చూడటానికి, బాగా ఆడేవాళ్లను మెచ్చుకోవటానికి నా దేశభక్తి అడ్డు వస్తుంది. ఈ భయాలన్నీ నాలో అభిద్రవనూ, ఆందోళననూ పెంచాయి. 12 ఏళ్ల వయసు నుండే నన్ను నేను రక్షించుకోవాల్సిన పరిస్థితిలోకి నెట్టబడ్డాను. కానీ 12 ఏళ్ల అమ్మాయి తనను తను ఎలా డిఫెండ్ చేసుకుంటుంది? ఆమెకు ఏమి తెలుసునని? అయితే నాకు ఒక ప్రశ్న చాలా ఎక్కువ సార్లు వచ్చేది. నాకు రామాయణ భారత భాగవతాల గురించి, రథ సప్తమి గురించి, ఆషాఢ మాసాల గురించి తెలుసు. కానీ నా కంటే పెద్దలైన వారికి 14,15 శాతంగా ఉన్న ముస్లిముల గురించి

ఎందుకు తెలియదా అనేదే ఆ ప్రశ్న. ఉనికినీ, అస్తాత్వాన్ని గుర్తించనవసరం లేని సమూహమా మాది అనిపించేది.

'నేనూ మీలాంటి దాన్నే' అని చెప్పటానికి నేను కొన్ని అనుకరణలు చేసేదాన్ని. నిజానికి నేను అందరిలాగానే లంగా జాకెట్టు వేసుకొని, జడలు వేసుకొని ఉండేదాన్ని. నా బాడీ లాంగ్వేజ్, కట్టు బొట్టు, భాషా అందరిలాగే ఉండటానికి ప్రయత్నించేదాన్ని. అందుకే ఇప్పటికీ చాలామంది నన్ను 'మీరు బ్రాహ్మలా' అని అడుగుతారు? ఈ సంస్కృతిలో అంత మమేకం అయినా కూడా నా మీద ప్రశ్నల వర్షం కురిసేది. ఇలా నేను అందరినీ సంతృప్తి పరిచే ప్రయత్నాలు చేస్తూ వుండగా నా పర్సనల్ జీవితంలో ఇంకొకటి కూడా జరిగింది.

మా అమ్మానాన్నలు ఉత్తర భారతంలో ఉండేవాళ్లు. మేము అమ్మమ్మ దగ్గర దక్షిణ భారతంలో పెరిగాము. మా స్కూలు పక్కనే ఉన్న అయోధ్యా మైదానంలో కూర్చోని వచ్చే రైలుని, బస్, రిక్షాని చూస్తూ అమ్మా నాన్న ఎప్పుడు వస్తారా అని చూసేదాన్ని. అందరూ అమ్మానాన్నల దగ్గర ఉంటే నేను ఎందుకు వాళ్ల దగ్గర లేను అనే ఇంకో ప్రశ్న వచ్చేది. నా ప్రశ్నల భయాన్ని మా నాన్నతో పంచుకుంటే, మా నాన్నకు నాకంటే ఎక్కువ భయాలు ఉన్నాయని అప్పుడు నాకు అర్థం అయ్యింది. 'నా పెద్ద పెద్ద భయాల నుండి రక్షించటానికి నిన్ను ఇక్కడ పెట్టాము. కాస్త తట్టుకో. నార్త్ కన్నా సౌత్ బెటరు' అన్నారాయన.

1947 విభజన గాయాలను నా తల్లితండ్రులు, తాతలు చూశారు. మా నాన్న స్టీల్ ఫాక్టరీలో మామూలు కార్మికుడు. ఆయనకున్న పరిమిత పరిజ్ఞానంతో ఆయన కొన్ని విషయాలు చెప్పారు. 1961లో జబల్ పూర్ దాడులు జరిగాయి. ఆ దాడులు జరగటానికి అసలు కారణం ముస్లిం వర్గాలు అక్కడ ఆర్థికంగా బలపడటమే. కానీ ఒక హిందు అమ్మాయి ముస్లిం అబ్బాయిని ప్రేమించి పెళ్లాడటాన్ని వంకగా చూపించారు. ముస్లిం అబ్బాయి, హిందూ అమ్మాయిని రేప్ చేశాడని పుకార్లు పుట్టించారు. ఫేక్ న్యూస్ భారతదేశానికి కొత్త కాదు.

1965లో పాకిస్తాన్ విభజన జరిగి బాంగ్లాదేశ్ ఏర్పడ్డాక శరణార్థులు అటూ ఇటూ రెండు దేశాలకు తిరిగారు. మెజారిటీ మతం ఉన్న దగ్గర మైనారిటీల మీద దాడులు జరుగుతాయి. హిందువులైనా, ముస్లిములు అయినా మైనారిటీల మీద దాడులు చేయటంలో ఎవరికి ఎవరూ తీసిపోరు. అదో మూక, మెజారిటీరియన్ బలం. మా నాన్న ఉంటున్న పట్టణంలో ఒక పాకిస్తాన్ శరణార్థుల రైలు వచ్చి ఆగింది. అందరూ వారికి అక్కడ భోజనాలు ఏర్పాటు చేశారు. ఒక ముస్లిం వెళ్లి అక్కడ ప్రయాణికులకు బ్రెడ్ ఇచ్చాడు. ఏ కారణం చేతనో ఆ ట్రైన్ లో ఒక హిందువు చనిపోతే -బ్రెడ్ లో విషం పెట్టి చంపాడనే పుకారు పుట్టించారు. తరువాత జరిగిన ఘర్షణల్లో 3000 మంది చనిపోయారు. అక్కడ ఉన్న ఆదివాసీలనూ, చుట్టుపక్కల రాష్ట్రాల వాళ్లనూ ఉపయోగించి ఈ మారణకాండను జరిపారు. మా నాన్న

అలాంటివన్నీ చూశారు. కాళ్లు తెగిపోవటం, చేతులు తెగిపోవటం, కడుపులో ఉన్న పిండాన్ని బయటకు తీసి చంపటాలను నా తల్లిదండ్రులు ఆనాడే చూశారు. 'ఆ భయంతోనే మేము మిమ్మల్ని ఇక్కడ ఉంచాము' అని మా నాన్న తన భయాన్ని నాకు చెప్పుకున్నాడు.

రాజేశ్వరి అనే ఆవిడ ఒక పరిశోధనా పత్రం సమర్పించారు. గోరక్షణ పేరుతో, పంది మాంసం వేశారనే పేరుతో, హిందూ పండగలకూ ముస్లిము పండగలకూ క్లాష్ రావటం వలనో, ప్రపక్తను దూషించారనే నెపంతోనో -ఎన్నిపేర్లతో మత కల్లోలాలు జరిగినా -మైనారిటీ సమాజం ఆర్థికంగా స్థిరపడటమే వాటి వెనకాల అసలు కారణమని ఆ పత్రం సారాంశం. ఇందాక నేను చెప్పిన పట్టణంలో జరిగిన అల్లర్లకు కూడా అదే కారణం. అక్కడ స్టీల్ ఫాక్టరీ వచ్చి, ముస్లిం కార్మికులు ఆర్థికంగా స్థిరపడటం ఒక కారణం. ఒక ముస్లిం సారా కాంట్రాక్టర్కూ, హిందూ సారా కాంట్రాక్టర్కూ వచ్చిన పోటీ ఇంకో గట్టి కారణం.

1967లో గుజరాత్ అహమ్మదాబాద్ మత ఘర్షణలు, వారణాసి గొడవలు, ముజఫర్ నగర్ దాడులు, మొన్న ఢిల్లీలో జరిగిన దాడులు -ఏవైనా కానీ వాటికి రాజకీయ ఆర్థిక కారణాలతో పాటు మెజారిటీ మైనారిటీ పట్ల అభద్రతకు గురి అయ్యే కారణాలు కూడా ఉంటాయి. ఈ లోపు అద్వానీగారి రధయాత్ర ప్రారంభం అయ్యింది. సాహిత్య సంస్కృతికి నిలయంగా ఉన్న నేను పెరిగిన ఊళ్లో నాకు తెలిసిన రాముడు వేరుగా ఉండేవాడు. సీతా, హనుమంతు సమేతంగా అభయమిస్తూ కనిపించే రాముడే నాకు తెలిసిన రాముడు. అయోధ్య యాత్ర మొదలవగానే విల్లు పట్టుకొని బాణం వదిలే రాముణ్ణి నేను చూశాను. సంజీవని పర్వతాన్ని తీసుకొని వచ్చి ఒక ప్రాణాన్ని బతికించిన హనుమంతుడు, తోకకు నిప్పంటించుకొని ఒక మహిళను రక్షించటానికి లంకలో ప్రవేశించిన హనుమంతుడు నాకు తెలుసు. ఇప్పుడు జరుగుతున్న శోభయాత్రలో ఒక మనిషికి ప్లాస్టిక్ కవరు తొడిగి, దానికి పంపుగొట్టి, పెద్దవాడిని చేసి భయపెట్టే హనుమంతుడు ఆ హనుమాన్ జయంతి జండాల్లో కనిపిస్తున్నాడు.

1992లో పోలీసులు, ఆర్మీ, ఎన్నికైన ప్రజాప్రతినిధుల ముందు బాబ్రీ మసీదును కూల్చేశారు. చిన్నప్పుడు క్లాసులో నా సహ పాఠకులు వెనక్కి తిరిగి నావైపు ఎందుకు చూశారో అప్పుడు నాకు అర్థం అయ్యింది. వాళ్లు చరిత్రను వెనక్కి తిరిగి కూడా అలాగే చూసి ఉంటారు. అయినా నాకు నా రాజ్యాంగ స్ఫూర్తి, రాజ్యాంగంలో ఉన్న మైనారిటీ రక్షణ పట్ల నమ్మకం ఉన్నాయి. ఒక దేశానికి లిట్రల్ పరీక్ష ఎలా ఉంటుందంటే -మైనారిటీ హక్కులను ఎలా కాపాడుకొన్నారో అదే ఆ దేశంలో ప్రజాస్వామ్యానికి పారామీటర్ అని నేను చదివాను. ఆ రాజ్యాంగం మీదా, ఆ ప్రజాస్వామ్యం మీదా గౌరవం, నా సుప్రీం కోర్టు అన్నిటికీ అతీతం అనే భావన ఉండేవి. అయితే నన్ను అనుమానించటం మాత్రం మానలేదు. 2001లో ట్వీన్ టవర్స్ పడిపోయినప్పుడు -ఆ గడ్డంవాడు, ఆ బిల్ లాడెన్, ఆ అఫ్ఘనీ అంటూ మళ్లీ నన్నే చూశారు.

బొంబాయిలో దాడులు జరిగినా నన్నే చూశారు. అష్టనిస్తాన్లో యుద్ధం జరిగినా అందరూ నన్నే చూసేవాళ్లు

నేను కోర్టుకు వెళ్లటం మొదలు పెట్టాక -నా యింటి పేరు ఏమిటని అడిగారు. మాకు ఇంటి పేరులు ఉండవని చెప్పాను. 'ఓహూ, ముస్లింవా' అన్నారు. నేను కోర్టుకు వెళ్లేముందే మా చిన్నాన్న ఒక విషయం చెప్పారు. 'కేసులు చేయాలంటే శర్మగారే చేయగలరు. ఆయన టోపీ పెట్టుకొని, నామం పెట్టుకొని వెనకాల ఒక తేజస్సుతో ఉంటారు. జ్ఞానం వారికే ఉంటుంద'న్నారు. నేను అజ్ఞానినని భయపడుతూ వెళితే రాజుగారు అనే లాయర్ నన్ను పిలిచారు. ఆయన ఎమర్జన్సీ సమయంలో కాంగ్రెస్కు వ్యతిరేకంగా ఉండి, ఇప్పుడు ఇక్కడి పాలిత పార్టీలో ఉన్నారు. ఆయన 'ఇస్లాం చాలా శాంతిపూర్వక మతం. కానీ ముస్లిములు మత మౌఢ్యులు' అన్నారు. నేను ఏమి జవాబు చెప్పాలా అనుకుంటూ నమస్కారంతోనే వున్నాను. అప్పుడు నాకు కోపం వచ్చింది. ఏడుపు వచ్చింది. ఉక్రోషం వచ్చింది. జవాబు రాలేదు. తేజస్సు కులాల వాళ్లకు జవాబు ఇవ్వకూడదని భయపడుతూ వచ్చేశాను. లా కాలేజీలో చదువుతున్నప్పుడు మా లెక్చరర్ 'మీలో నలుగురు భార్యలు ఉంటారట' కదా అని అడిగాడు. 'ఉంచుకోవటం కంటే అదే బెటరే కదండీ' అన్నాన్నేను. నేను 30 ఏళ్ల క్రితం ఇచ్చిన ఆ సమాధానానికి ఈ రోజుకు ఆయన నాతో మాట్లాడడు. మరి నాకొచ్చిన సమాధానాలు అవే.

2002లో విశాఖలో జరిగిన రామ్ మనోహర లోహియా స్మారకోపన్యాసంలో నాచేత గ్లోబలైజేషన్ గురించి పొరపాటున మాట్లాడించారు. అప్పటికి నేను స్కార్ఫ్ వాడేదాన్ని కాదు. అందరిలా చీర కట్టుకొని ఉండేదాన్ని. తరువాత రంజాన్ పండగ వచ్చింది. పవిత్ర మాసంలో తలకు వస్త్రం ధరిద్దామని తలకు ఒక గుడ్డ కట్టాను. అప్పుడు నా మీద ప్రశ్నలు మొదలయ్యాయి. 'మీరు తాలిబానా? మీరు బెనజీర్ బుట్టోనా? మీరు ముజాయిద్దీన్లను సపోర్ట్ చేస్తారా? మీరు హిజాబ్ను సపోర్ట్ చేస్తారా? మీరు ఇండియన్ కాదా? మీకు దేశభక్తి లేదా?' లాంటి ప్రశ్నలు. ఒక జిల్లా జడ్జి వెళ్లిపోతూ పరిగెత్తుకొని వచ్చి మీకు డెలివరీ అయ్యిందా అని అడిగారు. లేదండీ అన్నాను. 'మరి ఎందుకు కట్టుకున్నావు?' 'ఏదో కొద్దిగా ఆచారం' అని చెప్పాను. మరి నిన్న గ్లోబలైజేషన్ గురించి మాట్లాడావు? అన్నారు. ౧౯౮౪ లాంచ్ చేస్తున్నప్పుడు ఇస్రో చైర్మన్ కొబ్బరికాయ కొట్టి పూజ చేస్తే రాని ప్రశ్న నేను స్కార్ఫ్ కట్టుకుంటే ఎందుకు వచ్చింది? పెద్ద బొట్టు పెట్టుకొని, గాజులు వేసుకొని రాజనీతి గురించి మాట్లాడే వామపక్షవాదులకు వచ్చిన యాక్సెస్సెన్స్ నాకు ఎందుకు రాలేదు? చిన్న గుడ్డముక్క నా జీవితంలో ఇంత కల్లోలాన్ని ఎందుకు సృష్టిస్తుందో నాకు అర్థం కాలేదు. నేను 15 రోజులో, 30 రోజులో కట్టుకోవాలనుకున్న స్కార్ఫ్ను మరి తీయాలని అనిపించలేదు. ఇది నా ధిక్కార స్వరం. నా మీదా, నా మైనారిటీ సమూహం మీద జరిగిన అట్రాసిటీకి ఇది ఒక ధిక్కార స్వరం. ఇరాన్లో స్కార్ఫ్ తగలెడుతున్నారంటే అది వాళ్ల ధిక్కార

స్వరం. మేము ఏమి ధరించాలి అని చెప్పటానికి జండర్ బేస్ మీద అయినా మీరెవరు? మెజారిటీ బేస్ మీద అయినా మీరెవరు? ఆధునికతను ఎవరు నిర్వచిస్తారు? ఎవరి ఆధునికతను ఎవరు నిర్వచిస్తారు?

ఈ స్కార్ఫ్ ధరిస్తున్నానని నన్ను మీటింగులకు పిలవటం మానేశారు. నేను హటాత్తుగా అంధకార యుగాలకు చెందిన దాన్ని అయిపోయాను. ఈ స్కార్ఫ్ కట్టుకొని మా ఇంటి దగ్గర కళాభారతిలో ఒక కచేరీ వినటానికి వెళ్లాను. నన్ను అందరూ తిరిగి చూశారు. నేనిక్కడ అవని బత్తీబిల్లువెత్తిన అనుకొని వచ్చేశాను. ఒక పెద్ద కవి కవిత సమ్మేళనంలో కూడా నాకు అదే అనుభవం ఎదురు అయ్యింది.

2002లో జరిగిన గుజరాత్ ఘటనల తరువాత నేను అనే నామవాచకాన్ని సర్వనామం అయిపోయాను. ఆ రోజు నుండి నేను పోలరైజ్ అవటం మొదలు పెట్టాను. నేను ఇంతకుముందు ముస్లింనే కానీ ఎప్పుడో పండగలకు ఒక ఐదు నిమిషాలు నమాజు, ఖురాన్ చదవటం తప్ప పెద్దగా మతాన్ని పాటించింది లేదు. ఆ రోజు నుండి నన్ను నేను కాపాడుకోవటానికి, పాతిపెట్టిన నా ఆచారాలను వెలికి తీసి నా సమూహంతో బాటు కలిసిపోయి అవలంబించటం మొదలు పెట్టాను. నా ధిక్కారం అటు నుండి వచ్చింది.

కర్ణాటకాలో హిజాబ్ వేసుకుంటే కాలేజీకి రావద్దని అన్నారు. అది యూనిఫార్మ్ కు వ్యతిరేకం అన్నారు. బుర్ఖాను కాలేజీకి వచ్చాక విప్పి, స్కూల్ యూనిఫార్మ్ లో భాగం అయిన చున్నీని తలకు కట్టుకొంటానన్నా ఒప్పుకోలేదు. సుప్రీం కోర్టు కూడా యూనిఫార్మ్ కు వ్యతిరేకంగా ఉండకూడదని చెప్పింది. నాకిక్కడ చిన్న సందేహం వచ్చింది. సిక్కులు తలకు పాగా కట్టుకొని, గడ్డంతో వెళితే ఎలా రానిస్తున్నారు? వారిని తీయమని ఎందుకు చెప్పటం లేదు? దాని వెనుక ఉన్న పవర్ పాలిటిక్స్ ఏమిటి? మైనారిటీగా నా వెనుక వున్న పవర్ పాలిటిక్స్ ఏమిటి? అది కూడా నాకు అర్థం కాలేదు. అసలు కర్ణాటకాలో జరిగింది ఏమిటంటే SDPI అనే ముస్లిం విద్యార్థి సంఘం అక్కడ ఉన్న అద్భుత జ్ఞాన సంపన్నమైన పార్టీకి సంబంధించిన విద్యార్థి సంఘం మీద ఎన్నికల్లో గెలిచింది. ఆ కసితో ఏకంగా ఎడ్యుకేషన్ డిపార్ట్మెంట్ తో ఒక జీవో చేయించి హిజాబ్ మీద నిషేధం విధించారు. ఇంకో కారణం - రెండవ జనరేషన్ ముస్లిములు గడ్డాలు పెంచి, హిజాబ్ వేసుకొని కాలేజీలకు రావటం మొదలయ్యేసరికి మెజారిటీ హిందువుల్లో అభద్రతాభావం పొడచూపింది.

మళ్ళీ నేను వెనక్కి వస్తాను. 2002లో గుజరాత్ లో దాడులు జరిగాయి. గుజరాత్ దాడులు వంటివి నాకూ, నా సమూహానికి కొత్త ఏమీ కావు. 1965లో ఆల్ ఫుల్ స్పెషల్ స్టేట్స్ తీసివేసినపుడు నా సమూహం అభద్రతకు గురి అయ్యింది. అదే ఏడాది భారత రాష్ట్రపతి గోల్వంకర్ ని పిలిచి మాట్లాడినపుడు కూడా నా సమూహం అభద్రతకు గురి అయ్యింది. అప్పుడే ఉర్దూ బదులుగా హిందీని అధికార భాషగా పెడతామని అన్నప్పుడు కూడా అభద్రతకు గురి

అయ్యారు. 1950లలోనే అత్యంత లౌకిక వాద, ప్రగతిశీల పార్టీ అని చెప్పుకునే పార్టీ రాజ్యం ఏలుతున్నప్పుడే, నెహ్రూ పాలనలోనే -ఆర్టికల్ 25లో క్లాజులా అమెండ్మెంట్ చేసి -మతహక్కు స్థానంలో మతమార్పు వ్యతిరేక చట్టాలు వచ్చాయి. వాటిని మొదట మధ్యప్రదేశ్ ప్రభుత్వం తీసుకొని వచ్చింది. తరువాత మిగతా రాష్ట్రాలు దాన్ని అనుసరించాయి. తరువాత బాబు రాజేంద్ర ప్రసాద్ ప్రభుత్వ ఖర్చుతో వెళ్లి సోమనాథ్ ఆలయం పునర్నిర్మించటానికి శంకుస్థాపన చేసి వచ్చారు. నేను ఇప్పటిదాకా బతికి వచ్చిన సెక్యులర్ పార్టీ అని చెప్పిన నేషనల్ పార్టీ పాలనలో, ఎలాంటి హిందూ మత రాజకీయాలు లేవని చెప్పటం నాకు ఆశ్చర్యం కలిగిస్తుంది. ట్రావెన్ కోర్ అనే పట్టణాన్ని దేవాలయ పట్టణం అని చెప్పి ప్రభుత్వ నిధులతో గుడులను పునరుద్ధరించారు. అప్పుడు మత రాజకీయాలు లేవు, ఇప్పుడే ఉన్నాయంటే నాకెప్పుడూ అర్థం కాదు.

ఈ మధ్య ఒక కాషాయ టీవి ఛానల్ లో ఒక వార్త చెప్పారు. 'మీకు తెలుసా! వక్స్ ఆస్తులు చాలా ప్రమాదకరమైనవి. ముస్లిములను బుజ్జగించటానికి కాంగ్రెస్ ఆ ఆస్తులను వారికి అప్పగించేసింది' అని. మనం చదవటం అయినా చేయాలి, ఎవరి దగ్గరి నుండైన తెలుసుకోవాలి. ఎండోమెంట్ చట్టమనేది ఒకటి తగలబడింది. అది బ్రిటిష్ కాలం ముందు నుండే ఉంది. అందులో మసీదుల గురించి, దేవాలయాల గురించి ఉన్నది. స్వాతంత్ర్యం వచ్చాక మనకు కొత్త ఎండోమెంట్ చట్టం వచ్చింది. వక్స్ చట్టం కూడా వచ్చింది. వాటికి చాలా మార్పులు జరుగుతూ వచ్చాయి. రెండు మతాల ఆస్తులను పరిరక్షించటానికి రాష్ట్ర కేంద్ర ప్రభుత్వాల అజమాయిషీలో బ్రష్టులను ఏర్పాటు చేసి వాటిని ప్రభుత్వ ఆధీనంలోనే వుంచారు. ఇప్పుడు హటాత్తుగా వక్స్ ఎందుకు విలన్ అయిందంటే మనం చదవం. తెలుసుకోం అని అర్థం.

ఇన్ని జరుగుతున్నా మళ్ళీ మళ్ళీ అదే పార్టీ ఎందుకు అధికారంలోకి వస్తుంది అనే ప్రశ్న వస్తుంది. నా ప్రశ్న కూడా అంతే. కళ్ల ముందే బాబ్రీ మసీదు కూలగొట్టేసినా, 'నా కారు కింద కుక్క పిల్ల పడితే ఎంత బాధ పడతానో, 2002 గుజరాత్ అల్లర్లలో చనిపోయిన వారి గురించి అంత బాధ పడతానని' చెప్పిన వ్యక్తి ప్రధానమంత్రి అయినపుడు, చనిపోయిన ముస్లిం మహిళలను సమాధుల నుండి బయటకు తీసి రేప్ చేయడం పిలుపునిచ్చిన వ్యక్తి ఒక రాష్ట్రానికి ముఖ్యమంత్రి అయినపుడు -వాళ్ళిద్దరూ మళ్ళీ ఎన్నిక అవటానికి ఏ మెజారిటీ సమాజం వాళ్లకు ఆ సౌలభ్యాన్నీ, ఆ సోషల్ కాపిటల్ నూ ఇచ్చింది? ఏ మెజారిటీ సమాజం ఆకాంక్షతో వాళ్లు ఇద్దరు మళ్ళీ గెలిచారు? ఏ సమాజపు ఆకాంక్షల వలనా, ఏ సమాజపు దృష్టి లోపం వలన వాళ్లు మళ్ళీ మళ్ళీ గెలువగలుగు తున్నారు?

లవ్ జిహాద్ అనే పదం ఒకటి వచ్చింది. కర్ణాటకాలో గాజులు అమ్ముకునే వాళ్లు, పూలు అమ్ముకునే వాళ్లు అమ్మాయిలను సెడ్యూస్ చేస్తారని అన్నారు. ఈ భావన ఎందులో నుండి వచ్చింది? జోగినీలు, భోగం వాళ్లనే పేరుతో ఆడవాళ్లను వ్యభిచారానికి

అప్పగించిన మనస్తత్వాల నుండి ఈ ఆలోచన వచ్చిందా? ఒక పనికి కులాన్ని ఆపాదించి, దానికి నీ మనుశాస్త్ర భావజాలాన్ని, ఎథిక్స్ నూ, మోరల్స్ నూ రుద్దిన దాని నుండి - గాజులు అమ్ముకునే వాడు, జోళ్లు అమ్ముకునే వాడు ఆడవాళ్లను పడేస్తాడు అనే ఆలోచన వచ్చిందా? గాలిలోంచి ఏ రాజకీయ సిద్ధాంతాలు రావు. అవి మెజారిటీ వర్గాలు కోరుకుంటేనే వస్తాయి.

మొన్నొక వీడియో రిలీజ్ అయింది. ఒక స్వామివారు చెబుతుంటే విలేఖరి ఆసక్తిగా వింటున్నాడు. 'హైందవ సమాజంలో ఉన్న గొప్పతనం ఏమిటంటే దళితుల మీద అన్ని సంవత్సరాలు అట్రాసిటీలు జరుగుతున్నా, వారు అగ్రవర్ణాలను కిమ్మని ఒక మాట అనరు' అంటాడాయన. 2022లో వచ్చిన వీడియో ఇది. మరి అలాంటి చోట్ల మైనారిటీల గురించి ఆలోచించటం కాస్త ఎక్కువ ఏమో అనిపించింది.

సిఎపి, ఎన్ఆర్సీ వ్యతిరేక ఉద్యమాల్లో ఎవరైతే క్రియాశీలకంగా పాల్గొన్నారో వారి ఇళ్ల మీద బుల్డోజర్ విధ్వంసాలు జరిగాయి. బ్రిటిష్ కాలం నుండి ఉనికిలో ఉన్న ఒక అధికార పార్టీ అణచివేసే పార్టీగా మారటానికి 200 సంవత్సరాలు పట్టింది. తరువాత 72 సంవత్సరాల స్వాతంత్ర్య జీవితం గడిచింది. అప్పటిదాకా మేము ఎన్నికల రాజకీయాలలోనే తలమునకలు అయ్యాము. బాబ్రీ మసీదు విధ్వంసం తరువాత మత కల్లోలాలు జరిగాయి కానీ, ఆడవాళ్లు బయటకు రాలేదు. ఈ దేశంలో నువ్వు ఉండాలి అంటే నేషనల్ పాపులేషన్ రిజిస్టర్ లో నీ పేరు నమోదు అవ్వాలి, నీ పౌరసత్వాన్ని నిరూపించుకోవాలంటే పత్రాలు సమర్పించాలి, అవి రెండూ జరిగినా సిఎపిలో వచ్చిన మార్పుల వలన నీ పౌరసత్వం వుంటే ఉంటుంది, పోతే పోతుంది అన్నప్పుడు ఆడవాళ్లు బయటకు వచ్చారు. షాహీన్ బాగ్ లు వెలిశారు. రాజ్యాంగాన్ని పట్టుకొని పీఠికను చదవటం మొదలు పెట్టారు. కోవిడ్ అనే వంకతో వంద రోజుల ఉద్యమాన్ని నీరు కార్చి, దాని మీద అభాండాలు వేసారు. సాక్షాత్తు ప్రధానమంత్రి ఆ చిన్న సమూహం, అందులో ఆడవాళ్లు చేసే ఉద్యమాన్ని చూసి భయపడ్డాడు. 'మేము కోవిడ్ నియమాలు పాటిస్తాము, అయిదు గురమే కూర్చోంటాము, ధిక్కారానికి ప్రతీకగా అక్కడ జోళ్లు మాత్రమే పెడతాము' అన్నా కూడా ఒప్పుకోలేదు. అదే కోవిడ్ సమయంలో లక్షలాది రైతులు ఏడాది పాటు చేసిన ఉద్యమాన్ని ఎందుకు ఆపలేదు? వ్యవసాయ బిల్లులను వెనక్కి తీసుకున్నారు. ఎన్నికలు అయిపోయాయి. ఈ రెండింటికి తేడా ఏమిటో నాకు ఇప్పటికీ అర్థం కాలేదు. నా ప్రశ్నలకు జ్ఞానాన్ని కోరుకుంటున్నాను.

అయోధ్య తీర్పు నాకు అనుకూలంగా వస్తుంది, సుప్రీం కోర్టు నన్ను కాపాడుతుంది అనుకున్నాను. ఆర్కియాలజీ డిపార్ట్మెంట్ సర్వే ప్రకారం అక్కడ ఏ రాముడూ పుట్టలేదు, రుజువులు కూడా లేవని సుప్రీం కోర్టు చెప్పింది. 700 వందల రూపాయల దొంగతనం కోసం ప్రయత్నిస్తున్నప్పుడు బస్సు దహనం జరిగి అనేకమంది చనిపోయిన కేసులో చలపతి రావు, విజయ వర్ధనరావులకు జైలు

శిక్ష పడింది. అక్కడ నేరానికి మోటివ్ ఉన్నట్లు రుజువు అవలేదు. మెజారిటీ ప్రజల సామూహిక అంతరాత్మను సంతృప్తి పరచటానికి, ఎలాంటి వస్తుపరమైన రుజువు లేనప్పటికీ వాళ్లకు ఉరిశిక్ష విధించారు. తరువాత కేయార్ నారాయణగారు దాన్ని జీవిత శిక్షగా మార్చారు. అలాగే అయోధ్యలో కూడా అక్కడ రాముడు పుట్టినట్లు ఎలాంటి రుజువులు లేకపోయినా, మెజారిటీ ప్రజలు అక్కడ రాముడు పుట్టినట్లు నమ్ముతున్నారు కాబట్టి, ఆ నమ్మకాన్ని ప్రశ్నించలేము కాబట్టి - ఆ స్థలాన్ని గుడికి అప్పగిస్తున్నామని అన్నారు. ఇలా ప్రజల నమ్మకాల మీద డిక్లరేషన్ ఇచ్చేపనయితే అదానీ, అంబానీల ఆస్తులను మనం కైమ్ చేసుకోవచ్చు. మరి అది ఎందుకు జరగలేదు? ఆ తీర్పులో 'బాబ్రీ మసీదు విధ్వంసం జరిగింది, దోషులను శిక్షించాల్సిందే, న్యాయం తన పని తను చేస్తుంది' అన్నారు. అలా చెప్పాకే వాళ్లు విడుదల అయ్యారు. అదో షాకు. గుజరాత్ విషయంలో సిట్ వేసిన చార్జీషీట్లో తీస్తూ శతల్వాడ్ ను తిడితే ఆమె వెంటనే ఎలా అరెస్టు అయ్యిందో అర్థం కాలేదు. బ్లాస్టర్ ఆపరేషన్ జరుగుతూ అమృత్ సర్ లోని గోల్డెన్ టెంపుల్ చుట్టుముట్టి ఉగ్రవాదులను బయటకు తీసిన మన మిలటరీ - బాబ్రీ మసీదు విధ్వంసం కళ్ల ముందు జరుగుతున్నా ఎందుకు ఆపలేకపోయిందో నాకు అర్థం కాలేదు. పోలీసుల కన్నా మిలటరీ పక్షపాతం లేకుండా ఉంటుందని అంటారు కదా మరి.

బాబ్రీ మసీదు జరిగిన వెంటనే షాబానో గారి కేసు వచ్చింది. మళ్లీ మనం బీయార్ చోప్రాగారి సినిమాకు వెళ్లాలి. ట్రిపుల్ తలాక్ రంగం మీదకు వచ్చింది. మధ్యప్రదేశ్ కి చెందిన ఒక ముస్లిం లాయర్ - భార్యకు 200 రూపాయల పరిహారం ఇవ్వటానికి అహం అడ్డు వచ్చి షరీయత్ ను అడ్డం పెట్టుకున్నాడు. లైంగిక వివక్షకూ, పురుష అహంకారానికి సంబంధించిన ఒక ప్రశ్నమీద హైకోర్టు, సుప్రీం కోర్టులు పని చేశాయి. షరీయత్ ప్రకారం విడాకులు పొందిన భార్య మూడు నెలల కంటే ఎక్కువకాలం భరణాన్ని పొందలేదు. కానీ 120 సియార్సీ ప్రకారం భరణం ఇవ్వటం ఒక సెక్యూలర్ యాక్ట్ కాబట్టి దాని కింద భరణం ఇవ్వచ్చు అనే తీర్పు వచ్చింది. దాన్ని సుప్రీం కోర్టు సమర్థిస్తే - జండాలు పట్టుకొని బయలుదేరారు నా సమాజం వాళ్లు. 200 రూపాయల కోసం నా షరీయత్ లోకి వచ్చేస్తున్నారని గోల చేసేశారు. రాజీవ్ గాంధీ తన ఓటు బ్యాంక్ పోతుందని చెప్పి 1996 ముస్లిం విమెన్ డైవర్సెడ్ యాక్ట్ ని తెచ్చారు. అది కూడా షరీయాలో ఒక భాగాన్ని తెచ్చి ఆ చట్టాన్ని తయారు చేశారు. దీనికి సమాజం అంత అట్టుడికి పోయింది. వాళ్లను బుజ్జగించటానికి బాబ్రీ మసీదు తాళాలను ఇప్పించాడు. 1949 అర్ధరాత్రి సమయంలో బాబ్రీ మసీదులో విగ్రహాలు వెలిశాయంటే నెహ్రూగారు దానికి తాళాలు వేయించి మసీదుని గుడిగా చేశారు. ఆయన మనవడు దాన్ని తెరిపించి రావణ కాష్టకు తెర తీయించాడు. తరువాత మన తెలుగు రాష్ట్రాలకు చెందిన జ్ఞాని అనాటి ప్రధానమంత్రి పీవీ నరసింహారావు దాన్ని దగ్గరుండి పడగొట్టించేశాడు. అంటే నెహ్రూ దగ్గర మొదలు

అయ్యింది పీవీ నరసింహారావు దగ్గర ముగిసింది.

ఇది జరుగుతున్నప్పుడే షాబాన్ కేసు వచ్చింది. అది బాబ్రీ వివాదంతో బాటు ఎంత పవర్ ఫుల్ అయ్యిందంటే -షాబాన్ నుండి షాహీరా బాను వరకూ వచ్చి -2019 ఆగస్టులో వచ్చిన ట్రిపుల్ తలాక్ చట్టం దాకా అది ప్రయాణం చేసింది. షాహీరా బాను అనే అమ్మాయి ట్రిపుల్ తలాక్ వ్యతిరేకంగా కోర్టుకు వెళ్ళితే మన టీవీల్లో గందరగోళం జరిగింది. 'నేను ముస్లిం మహిళల రక్షకుడిని' అని ప్రధానమంత్రిగారు ట్రిపుల్ తలాక్ చట్టాన్ని చేస్తే -మనం అందరం చప్పట్లు కొట్టాము. కానీ ట్రిపుల్ తలాక్ చెల్లదని 2002 నుండే ఒక పది జడ్జిమెంట్లు ఉన్నాయి. ఇంకో విషయం ఏమిటంటే ఇందులో ఖురాన్ ట్రిపుల్ తలాక్ ని వద్దంది కాబట్టి దీన్ని రద్దు చేస్తున్నాం అన్నారు. మనది సెక్యులర్ దేశం. మన లౌకికవాదం, ఉదారవాదం మీ పవర్ పాలిటిక్స్ లో ఒక్కో సందర్భంలో ఒక్కోలాగా మారిపోతూ ఉంటే మధ్యన నేను బలి అయిపోతుంటాను.

ఇక మళ్ళీ బుల్డోజర్ విషయానికి వస్తే -మధ్య ప్రదేశ్ కి చెందిన ఒక లాయర్ 'హర్ శుక్రవార్ కె బాద్ ఏక్ శనివార్ ఆతా హై' అన్నాడు. దానికి అర్థం నువ్వు శుక్రవారం రాళ్లు రువ్వితే నేను శనివారం వచ్చి నీ ఇంటిని రాళ్ల గుట్టగా చేస్తానని. ప్రజా ఆస్తుల పరిరక్షక చట్టం ఒకటి ఉంది. ఆందోళనలలో ప్రజా ఆస్తిని ఎవరైనా ధ్వంసం చేస్తే, దానికో ప్రాసీజర్ వుంటుంది. ఒక జిల్లా జడ్జి వచ్చి ఎంత నష్టం జరిగిందనేది లెక్క వేస్తాడు. దాని ప్రకారం అతని మీద చర్య వుంటుంది. కానీ. యూపీలో, ఎంపీలో జరిగింది ఏమిటంటే గుణపాఠం చెబుతానని ముందు ప్రకటించి, పత్రాల్లో మాత్రం చట్టవిరుద్ధ కట్టడాలని ప్రకటించారు. దీన్ని చూసి కూడా మాట్లాడకుండా ఉండేవారికి -ఆ సోషల్ కాపిటల్ ని ఏ సమాజం ఇచ్చింది?

మాబ్ లించింగ్ చేస్తున్నప్పుడు కానీ, ఏమి తింటున్నావ్ అని నన్ను చంపుతున్నప్పుడు కానీ, ఆసిఫా కేసులో కానీ జరిగింది ఏమిటి? ఆసిఫా కేసులో దోషుల తరపున నిలబడి, ఆ పాప తరపున వాదించిన ఒక అమ్మాయిని చంపుతామని బెదిరించి, అంత నిస్సిగ్గుగా వ్యవహరించే సోషల్ కాపిటల్ మనుషులకు ఏ సమాజం ఇచ్చింది? హత్రాస్ కేసులో అసలు రేపే జరగలేదంటూ, నిందితుడిని అరెస్టు చేయనివ్వని కల్చర్ ఆఫ్ ఇంఫ్యూనిటీ ఎక్కడకు దారి తీసిందంటే బిల్కిస్ బానూ వరకు అది ప్రయాణం చేసింది. బిల్కిస్ బానో సామూహిక అత్యాచారం, హత్యల కేసుల్లో పూర్తిగా విచారణ జరిగి, రుజువయ్యి, హైకోర్టు ఖరారు చేసి, కొంతకాలం శిక్ష అనుభవించిన తరువాత -జైల్ల చట్టాల్లో, పెరోల్ లో మార్పులు తీసుకొని వచ్చి నేరస్తులను వదిలేశారు. నేరం చేసినా నీకు శిక్ష పడదు, శిక్ష పడ్డా నువ్వు జైల్లో వుండవని రుజువు అయ్యింది. ఇంత రుజువు అయినా ఎవరో తప్పు -మెజారిటీ సమాజం ఎందుకు మాట్లాడదు? ఇది ఆలోచించాలి. ఈ కల్చర్ ఆఫ్ ఇంఫ్యూనిటీ ఎక్కడ నుండి వచ్చింది? ఎక్కడకు వెళుతుంది?

తెలంగాణా ఉద్యమంలో స్త్రీ పాత్ర అనే విషయం మీద మా నగరంలో చర్చలు జరుగుతున్నప్పుడు తెలంగాణా పోరాటంలో పని చేసిన ముస్లిం మహిళల గురించి ఎవరూ మాట్లాడలేదు. ముస్లింలు ఎక్కువగా నివసించిన రాష్ట్రంలో జరిగిన వుద్యమంలో వెలమ దొరలకు, రెడ్లకు వ్యతిరేకంగా పోరాడిన వాళ్లలో ముస్లిములు లేకుండా పోవటం ఎలా సాధ్యం? అణగారిన ప్రజలకు మతం ఉండదు కదా. అది ఎందుకు డాక్యుమెంట్ అవలేదు? తెలంగాణా పోరాటానికి మత రంగు ఇవ్వాలని ఒక పార్టీ చూస్తున్నప్పుడు ఒక గ్రే సమూహం గుర్తింపు లేకుండా మిగిలిపోయింది. ప్రధానస్రవంతి పార్టీల వలన అలా జరిగిందా? ప్రత్యామ్నాయ రాజకీయాల వాళ్లు కూడా నన్ను గుర్తించటం మర్చిపోయారా?

కశ్మీర్ లో ఒక హిందూ రాజుకు, ముస్లిం ప్రజకు మధ్య జరిగిన సంఘర్షణలో జరిగిన దౌత్యపరమైన వైఫల్యంలో, రెండు దేశాల విస్తరణ కాంక్షలో -ఏమి జరిగినా నేను జవాబుదారీ అవుతాను. అక్కడ కశ్మీరీ ముస్లిములు దోషులు అవుతారు. హైదరాబాద్ లో నవాబు దోషి అవుతాడు. లక్ష ద్వీప్ లో అంబానీ గారికి ఫ్లోటింగ్ హోటల్స్ కట్టాలని వుంటుంది. అది ప్రత్యేకమైన ప్రాంతం అయినా కూడా వారికి టూరిజాన్ని అప్పచెప్పాలని అనుకొని -లక్షద్వీప్ లో అంతా ముస్లిములే ఉన్నారు, వాళ్లు రౌడీ గాంగులు, అది కశ్మీర్ లాగా తయారు అవుతుందీ అంటూ ప్రచారం అవుతుంది. కశ్మీర్ లో కానీ, లక్షద్వీప్ లో కానీ ఉన్నవాళ్లు పేరుకే ముస్లిములు. ఇస్లాంకీ, ముస్లిం కమ్యూనిటీకి, ముస్లిం సంస్కృతికి తేడాలను కనీసం మనం తెలుసుకుంటే -మనకు కొన్ని అర్థం అవుతాయి.

నేను కోరుకునేది ఒకటే. అణగారిన సమూహాలైన ముస్లిములు, దళితులు, ఆదివాసులు, సంచార జీవులు -వీరిని మీ మీ కళ్లద్దాలతో, మీ మీ దృష్టి కోణాలతో చూడవద్దు. జాలిగా చూడటం, లేకపోతే ప్రక్షాళన చేయాలనుకోవటం, లేక అసహ్యించుకోవటం చేయవద్దు. ఏ సమూహం నమ్మే మతానికైనా, వారి రాజకీయ అభిప్రాయాలకైనా విలువ లేకపోతే, ఆ సమూహాల ఆకాంక్షలను తీర్చక పోతే -ఏ రాజకీయ సిద్ధాంతాలు ఉండవు. చరిత్ర చాలాసార్లు ఈ విషయాన్ని రుజువు చేసింది. ముస్లిం సమాజం బ్లాక్ అండ్ వైట్ గా ఎక్కడా ఉండదు. హిందూ, క్రిస్టియన్ సమాజాలు ఎలా బ్లాక్ అండ్ వైట్ గా ఉండవో, వాటిలో గ్రే పార్ట్ ఉంటాయో - ముస్లిం సమాజంలో కూడా ఉదారవాదులు, రైటిస్టులు, సెక్యులర్స్ ఉంటారు. ముస్లిం సమాజాన్ని మీరు ఒక మూస పోసిన సమాజంగా చూడవద్దు. పిడివాద సమాజంగా కూడా చూడవద్దు. అందులో కూడా చాలా పార్వాలు ఉంటాయి. ఆ సమాజం ఏమి కోరుకుంటుందో వాటిని కోరుకొనివ్వండి. వాటిని అవి ప్రక్షాళన చేసుకోనివ్వండి. మన రాజకీయ కళ్లద్దాలతో, మనం అనుకున్నదే ఆధునికత అంటూ తీర్మానించకండి. నన్ను ఊపిరి పీల్చుకొనివ్వండి. నా ఊపిరి, నా స్వేచ్ఛ, నా ఉనికి -పక్కవాడి ఉనికిని ప్రశ్నించనంత వరకు, వారికి ప్రమాదం కానంత వరకు మా అణగారిన సమూహాన్ని బతకనివ్వండి. ❖

గో హత్యల నేపథ్యంలో వచ్చిన 'ఆనీ మానీ' (2019)

తేదీ

బాలాజీ (కాల్ కలా)

ఉత్తర ప్రదేశ్ యువ దర్శకుడు ఫాహిమ్ ఇర్షాద్ నిర్మించిన సినిమా 'ఆనీ మానీ'. 'ఆనీ మానీ' అంటే చేతులు చాచి, పాటపాడుతూ గిర్రున తిరగే ఆట! అలా తిరుగుతూ తిరుగుతూ తూలి కింద పడిపోతే, ఆ తర్వాత కొంతసేపు చుట్టూ వున్న ప్రపంచం తిరుగుతున్నట్టు భ్రమ కలుగుతుంది. ఆ భ్రమాత్మక ఆనందం ఇష్టం ఈ సినిమాలోని ఏదేళ్ల పాప ఆయత్కు. 'ఆనీ మానీ ఆనీ మానీ, నానీ అమ్మీ బడీ సయానీ, పీతీ దూద్ బతాతీ పానీ, ఆనీ మానీ ఆనీ మానీ, రాత్ కొ మహకే రాత్ కి రాణీ' (ఆనీ మానీ ఆనీ మానీ, అవ్వా అమ్మా టక్కరి వాళ్ళూ, పాలు తాగేసి నీళ్లంటారూ, ఆనీ మానీ ఆనీ మానీ, రాతిరి వేళే పరిమళిస్తుంది సుగంధాలతో రేరాణీ) అంటూ ఆడుతూ, పెద్దాళ్లను తనతో ఆడిస్తూ వుంటుంది. నిద్రలోనూ ఆమెకు ఆ కలవరింతలే!

'Spinning out of control' అనే ఇంగ్లీషు పదబంధం ఒకటి గుర్తుస్తుంది మనకీ ఆట చూస్తే! ఓ లెక్క ప్రకారం నడుస్తున్న ప్రపంచం హఠాత్తుగా అదుపు తప్పితే, చేజారిపోతే ఆ బాధ ఎలా వుంటుంది? ఆ బాధితులెవరు? నేటి భారత నేపథ్యంలో ఖచ్చితంగా ముస్లింలే అని చెబుతున్నాడు ఈ దర్శకుడు. ఆ బాధితుల్లో ఒకడు కాబట్టే కథను ఇంత హృద్యంగా చెప్పగలిగాడు.

సినిమా కథ:

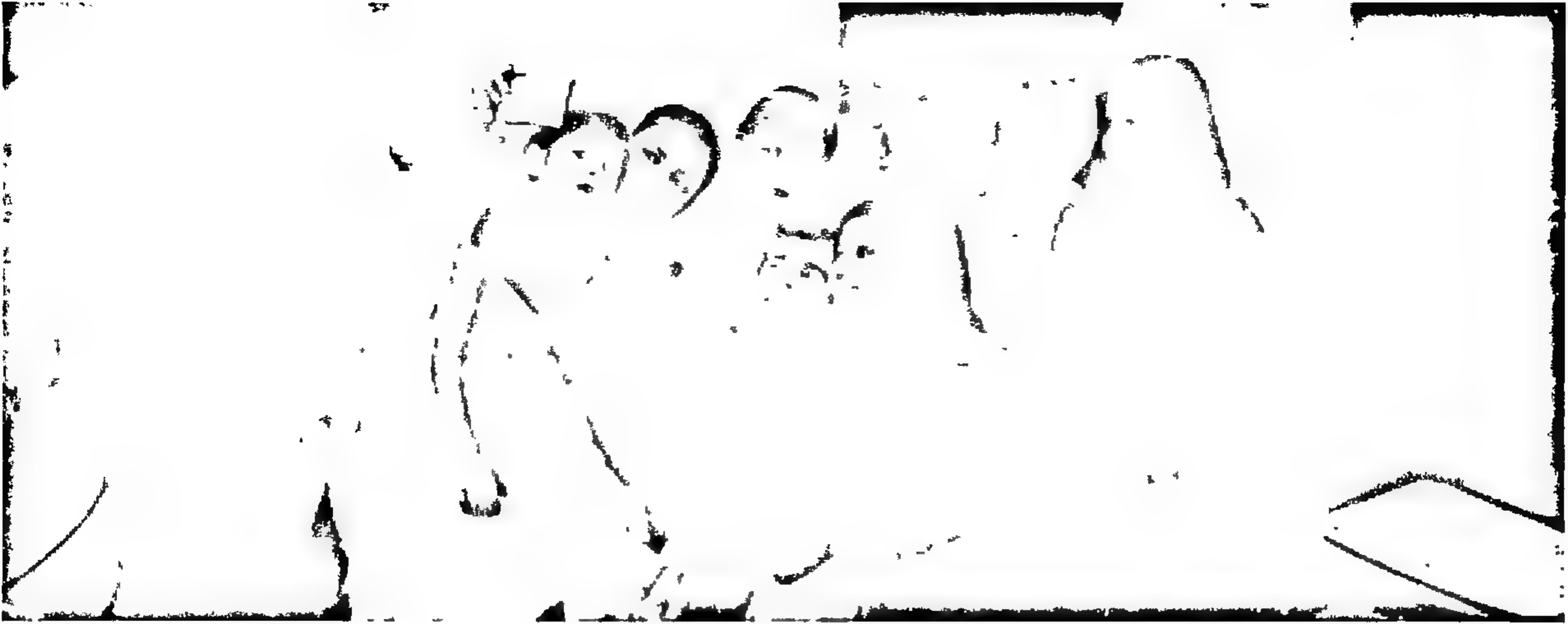
ఉత్తర ప్రదేశ్ తూర్పు వైపు వున్న జిల్లా అజమ్ గఢ్. మీడియా ఈ జిల్లాను 'అతంక్ ఘడ్' అని ఏవేవో పేర్లు ప్రచారం చేసింది. ఆ జిల్లాలో చిన్న వూరు నుర్ పూర్. ఆ ఊర్లో భుట్టో (ఫరూక్ సెయెర్) అనే యువకుడూ, అతడి పరివారం కథ ఈ సినిమా. డిగ్రీ చదువుతున్న రోజుల్లో భుట్టోను పోలీసులు ఒక తప్పుడు కేసులో ఇరికించారు. జైళ్లో విపరీతమైన టార్చర్ అనుభవించాడతడు. చదువు పూర్తి చేసుకుని ఉద్యోగం సంపాదించే వయసు దాటిపోయాక, చివరికి ఎనిమిదేళ్ల కారావాసం తర్వాత నిర్దోషిగా బయటికి వచ్చాడు. నిజానికి అనుదిన వారలు చూస్తే ఈ విషయం మనకు వింతగా కనిపించదు. దేశంలో ముస్లింల జనాభా శాతం (15.8%) కంటే తప్పుడు కేసుల్లో జైళ్లలో మగ్గుతున్న ముస్లిం ఖైదీల శాతమే (20.9%) ఎక్కువ. తను కన్న కలలన్నీ చెదిరిపోయాక జీవితాన్ని ఎలాగోలా ఓ చట్రంలోకి తీసుకురాడానికీ, బతుకును చక్కబెట్టుకోడానికీ ప్రయత్నిస్తున్నాడు భుట్టో. తన ఊరిలోనే ఒక ఖీమా, కబాబ్ హోటల్ పెట్టుకుంటాడు. పనిలో సాయం

చేయడానికి నేపాలీ అనే కుర్రాడుంటాడు. కొత్తగా కాపురానికి వచ్చిన భార్య తరన్నమ్ (ప్రియాంకా వర్మా) కూడా హోటల్ కి కావలసిన బ్యాక్ డోర్ పని అంతా ఇంటి వద్దే చేసిపెడుతుంది.

భుట్టో తండ్రి ఇక్రామ్ (షమీమ్ అబ్బాస్) ప్రచార ఆడియోలు తయారుచేస్తుంటాడు. తన ఇంట్లోనే ఓ గదిని అతడు రికార్డింగ్ థియేటర్ గా మలుచుకుని పని చేస్తుంటాడు. కంప్యూటర్, మైక్రోఫోన్, టేప్ రికార్డర్ ఇత్యాది సరంజామాతో పాటు సౌండ్ ప్రూఫ్ కోసం గోడలకు అతికించిన కోడిగుడ్ల ప్యాకింగ్ అట్టలతో చూడముచ్చటగా ఉంటుంది ఆయన రికార్డింగ్ స్టూడియో. ఇక్రామ్, అతడి భార్య నజ్మా (వద్మా దావోదరన్) చిన్నపిల్లల్లా పోట్లాడుకుంటుంటారు. తండ్రి కొడుకుల మధ్యా మాటకు మాటా సరేసరి. విడాకులు తీసుకుని పుట్టింటికి వచ్చేసిన అక్క నాజో (నేహా సింగ్) బాధ్యత కూడా భుట్టోదే. నాజో కుమార్తె ఆయత్. (మహమ్మద్ ఉమర్ ఇక్బాల్ అనే అబ్బాయి అమ్మాయిగా వేశాడు) ఆడపడుచుల మధ్య ఈర్వాసూయలు షరా మామూలే. సరే జీవితాన్నీ, ఇంటినీ ఓ కొలిక్కి తేవాలనుకుంటుండగా యోగీగారి బీఫ్ బ్యాన్ ప్రకటన

వస్తుంది. గోవధశాలల్ని మూయించేస్తున్నారు. దొరికిన కసాయి వాళ్లని జైళ్లలో కుక్కేస్తున్నారు. హోటల్కు కావలసిన మాంసం సంపాదించేదెలా?

‘వీరంతా రొట్టెలూ, పప్పులూ తినేటోళ్లు. ప్రజలంతా అవే తినాలనా వీరి ఉద్దేశం? అసలు ప్రజలేం తినాలి, ఏం తినకూడదనేది నిర్ణయించడం ప్రభుత్వాలు చేసే పనికాదు కదా?’ అనంటాడు భుట్టో తండ్రి. అయినా పరిస్థితి చక్కబడేవరకూ మరో వంటకం గురించి యోచించమని కొడుక్కి సలహా ఇస్తాడు. కానీ తన హోటల్లో ప్రధాన ఆకర్షణే భీమా కబాబ్! అది వదిలేస్తే వ్యాపారమెలా సాగుతుందీ? అందుకే భుట్టో స్థానిక గాడ్ ఫాదర్లను సంప్రదిస్తాడు. “గుజరాత్ లో మధ్యం నిషేధం. అయినా అక్కడ అది కావలసిన వారికి దొరకడం లేదా? ప్రతి దానికీ ఓ దారుంటుంది. కాకపోతే డబ్బు ఖర్చవుతుంది.” అని భరోసా ఇస్తారు వారు. కానీ, రానానూ ఈ కొత్త ఏర్పాటు గిట్టుబాటు కాని వ్యవహారంగా మారుతుంది. పోలీసులకు లంచాలు కట్టాలి. ఎస్టీఎఫ్ (స్పెషల్ టాస్క్ ఫోర్స్) వారికీ ముడుపులు చెల్లించాలి. సకాలంలో డబ్బు ముట్టకపోతే ఆ షాపుపై దాడి కూడా చేస్తారు. ‘ఇంత మందికి ముడుపులు చెల్లించాక నాకేం మిగులుతుంది? కుటుంబాన్ని ఎలా పోషించాలి?’ అని భుట్టో ఓ అధికారిని అడిగితే ‘ఐతే పాకిస్తాన్ కు వెళ్లిపో’ అని బదులిస్తాడాయన! ఆ మాట విని అవాక్కిపోతాడు భుట్టో. ఈ దేశంలో తమ అస్తిత్వానికి అర్థం ఏమిటీ అని నేడు దేశంలోని ప్రతి ముస్లింనీ సతాయిస్తున్న ప్రశ్నే అతడి ముందూ నిలుస్తుంది.

వృత్తిపరమైన టెన్షన్లు అతడి వైవాహిక జీవితంపై ప్రభావం చూపిస్తాయి. ఎన్నడూ భార్యను కసురుకోని అతడు ఆమెపై చెయ్యి చేసుకునేలా చేస్తాయి. కానీ మళ్లీ ఆమెను ఓదార్చి మెప్పించడం కూడా అతడి బాధ్యతే. ఆ భార్య తన బాధను దిగమింగి భర్త పరిస్థితిని అర్థం చేసుకుని సాయం చేయాలని ముందుకొస్తుంది. కొంచెం, కొంచెం కాకుండా ఎక్కువ మాంసం ఒకేసారి కొనేసి నిల్వచేసుకోడానికి ఒక ఫ్రీజర్ అవసరం. అందుకే తన ‘రెండు గాజులూ అమ్మి’ భర్త కోసం పెద్ద ఫ్రీజర్ కొంటుంది. ‘ఆంగ్లేయులు

ఉప్పును నిషేధించినపుడు ఆ నిషేధాన్ని గాంధీజీ వ్యతిరేకించాడు, మా తాత వ్యతిరేకించాడు, దేశం మొత్తం వ్యతిరేకించారు’ అని భుట్టోకు అతడి తల్లి కూడా ధైర్యం నూరిపోస్తుంది. యధావిధిగా వ్యాపారం సాగుతుండగా, అంతా సర్దుకుందనగా పొంచి వున్న ప్రమాదం కాటు వేస్తుంది. దేశంలో మెజారిటీ మతతత్వం మరింత వికటిస్తుంది. ‘గోవధ నిషేధం’ ఇప్పుడు ‘గోవు పేర మనిషి ప్రాణాలను బలిగొనే దశ’కు చేరింది. ‘వికీపీడియా’ గణాంకాల ప్రకారం 2015 నుండి 2019 మధ్య కాలంలో 43 గోహత్యలు జరిగాయి. ఈ నేపథ్యంలో భుట్టో తన బైకుపై ఇంటికొస్తుంటే కాషాయ ముసుగు ధరించిన ఓ వ్యక్తి అతడిపై ఇనుప రాడ్లుతో దాడిచేస్తాడు.

తమ కమ్యూనిటీలో చనిపోయిన వారి అంత్యక్రియల వార్తలను కూడా ప్రచార ఆడియోలుగా రికార్డు చేస్తుంటాడు భుట్టో తండ్రి. ఇప్పుడు తన కొడుకు మరణవార్తనే రికార్డు చేయాలి. మనవరాలు ఆయత్ ‘సారే జహాన్ సె అచ్ఛా, హిందోనుతా హమారా’ పాడుతుండగా –“ఓ నా ప్రజలారా! చాలా బాధాకరంగా తెలియ జేయునదేమనగా ఇక్రామ్ ఆహ్మద్ ఖాన్ కుమారుడు అఖ్లాక్ అహ్మద్ ఖాన్ ఉర్ఫ్ భుట్టో చనిపోయాడు. అతడి నివాసం చమన్ సరాయ్ లో. ఊరు నూర్ పూర్, దేశం హిందూస్తాన్. భుట్టో చనిపోలేదు, చంపబడ్డాడు, నా భుట్టోను చంపేశారు” అని గుండె పగిలేలా రోదిస్తాడు ఆ తండ్రి. ఆ ప్రకటన విన్నప్పుడు మనకర్థమౌతుంది భుట్టో అసలు పేరు అఖ్లాక్ అహ్మద్ ఖాన్ అని! ఆ వెన్వెంటనే మనకు భయంకరమైన దాద్రీ లించింగ్ సంఘటన గుర్తొస్తుంది. ఫ్రీజర్ లో గోమాంసం ఉందని అక్కడ చంపేసిన వ్యక్తి పేరు కూడా అఖ్లాకే. దర్భకుడు పరోక్షంగా ఇటీవలి కాలపు అతి దారుణ సంఘటనను మనకు గుర్తుచేస్తాడు.

సినిమా గొప్పతనం:

చావును ఒక సంఖ్యగా, ఒక వార్తగా విన్నప్పుడు మనలో పెద్దగా స్పందన కలగదు. కానీ చనిపోయిన ప్రతి మనిషికీ ఒక కుటుంబం ఉంటుంది, కొందరు స్నేహితులుంటారు, అతడికి

అనువాదం: రమాసుందరి

ఆ రోజు మంచు కురుస్తోంది. ఉత్తరాఖండ్‌లోని డెహ్రాడూన్ జిల్లా నగ్గట్ గ్రామంలో సావిత్రి జోషికి ప్రసవం అయ్యి అప్పటికి ఏడు రోజులు అయ్యింది. ఆమె అత్తగారు, ఆడ బడుచు వచ్చి ఆవును కట్టేయలేక పోతున్నామని చెప్పారు. సావిత్రికి తప్పలేదు. భయపడి పోయి ఉన్న పశువు దగ్గరకు వెళ్లడానికి ఆమె గడ్డ కట్టే ఫిబ్రవరి మాసపు చలిలో ఇంటి బయటకు వచ్చింది. ఆవు అప్పటికే హిమాలయ శిఖరాలకు అభిముఖంగా ఉన్న రోడ్డు మీద తిరుగాడుతోంది. దాని వద్దకు చేరడానికి దగ్గర దారి వెతుకుతూ సావిత్రి ఒక కంచె మీద నుండి దూకింది. వెంటనే ఆమె యోనిలో కత్తితో కోసినట్లు నొప్పి మొదలయ్యింది. ఆ నొప్పిని పక్కన పెట్టి ఆమె ఆవును కట్టేయగలిగింది. కానీ తల్లి ఆమె నొప్పిని పసిగట్టింది. సావిత్రిని హుటాహుటిన ఇంట్లోకి తీసుకొని వెళ్లి, మంచం మీద పడుకోబెట్టి, వేడి కాపడం పెట్టింది. బియ్యం పిండి, నేతితో చేసిన వేడివేడి జావను తాగించింది. కానీ నొప్పి తగ్గుముఖం పట్టలేదు.

మూడు నెలలు గడిచిపోయాయి. నొప్పి అలానే ఉంది. ఏదో జరిగింది. సావిత్రి ఇంట్లో వాళ్లు ఆమెను 45 కిలోమీటర్ల దూరంలో ఉన్న వికాస్‌నగర్‌లోని ఒక ఆసుపత్రికి తీసుకొని వెళ్లారు. ఆమె గర్భసంచి దాని స్థానం నుండి కిందకు జారిందని అక్కడి డాక్టర్లు చెప్పారు. ఆ స్థితినే పెల్విక్ ఆర్గాన్ ప్రొలాప్స్ అంటారు. అంటే గర్భాశయ కటి భాగం జారిపోవటం. వైద్య పరిభాషలో ప్రొలాప్స్ అంటే అవయవాలు జారిపోవటం. గర్భాశయ కటి భాగం జారిపోవటానికి సంబంధించి, ఆ భాగపు లోపలి కండరాలు బలహీనపడతాయి. లేక కూలిపోతాయి. గర్భాశయ కింద భాగంలో ఉండే ప్రాంతం, మూత్ర తిత్తి, పెద్ద పేగు చివరిభాగం -వీటిల్లో ఒకటో రెండో అవయవాలు యోని వైపుగా దిగిపోతాయి. ఒక్కోసారి యోని నుండి బయటకు కూడా వస్తాయి. దాని కారణంగా కొన్నిసార్లు మూత్రం, మలం అదుపులో వుండదు.

సావిత్రి తన కటి భాగం జారలేదు కానీ, ‘జాగ్రత్తగా చూస్తే కొద్ది కనిపిస్తుంది’ అని చెప్పింది. మూత్రం పోసుకొనేటపుడు, బహిష్టు అయినపుడు ఆమెకు భయంకరమైన నొప్పి వస్తుంది. పొలాల్లో పని చేసేటపుడు -వాళ్లు వేసుకున్న బంగాళా దుంపలు,

మిరియాలు, చిక్కుళ్ల మీద నడుం పూర్తిగా వంచి పని చేయాల్సి వస్తుంది. ఆ పంట పూర్తిగా ఇంటి అవసరాల కోసమే. అలా పని చేస్తున్నప్పుడు ఆమెకు తనెప్పుడూ ప్రసవపు నొప్పుల్లోనే ఉన్నట్లే ఉండేది.

ప్రపంచవ్యాప్తంగా ఈ పెల్విక్ ఆర్గాన్ ప్రొలాప్స్(పీవోపీ) స్థితి మహిళల్లో 9శాతం ఉంది. కానీ కిందస్థాయి ఆర్థికస్థితి వున్నవారిలోనూ, అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశాల్లో -ఈ శాతం ఇంచుమించు 20గా వుంది. రిషికేష్‌లో ఉండే ఆల్ ఇండియా ఇన్‌స్టిట్యూట్ ఆఫ్ మెడికల్ సైన్సెస్‌లో ప్రసూతి -స్త్రీ గర్భాశయ ఆరోగ్య నిపుణురాలుగా పని చేస్తున్న అనుపమ బహదూర్ ‘నేను సరైన సంఖ్యల్లో చెప్పలేను కానీ, బయట నుండి వచ్చే రోగులకు వైద్యం చేసే సమయంలో -రోజూ కనీసం నలుగురు పీవోపీ (పెల్విక్ ఆర్గాన్ ప్రొలాప్స్)తో వస్తారు’ అని చెప్పారు. ఢిల్లీ, గురగావ్ లాంటి పట్టణాల్లో పని చేసే డాక్టర్లు చెప్పిన దాని ప్రకారం వుత్తరాఖండ్‌లోని కొన్ని గ్రామాల నుండి వచ్చే 30 ఏళ్ల లోపు యువ పేషెంట్లు కూడా ఈ స్థితిలో ఉన్నారు. ఈ స్థితి గ్రామీణ, పట్టణ ప్రాంతాలు రెండిటిలోనూ కనిపిస్తున్నప్పటికీ -దిగువ ఆర్థిక సామాజిక పరిస్థితులు ఉన్న సావిత్రిలాంటి వారిలో ప్రధానంగా ఉంటోందని అనురాధ అంటారు. ‘మనం పెల్విక్ ఆర్గాన్ ప్రొలాప్స్ వచ్చే పరిస్థితులను గమనిస్తే, చాలావరకు ఏ సమూహాల మహిళలకు ఎక్కువ ఆ స్థితి రాగల అవకాశం ఉందో వారికే అది వస్తుంది. ఎక్కువ బరువులు ఎత్తేవారు, పొలాల్లో పని చేసేవారు, ప్రసవం తరువాత ఎక్కువ విశ్రాంతి అందని వారికే ఈ స్థితి వస్తుంద’ని ఆమె అన్నారు. అనురాధతో పాటు నేను మాట్లాడిన

ఇతర డాక్టర్లు వివరించినది ఏమిటంటే -చిన్నవయసులో గర్భం రావటం, తక్కువ కాలవ్యవధిలో ఎక్కువ ప్రసవాలు అవటం, సరైన శిక్షణ లేని ఆరోగ్య పరిరక్షకురాళ్ల ద్వారా ఇంటి దగ్గర ప్రసవాలు అవటం -గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో పెల్విక్ ఆర్గాన్ ప్రొలాప్స్ రావటానికి కొన్ని కారణాలు.

2021లో డా. అనురాధ, ఇంకా ఎయిమ్స్కు చెందిన ఆమె సహ ఉద్యోగులు పెల్విక్ ఆర్గాన్ ప్రొలాప్స్ తో బాధ పడుతున్న మహిళల అనుభవాల గురించి ఒక నివేదికను సమర్పించారు. ఆ నివేదిక ప్రధాన రచయిత సీనియర్ డాక్టరయిన శశి ప్రతీక్ ఇటీవల మరణించారు. ఈ నివేదిక ఉత్తరాఖండ్ లో పెల్విక్ ఆర్గాన్ ప్రొలాప్స్ ఉన్న 45 కేసులను అధ్యయనం చేసి, అందులో 80 శాతం గ్రామీణ ప్రాంతాల నుండి వచ్చారని చెప్పింది. బక్కెట్లు కొద్దీ నీళ్లు, మోపుల కొద్దీ గడ్డి, ఇంటి అవసరాల కోసం కట్టెలు లాంటి గట్టి బరువులను మోసేలాంటి రోజు వారీ గొడ్డు చాకిరీ చేసేవారే వీరిలో ఉన్నారని గ్రహించింది. పెల్విక్ ఆర్గాన్ ప్రొలాప్స్ వలన మహిళలు తాము ఎదుర్కునే సమస్యలు తీరటానికి సహాయం కోరక పోవటం వలన అవి ఇంకా తీవ్రమౌతున్నాయి.

‘తమ యోని నుండి ఏదో బయటకు వచ్చిన భావన కలుగుతుందనీ, లేకపోతే తన గర్భాశయ కింద భాగంలో ఏదో బరువు అనిపిస్తుందనీ ఒక మహిళ మా దగ్గరకు వస్తుంది. ఈ సమస్య ఉన్నవాళ్లు నడవలేరు. పొలాలకు వెళ్లటం లాంటి రోజువారీ పనులు వారిని చాలా బాధ పెడతాయి. భర్తలతో సన్నిహితంగా ఉండటం కూడా వారికి చాలా కష్టంగా వుంటుంది. కానీ మా దగ్గరకు వాళ్లు వచ్చేసరికి చాలా ఆలస్యం జరిగి ఉంటుంది’ అంటారు డాక్టర్లు. ఎయిమ్స్ డాక్టర్ల నివేదిక ప్రకారం ఈ ఆలస్యం ఒక సంవత్సరం నుండి 40 ఏళ్ల దాకా ఉంటుంది. ఈ ఆలస్యానికి ప్రధాన కారణం సిగ్గు పడటం. 56 శాతం మహిళలు సిగ్గుతో, తమ సామాజిక విలువ పోతుందేమోనన్న భయంతో చికిత్స చేయించుకోరు. సరిగ్గా లేని రవాణా సౌకర్యాలు, ఆర్థిక పరిమితులు, కుటుంబ మద్దతు లేకపోవటం -ఇతర కారణాలు. ‘వాళ్లు మౌనంగా బాధపడతారు’ అంటారు అనూరాధ. మహిళ మాయాలుగానే కుటుంబంలో నిర్లక్ష్యానికి గురి అవుతుంది. ఆమెకు నయం అవటానికి కొంత సమయం పడుతుంది. అది ఆమె దినవారీ చర్యను ఆటంక పరుస్తుంది. అందువలన కూడా ఆమె వైద్య సహాయం కోరదు.

సుమిత్రా దేవి కేసులో అయితే -ఈ సమస్యను గురించిన అవగాహన లేకపోవటం వైద్య సహాయం కోరక పోవటానికి అసలు కారణం. ‘నేను 20 సంవత్సరాలు బాధ పడ్డాను’ అంటోంది దేవి. ‘అది జబ్బుని నాకు తెలియదు’ అని కూడా అన్నది. తన మొదటి బిడ్డ పుట్టాక ఈ సమస్య వచ్చినట్లు ఉన్నదని ఆమె గుర్తు చేసుకొన్నది. అప్పటి నుండి ఆ బాధ ఎంతగా పెరిగిందంటే ఇప్పుడూమె పాంటీలు కూడా వేసుకోలేదు. డెహ్రాడూన్ జిల్లాలోని కల్నీ పట్టణంలో సరైన వెలుతురు లేని తన ఇంట్లోని గదిలో కూర్చొని ఆమె ‘ఈ మధ్య

యోనిలో నీళ్లగా కారుతోంది. ఎంత దురద పెడుతుందంటే నాకు పిచ్చెక్కి పోతోంది. మంట మండిపోతోంది. దురద పెట్టేటప్పుడు నన్ను నేను గాయ పర్చుకొనేదాక గీరుకోవాల్సి వస్తుంది. కానీ ఏమి చేయగలను? చాలా బాధగా ఉంటోంది’ అన్నది. ఆ తెలుపు వలన వాసన వచ్చే సమస్యతో కూడా ఆ 40 ఏళ్ల మహిళ కిందా మీదా పడుతోంది. ‘నేను ఎంత వదులు షల్వార్లు వేసుకున్నా, మరుసటి రోజుకు ఈ వాసన వలన మార్చుకోవాల్సి వస్తుంది’ అంటుందామె. సావిత్రి లాగానే సుమిత్ర గర్భాశయం కూడా యోనిలోకి పొడుచుకొని వచ్చింది. కలయిక జరిగేటప్పుడు ఆమెకు తీవ్రమైన బాధ అనుభవం అవుతుంది. శారీరక పని చాలా బాధతో కూడుకొని వుంటోంది. కానీ పొలంలో పని చేయటం, నీళ్లు తెచ్చుకోవటం, కట్టెలు మోయటం, పశువులకు మేత తేవడం, ఇంటి పనులు లాంటి రోజు చేసే పనులను ఆమె తప్పించుకోలేదు. మేమామెను కలిసే సమయానికి ఆమె భర్త, నలుగురు పిల్లల కోసం అన్నం, పప్పు వండటం అప్పుడే పూర్తి చేసింది. అయితే ఇంకా చాలా పని మిగిలే ఉంది. ‘ఈ జబ్బు గురించి ఏదైనా చేయాలి. ఇప్పుడు చాలా బాధగా ఉంది. ఇది ఇంకా అధ్వానమయితే ఎలా?’ అన్నదామె.

సహాయం కోసం కోరటానికి అయిష్టత చూపటం కేవలం గ్రామీణ ప్రాంతాల వారికే పరిమితం అయిలేదు. ‘పట్టణ ప్రాంతాల్లో నివసించి పై తరగతి మహిళలు కూడా ఈ స్థితి పురోగతికి వచ్చినదాక దీన్ని నిర్లక్ష్యం చేసే ప్రయత్నం చేస్తారని’ గుర్గావ్ లోని మెడిసిటి ఆసుపత్రి మేదాంతలో పని చేసే మూత్ర సంబంధిత గర్భాశయ నిపుణురాలు అమిత జైన్ అన్నారు. ‘వాళ్లకు లోపల వుంట్లు ఏర్పడినపుడూ, మూత్రం పోసుకొనేటప్పుడు కష్టం అయినప్పుడు సాధారణంగా మా దగ్గరకు వస్తారు. ఈ స్థితి వయసులో భాగంగా సహజంగా జరుగుతుందని అనుకోవచ్చు, లేక సిగ్గుపడి ఉండ వచ్చు, లేక భర్తలు లేని మహిళలు కొడుకులతో ఈ విషయం చెప్పుకోలేక పోతుండవచ్చు’ అంటారామె. శిలా గ్రామానికి చెందిన సుమిత్ర దేవికి ఈ జారిపోవటం ఒక వైద్య స్థితిని తెలియక, చికిత్స చేయించుకోవటానికి 20 సంవత్సరాలు ఆలస్యం చేసింది. గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో ఉండే మహిళలు ఈ స్థితికంటే ప్రమాదకరమైన పరిస్థితులలో జీవిస్తారు.

వైనిటాల్ జిల్లాలోని హల్ద్ వాని దగ్గరి రోషిలా గ్రామంలో నివసించే కళావతి గోస్వామి ఒక రోజు చేసిన అడవి ప్రయాణం ఆమెకు మరణాంతక ప్రయాణం అయ్యింది. డాక్టర్ దగ్గరకు పరిగెత్తాల్సి వచ్చింది. ‘కట్టెలు, మేతా తెచ్చుకోవటానికి ఎప్పుడూ వెళ్లినట్లే అడవికి వెళ్లాను. కానీ ఆ రోజు స్పృహ తప్పి పడిపోయాను. అప్పటి నుండి దీర్ఘకాలికంగా వాపు, బాధ, రక్తస్రావం అనుభవం అవుతున్నాయి. కానీ అప్పుడు నేను చాలా చిన్నదాన్ని. ఆ విషయం ఎవరికైనా చెప్పటానికి భయపడ్డాను’ అని చెప్పింది 70 ఏళ్ల కళావతి. విషాదమేమిటంటే, మహిళలు సహాయం కోసం ధైర్యం చేసినా, వారిని బాధలను కొట్టిపారేస్తారు. డెహ్రాడూన్ దగ్గర ఉన్న

లచ్చ గ్రామానికి చెందిన 30 సంవత్సరాల గీత తోమార్కి మొదటి బిడ్డ 2012లో పుట్టాక తనలో పెల్విక్ ఆర్గాన్ ప్రొలాప్స్ లక్షణాలను గమనించి భర్తకూ, అత్తగారికీ చెప్పింది. ఇద్దరూ 'నువ్వు చిన్నదానివి. పిల్లాడు చిన్నవాడు. పెరిగి పెద్దాయాక చూద్దామని' అన్నారని గీత గుర్తుకు తెచ్చుకొన్నది. డెప్రోడూన్ గ్రామీణ అభివృద్ధి సంస్థలో డిప్యూటీ మానేజర్, ఇంకా పరిశోధకుడిగా కూడా పని చేస్తున్న రాజీవ్ ప్రసాద్ బిజల్ వాన్ -పెద్దాపరేషన్ అవసరం పడుతుందేమో ననే భయం ఈ తటపటాయింపుకు ఒకానొక కారణం అని చెప్పారు. రాజీవ్ ప్రసాద్, అతని తోటి సభ్యులు కలిసి చక్రత పట్టణం, డెప్రోడూన్ లలో పెల్విక్ ఆర్గాన్ ప్రొలాప్స్ తో ఉన్న మహిళలను ప్రభావితం చేసే సామాజిక పరిస్థితులను అధ్యయనం చేశారు. 'పెద్దాపరేషన్ చేసుకోవాల్సిన పరిస్థితులు వచ్చాయని ఒక మహిళ కుటుంబానికి చెబితే వాళ్లు అంగీకరించక పోవచ్చు. ఎందుకంటే అప్పుడు బిడ్డల్ని ఎవరు కంటారు?' చెప్పాడాయన. గీత తాను 7 సంవత్సరాలు బాధ పడ్డానని చెప్పింది. ఆ కాలంలోనే ఆమె ఇంకో బిడ్డను కని, ఇంటి పనులు చేసుకుంటూ పోయింది. 'మీ భర్త సహకరించాడా?' అని అడిగితే 'చూడండి. మా గ్రామ పద్ధతుల్లో డాక్టర్ దగ్గరకు పోవాలన్నా, మార్కెట్ కు పోవాలన్నా మేము అత్తగారు, మామగారు లాంటి ఇంటి పెద్దల్ని అడిగాలి. వాళ్లు అనుమతి ఇవ్వకపోతే, మేము ఏమీ చేయలేము.'

పెల్విక్ ఆర్గాన్ ప్రొలాప్స్ ఏ దశలో ఉందనేదాన్ని బట్టి చికిత్స ఉంటుందని డాక్టర్లు చెబుతారు. దీనికి నాలుగు దశలు వుంటాయని న్యూఢిల్లీలోని ఫోర్టీస్ లా ఫెమే అనే ఆసుపత్రిలో ప్రసూతి-గర్భాశయ నిపుణురాలుగా పని చేస్తున్న మీనాక్షి అహుజా వివరించారు. 'మొదటి దశ గర్భాశయం దాని మామూలు స్థానం నుండి కిందకు

దిగటం. తొడలు కలిసే స్థానం వరకూ వస్తే -అది రెండో దశ. మూడో దశ అది బయటకు రావటం. గర్భాశయం పూర్తిగా బయటకు వచ్చేయటం నాల్గవ దశ' అని ఆమె చెప్పారు. బిగుతు సడలిన కండరాల వలన యోని ముందు, వెనుక గోడలు కూడా జారిపోతాయి. కాబట్టి మూత్రాశయం, మలద్వారం, గుద ద్వారం కూడా కిందకు వచ్చేయగలవు.

కొంతవరకు జారిపోవటం ఆడవాళ్లలో మామూలే అని డా. అమితా అన్నారు. శస్త్ర చికిత్స అవసరం లేకుండా వైద్యం చేసే సాంప్రదాయకమైన పద్ధతులు చాలా కేసుల్లో సమస్యను పరిష్కరిస్తాయి. జారిపోవడాన్ని ముందుగానే గ్రహిస్తే, పెల్విక్ కండరాలను గట్టిపరచటానికి డాక్టర్లు కొన్ని కసరత్తులను చెప్పవచ్చు. కండరాలు గట్టి పడటం వలన కణజాలాన్ని పెంచుకోవచ్చునని అనుపమ అన్నారు. బహిష్టి అయిపోయిన మహిళలు ఈ పెల్విక్ ఆర్గాన్ ప్రొలాప్స్ కు ఎక్కువగా గురి అయ్యే అవకాశం ఉందని అహుజా అన్నారు. 'కండరాలు బిగుతును కోల్పోవటం మామూలుగా ప్రసవాల వలన జరుగుతుంది. కానీ బహిష్టులు ఆగిపోయిన దశలో కండరాల గట్టితనం తగ్గిపోయి, గర్భాశయం కిందకు జారాల్సి వస్తుంది. కేగల్ ఎక్సర్ సైజెస్ లాంటివి, ముఖ్యంగా ప్రసవాల సమయంలో చేస్తే ఈ సమస్యకు చాలావరకు పరిష్కారం దొరుకుతుంది' అన్నారామె. తీవ్రమైన మలబద్ధకం, దగ్గు, ఎక్కువ సమయం ప్రసవ వేదన లేకుండా చూసుకోవడం కూడా ఈ ప్రమాదం రాకుండా నివారిస్తుంది. అలాగే ప్రసవం సమయంలో పెల్విక్ గోడలకు నష్టం చేసే ఫోర్సెప్స్, ఇంకా ఇతర పరికరాలు వాడటం నివారించాలి. కానీ ఈ సమస్య మూడో దశకు వస్తే ఆపరేషన్ చేయాల్సిందే. 'ఒక మహిళకి మత్తుమందు సరిపోతే

మామూలుగా మేము యోని ద్వారా ఆపరేషన్ చేసి గర్భసంచిని తీసేస్తామని అనుపమ అంటారు. అనేక ఇతర కారణాలు పెద్దాపరేషన్ చేయటానికి వీలులేకుండా చేస్తాయి. ఆమెకు పిల్లలు పుట్టి ఆపరేషన్ అయిపోయిందా, ఆమె తన ఋతుక్రమం ఇంకా ఉండాలని అనుకుంటుందా లాంటి అనేక విషయాలను పట్టించుకోవాల్సి వస్తుందని ఆమె అన్నారు. ఇంకా కొన్ని శస్త్ర చికిత్స విధానాలు కూడా ఉన్నాయన్నారు. ఇంకొక దగ్గర కణాలను కత్తిరించి అతికించటం, వదులు అయిపోయిన కణజాలానికి నిలబెట్టటానికి పరికరాలను ఉపయోగించటం లాంటివి. కానీ సరైన రవాణా సౌకర్యాలు లేకపోవటం, స్థానికంగా వైద్య వసతులు లేకపోవటం వలన చాలామంది మహిళలు ఇలాంటి చికిత్సని అందుకోలేరని ఆమె చెప్పారు.

పాఠశాల విద్య నుండే పెల్విక్ ఆరోగ్య ప్రాముఖ్యత గురించి యువతులకు నేర్పాలని డా.అమిత జైన్ అంటారు. 'ఆ ప్రాంతం చాలా కీలకమైనదని యువతులు, అమ్మాయిలు అర్థం చేసుకోవాలి. అలా అర్థం చేసుకోవటం వలన గర్భధారణ సమయంలో పడుకొని చేసే పెల్విక్ ఎక్స్పర్ సైజెస్ చేయమని చెప్పటానికి అవకాశం వుంటుంద'ని ఆమె అంటారు. భారతదేశంలో పడుకొని చేసే పెల్విక్ ఫిజియోథెరపీని నిర్లక్ష్యం చేశారని ఆమె అభిప్రాయపడ్డారు. కానీ మహిళలకు అవసరం అయిన సమాచారం ఇస్తే, వైద్య సిఫార్సులను అనుసరించటానికి ఆమె పాట్లు ఆమె పడుతుంది.

సావిత్రి వికాస్ నగర్ ఆసుపత్రి నుండి బయటకు వచ్చినపుడు ఆమె చేతిలో దాక్టరు రాసిన ఉత్తరువు ఉంది. అందులో పొలం పనులు, బట్టలు ఉతకటం లాంటి కఠిన భౌతిక శ్రమ చేయరాదని స్పష్టంగా రాసి ఉంది. ఒకవేళ ఆమెకు అలాంటి పనులు తప్పక పోతే పెల్విక్ గోడల కండరాలకు పట్టు ఇస్తూ -నడుముకి గుడ్డ కట్టుకోవాలని సిఫార్సు చేశారు. 'నేను బరువైన వస్తువులను ఎత్తకూడదనీ, విశ్రాంతి తీసుకోవాలని సలహా ఇచ్చారు. కానీ విశ్రాంతి తీసుకోగలనా?' హిమాలయాల శిఖరాలు వెనక్కి కనిపిస్తూ ఉండగా తన స్నేహితురాలి పెరట్లో కూర్చోని 45 ఏళ్ల సావిత్రి మాట్లాడింది. రోజూ రంగు ఊలును అల్లుతూ ఆమె చేతులు బిజీగా ఉన్నాయి. అయితే తను మోసే బరువులను తగ్గించానని చెప్పింది. ఎంత బరువులు మోస్తున్నావనే ప్రశ్నకు 'ఎక్కువ కాదు. 30 కేజీలే' అన్నది. 60 కేజీలు మోసేవారితో పోలిస్తే అది తక్కువే అని చెప్పింది. సావిత్రి లాగానే పెల్విక్ ఆర్గాన్ ప్రొలాప్స్ తో బాధపడే ఆమె స్నేహితురాలు లీలావతి ఆమెతో ఏకీభవించింది. వడిలో ఉన్న ఆకుపచ్చని ఊలు ఉండల్ని సరి చేసుకుంటూ 'పర్వతాల్లో అన్ని పనులూ మనమే చేసుకోవాలి బాబు. ఇక్కడ ప్రధానంగా నీటి సమస్య ఉంది. మాకు పంపుల్లో నీళ్లు రావు. మోసుకొచ్చుకోవాలి' అన్నదామె.

చుట్టూ చాలా గిన్నెలు, కాన్లు ఉన్నాయి. వాటి నుండి మహిళలు అక్కడకు కొన్ని వందల మీటర్ల దూరం నుండి నీళ్లు మోసుకొని తెచ్చుకుంటారు. సాధారణంగా సాయంత్రం 3 నుండి 6 వరకూ మూడు గంటల పాటు ఆ పంపు నీటిని సరఫరా చేస్తుంది. ఆ

సమయంలోనే మహిళలు ఇంటికి, పశువులకు కావాల్సిన నీళ్లు పట్టుకోవాలి. లీలాదేవి రోజుకు ఎన్ని సార్లు తిరుగుతుందో లెక్క లేదు. హార్ ఘర్ జల్ పథకం చెప్పే ప్రభుత్వ లెక్కల ప్రకారం డెహ్రాడూన్ జిల్లాలో 84శాతం ఇళ్లకు పంపు కనెక్షన్ ఉంది. కానీ నగట్ గ్రామవాసులు -వాళ్లకు పంపులు ఉన్నాయి కానీ, నీళ్లు లేవని చెప్పారు. 'ఈ ప్రాంతాల్లో మహిళలు తమ 30శాతం సమయాన్ని నీళ్లు మోయటానికి ఉపయోగిస్తారు' అని చెప్పాడు రాజీవ్ ప్రసాద్. నీళ్లు సమస్య వాళ్లను మూడు రకాలుగా వేధిస్తుంది. ఒకటి వాళ్లు దూర ప్రాంతాల నుండి నీళ్లు మోసుకోవాలి. రెండు నీటి ఎద్దడి వలన వ్యక్తిగత పరిశుభ్రతను పాటించలేరు. అందువలన ఇన్ఫెక్షన్లు వస్తాయి. మూడు, అసలే ఉన్న నీటి కొరతతో పురుషులు ముందు నీటిని వాడే సౌలభ్యాన్ని పొందుతారు. మహిళలకు తాగటానికి కూడా సరిపోను నీళ్లు ఉండవు. దాని వలన తీవ్రమైన మలబద్ధకం వచ్చి, అది పీవోపీకి దారి తీస్తుంది.

ఈ సమస్య ఆడవాళ్ల మానసిక ఆరోగ్యం మీద కూడా ప్రభావం చూపుతుంది. రిషికేష్ ఎయిమ్స్ నివేదిక ప్రకారం 84శాతం మహిళలు గర్భసంచి జారిపోవటం బాధపడుతున్నారు. వాళ్లకు తరుచుగా కోపగించుకునే స్థితికి, డిప్రెషన్ కూ గురి అవుతున్నారు. ప్రయాణం చేయలేని అసహాయత్వం, పనులు చేసుకోలేకపోవటం, తమ సహచరులతో లైంగిక దగ్గరితనంతో ఉండలేక పోవటం వారి సమస్యలను రెండింతలు చేస్తున్నాయి. ఈ స్థితికి ఉన్న కొన్ని లక్షణాలను నేను లీలాదేవికి, సావిత్రికి చెప్పినపుడు వాళ్లు అవే బాధలను అనుభవిస్తున్నామని చెప్పారు. 'ఇదేమిటి, నాకు ఏమి జరుగుతోంది అంటూ ఎప్పుడూ ఆలోచిస్తూ ఉంటాము. సిగ్గు వలన ఎవరితో ఈ విషయాలు పంచుకోలేము కూడా' అన్నది లీలాదేవి. కానీ సావిత్రి ప్రకారం అది ఆమెకు అవమానకరం కాదు. 'మగవాళ్లు అర్థం చేసుకోలేరు' అన్నదామె. లీలాదేవి కూడా తలూపింది. ఆమె వెనకాల దండేల మీద వేలాడుతున్న మగవాళ్ల బట్టల నీడలు ఆమె ముఖం మీద పడుతున్నాయి.

'అది పెద్ద విషయం కాదని వాళ్లు చెబుతారు. పని తప్పించుకోవటానికి నొప్పని దొంగేషాలు వేస్తున్నామని అంటారు. ఇది ఆడవాళ్ల బాధ. మేము రోజూ పడుతున్నాము. వాళ్లకెలా అర్థం అవుతుంది?' అన్నది లీలాదేవి. నాకు కళావతి గోస్వామి గుర్తుకు వచ్చింది. ఆమె పిల్లల్లో ఒకరు పుట్టిన నాలుగు రోజులకే ఆమెను పని మొదలు పెట్టమని బలవంతం చేశాడు ఆమె భర్త. ఆమె చేయలేనని చెప్పబోతే ఆమెను కొట్టాడు. 'మా భర్తలు కొద్దిగా మంచివారైతే మాకీ బాధలు ఉండేవి కావు' అన్నదామె. ఆమె పనిమనిషిని పెట్టుకోవాలని అనుకుంటుంది. కానీ డబ్బులు లేవు. 'నేను నడుస్తున్నపుడు మూత్రాశయం యోని నుండి బయటకు వస్తూ ఉంటుంది. కానీ నేను చికిత్సకు వెళ్లేను'.

పెల్విక్ ఆర్గాన్ ప్రొలాప్స్ ను సామాజిక భౌతిక స్థితిగా పిలవాలని రాజీవ్ ప్రసాద్ వాదిస్తాడు. 'మేము వారిని కలిసినపుడు -వారిలో చాలామందికి సామాజిక సాంస్కృతిక కార్యక్రమాల్లో ఉనికి సున్నా

అని కనిపెట్టాము. చెడు వాసన, పదే పదే వచ్చే ఇన్ ఫెక్షన్ దానికి కారణం. గర్భాశయం బయటకు వస్తుందని వాళ్లు కింద కూర్చోవటానికి కూడా భయపడతారు' అన్నారాయన. లచ్చ గ్రామానికి చెందిన రోషిణి దేవి అనుభవం కూడా ఇదే. 20 ఏళ్ల క్రితం ఆమెకు ఆరో బిడ్డ పుట్టగానే ఆమెకు కడుపు నొప్పి, తీవ్రమైన రక్తస్రావం అనుభవం అవటం మొదలయ్యాయి. 'ఎవరితోటి నిల్చోలేను. ఎక్కడకూ వెళ్లేను. నా ఒకే ఒక కొడుకు పెళ్లిలో మూడు గంటల్లో మూడు సార్లు బట్టలు మార్చుకోవాల్సి వచ్చింది. ఎవరితోనన్నా మాట్లాడటానికి కూడా సిగ్గు పడ్డాను. 'ఈ స్థితి మీ భర్తతో మీ సంబంధాలను ఎలా ప్రభావితం చేసింది?' అని అడిగినపుడు 'ఒక సంవత్సరం పాటు నేను ఒక నీటి సరస్సులో పడి ఉన్నట్లు అనిపించింది. ఏమీ జరగలేదు' అని చెప్పింది.

'ఈ విషయంలో మీరు ఏమి చేయగలరు? లచ్చ గ్రామంలో 66 ఏళ్ల జుల్లో దేవి చౌహాన్ నన్ను అడిగింది. 'ఈ ఆడవాళ్లను చూడు. వీళ్లలో చాలామంది ప్రసవ సమయంలో బిడ్డలను వాళ్ల నుండి బలవంతంగా బయటకు లాగారు. ఇక్కడ డాక్టర్ లేడు, నర్సు లేడు, ఆరోగ్య సంరక్షణ వసతులు లేవు' అన్నది. చుట్టూ పదిమంది మహిళలతో ఆమె డాబా మీద కూర్చోని ఉంది. వాళ్లలో చాలామంది ఏదో ఒక దశలో పెల్విక్ ఆర్గాన్ ఫ్రొలప్స్ స్థితికి గురి అయ్యారు. 'నగ్గట్లో అందమైన ఆసుపత్రిని కట్టించారు. కానీ అక్కడ డాక్టర్లు లేరు. ఏమి చేస్తాము? మేము వాళ్ల దగ్గరకు వెళతాము. మా వివరాలు చెబుతాము. డాక్టర్లను తీసుకొని రమ్మని కోరతాము. అంతే. ఇంకేమీ జరగదు. ఏ రాజకీయనాయకుడు, ప్రజా పరిపాలన నుండి ఏ ఒక్కరూ మా సహాయానికి రారు. మేము ఆరోగ్య సంరక్షణ కోసం ఏళ్ల తరబడి డిమాండ్ చేస్తున్నాము. డబ్బున్న వాళ్లు ఎక్కడో చికిత్స చేయించుకుంటారు. మా గురించి ఏమిటి?' అని ప్రశ్నించింది.

జుల్లో దేవి ప్రస్తావించిన నగ్గట్ ఆసుపత్రిని భారతీయ రెడ్ క్రాస్ సొసైటీ వాళ్లు నడుపుతున్నారు. దాన్ని 2021 డిసెంబర్లో చూసినపుడు, దాని వార్డులు ఖాళీగా ఉన్నాయి. ముగ్గురు మహిళా ఆరోగ్య సంరక్షకులు, ఒక సెక్యూరిటీ గార్డు మాత్రమే అక్కడ ఉన్నారు. ఎప్పుడూ అలా లేదు. ఇంతకుముందు డాక్టర్లు ఉండేవారని అక్కడి పనివాళ్లు చెప్పారు. కానీ సంవత్సరాల తరబడి నియామకాలు జరగలేదు. 'మా అంతట మేము పేషెంట్లను చేర్చుకోలేము. మేము ప్రాథమిక చెక్అప్ చేసి, చిన్న చిన్న గాయాలు ఉన్న వారికి సహాయం చేస్తాము' పేరు చెప్పవద్దని కోరిన ఒక వర్కరు అన్నాడు. ఆసుపత్రి నియామకాలను నిజంగానే 2008 నుండి ఆపేశారని ఉత్తరాఖండ్ రెడ్ క్రాస్ సొసైటీ ప్రధాన కార్యదర్శి అయిన అన్నారీగారు ఫోన్లో ఖరారు చేశారు. 'ఒక ప్రాజెక్ట్లో భాగంగా ఆసుపత్రిని అంతర్జాతీయ రెడ్ క్రాస్ సొసైటీ ఎన్నో ఏళ్ల క్రితం ప్రారంభించింది. కానీ తరువాత మాకు నిధులు ఇవ్వటం ఆపేసింది. అక్కడ పని చేసిన డాక్టర్లు రిటైర్ అయ్యారు. ఇప్పుడు మాకు ఎవరూ లేరు. పునరుద్ధరించాలని ప్రయత్నం చేస్తున్నాము. కానీ మా అంతట మేము ఈ మొత్తం ఆపరేషన్కి నిధులు సమకూర్చలేము' అని చెప్పాడు. ఆసుపత్రికి

తాత్కాలికంగా నిధులు సమకూర్చే ఇంకో సొసైటీతో చేతులు కలపటం విషయంగా తమ సొసైటీ ఆలోచిస్తుందని చెప్పాడు. 'నాకు తెలుసు ప్రజలు బాధలో ఉన్నారని. కానీ మేము నిస్సహాయంగా ఉన్నామన్నాడు. రోగుల ఆరోగ్య సవాళ్ల మీద న్యూఢిల్లీలో ఉన్న భారతీయ రెడ్ క్రాస్ సొసైటీ ప్రతినిధి ఎలాంటి వ్యాఖ్య చేయలేదు. ఒక ఈ మైల్కు సమాధానం ఇస్తూ ఆసుపత్రిని నడిపే బాధ్యత ఉత్తరాఖండ్ రెడ్ క్రాస్ సొసైటీదేనని చెప్పాడు. 'ఎవరూ మాకేమీ చేయరు. నిర్మల లేకపోతే మాలో చాలమందిమి చనిపోయే వాళ్లము. ఆమె మా దేవత' అని రాజీవ్ ప్రసాద్ అన్నాడు.

అతను చెబుతున్నది నిర్మలా బిజల్వాన్ గురించి. ఆమె నగ్గట్ కొండల్లో హిమాలయన్ ఇన్స్టిట్యూట్ హాస్పిటల్ ట్రస్టు అనే ఏక మహిళా కేంద్రాన్ని నడుపుతుంది. దరిదాపుల్లో ఉన్న గ్రామాల్లో చాలామంది మహిళలు, పురుషులు కూడా - జ్వరాల దగ్గర నుండి ఫైబ్రాయిడ్స్ వరకూ తమ వైద్య సమస్యల కోసం మొదట ఆమెనే సంప్రదిస్తారు. పక్కనే ఉన్న ఇంకో గదిని చూపిస్తూ నిర్మల 'నేను ఇక్కడే జీవిస్తాను. 2007 నుండి ఇక్కడే ఉన్నాను' అని చెప్పింది. ఆమె ఆఫీసు ఆ భూభాగానికి సంబంధించిన జాగ్రఫీ, పరిపాలన, ఆమె నడుపుతున్న ఆరోగ్య సంరక్షణ ప్రచారానికి సంబంధించిన డజన్ల కొద్దీ పేపర్లతో, పోస్టర్లతో, కరపత్రాలతో నిండిపోయి వున్నది. ముఖానికి మాస్క్ ధరించి ప్రతి రోజు ఉదయం నిర్మల పొరుగు గ్రామాలకు కాలి నడకన వెళుతుంది. మహిళల ఆరోగ్య సమస్యల గురించి మాట్లాడుతూ వాటికి చికిత్సను సూచిస్తుంది. 'నాకు వాహనం లేదు. ఇక్కడ చాలా కష్టం' అని చెప్పింది. నిర్మల కూడా చాలా సవాళ్లను ఎదుర్కొన్నది. కొద్ది సంవత్సరాల క్రితం పొరుగు గ్రామానికి చెందిన ఒక మహిళ తన యోనిలోకి ఏదో పొడుచుకొని వచ్చిందని చెప్పగానే నిర్మలా ఆమెను డెహ్రాడూన్లోని డాక్టర్ దగ్గరకు తీసుకొని వెళ్లి ఆపరేషన్ చేయించింది. కానీ తరువాత ఆ మహిళ ఇంట్లో వాళ్లు ఆమె మీద తగాదాకు సెంటర్కు వచ్చారు. ఆమె భర్త 'ఎంత ధైర్యం ఆమెను ఆసుపత్రికి తీసుకెళ్లటానికి' అంటూ తన మీద ఎగబడ్డాడని నిర్మల గుర్తుకు తెచ్చుకొన్నది. కానీ చికిత్స కీలకమైనది. ఆమె డిప్రెషన్లో ఉన్నది. ఆమె డాక్టర్ ముందు ఏడవటం చూస్తే చాలా బాధగా అనిపించింది. ఇక్కడ చూస్తే ఆమె ఆపరేషన్ తరువాత రెండు నెలలు పనిచేయలేదని ఆమె కుటుంబం కలత పడింది. 'రిస్క్ తీసుకోవాల్సిందే. అది ఉద్యోగ ధర్మం' అన్నదామె.

మేము ఆమె ఆఫీసు బయట కూర్చోని ఉన్నాము. అది చిన్న డాబాలాంటి స్థలం. ఈ ఘటనను నిర్మల గుర్తుకు తెచ్చుకునే సమయానికి మధ్యాహ్నం దాటి పోయింది. ఆమె మంచినీళ్ల కోసం వెళ్లాలి. 'ఒంటరి మహిళను కాబట్టి మంచినీళ్ల ఎద్దడిని తట్టుకోగలుగు తున్నాను. కానీ కుటుంబాలు ఉన్నవారి పరిస్థితి ఏమిటి? చాలామంది గ్రామానికి వచ్చి అనేక విషయాల మీద రకరకాల వాగ్దానాలు చేస్తారు. ప్రభుత్వం అభివృద్ధి చేస్తానని అంటోంది. అది ఎక్కడా కనబడటం లేదు' అంటూ ముగించింది. ❖ ('స్క్రోల్ ఇన్ నుండి')

‘ఏం చేయాలి?’

జా లుక్ గొదార్

అనువాదం: బాలాజీ (కాల్ కతా)

తేదీ

అసలు వ్యాసానికి ముందు ఓ చిన్న ఉపాధ్యక్షతం:

సైమన్ ఫీల్డ్, పీటర్ సైన్స్బరీ అభ్యర్థన మేరకు 1970 జనవరి నెలలో గొదార్ ఈ వ్యాసం రాశాడు. పీటర్ వైట్ హెడ్ వెలువరించే ‘ఆప్టర్ ఇమేజ్’ మ్యాగజైన్ కోసం రాసిన ఈ వ్యాసం ఆ పత్రిక ఏప్రిల్ 1, 1970 సంచికలో ప్రచురితమైంది. ఫ్రెంచ్ భాషలో వున్న ఈ వ్యాసాన్ని మో టీటెల్బామ్ ఆంగ్లంలోకి అనువదించారు.

1968 మే లో ఫ్రాన్స్ లోని వివిధ నగరాల్లో వెల్లువెత్తిన విద్యార్థి ఉద్యమం ఇతర సాంస్కృతిక రంగాలతో పాటు సినిమానూ ఓ కుదుపు కుదిపింది. ఆ విప్లవాత్మక రాజకీయాల్లో భాగంగా ప్రధాన స్రవంతి చలనచిత్రాలకు భిన్నమైన ఇతివృత్తాల గురించి, ప్రత్యామ్నాయ సినిమాల నిర్మాణ విధానాల గురించి అన్వేషణ మొదలైంది. చలనచిత్ర నిర్మాణం మొదలు వాటి ప్రదర్శన వరకూ జరిగిన క్రొంగొత్త ప్రక్రియల ఆవిష్కరణను ఈ రాజకీయావశ్యకత నుండి వేరు చేసి చూడడం సాధ్యం కాదు. 1960ల చివరలో రాజ్య వ్యవస్థలూ, సంస్థలకు వ్యతిరేకంగా ప్రపంచవ్యాప్త తిరుగుబాటు దావానలంలా వ్యాపిస్తున్నప్పుడు రాజకీయ, సాంస్కృతిక లేదా కళా రంగాల్లో ప్రధాన స్రవంతికి భిన్నమైన కౌంటర్ కల్చర్ లేదా ప్రతిసంస్కృతిని నిర్మించాలనే కోరిక ఎంత బలంగా ముందుకు వచ్చిందో అర్థం చేసుకోవడం కష్టం కాదు.

సినిమాల విషయంలో ఈ ప్రత్యామ్నాయ సంస్కృతి నిర్మాణ రాజకీయాల్లో చురుగ్గా పాల్గొన్న వారిలో ప్రముఖుడు జా-లూక్ గొదార్. ఇతరులు చాలా మంది వున్నా ఈ విషయంలో గొదార్ మాత్రం అత్యంత ప్రసిద్ధి చెందిన విప్లవాత్మక చిత్రాల నిర్మాత అని చెప్పక తప్పదు. 1959 నుండి 1967 వరకు అగ్రశ్రేణి అంతర్జాతీయ చలన చిత్రోత్సవాలలో అవార్డులు గెలుచుకున్న పదిహేను చలన చిత్రాలను నిర్మించి వుండి కూడా హఠాత్తుగా ఆయన సాంప్రదాయ సినిమా నిర్మాణ మార్గం నుండి తప్పుకున్నారు. అతని 1967 చిత్రం ‘ఏకెండ్’ ముగింపు టైటిల్లో ‘ఫిన్ డి సినిమా’ (సినిమాకి ముగింపు!) అని రాసే సాహసం కనపరిచాడాయన. అంటే క్రియాశీల మావోయిస్టు రాజకీయాలలో పాల్గొనాలని నిర్ణయించుకున్న దరిమిలా తను ఇదివరకటి మాదిరి సినిమాలకు స్వస్తి చెబుతున్నానని చెప్పకనే చెప్పాడన్నమాట! 1968లో కేన్స్ ఫిల్మ్ ఫెస్టివల్ ను ఆపివేయాలని ఉద్యమిస్తూ -‘స్టుపిడ్ జనాల్లారా! మేమిక్కడ విద్యార్థుల సమ్మెల గురించి, వారికి తెలపాల్సిన సంఘభావం గురించి మాట్లాడుతుంటే, మీకు క్లోజ్-అప్, ట్రాకింగ్

షాట్ల చర్చ కావాల్సి వచ్చిందా?’ అని బిగ్గరగా అరిచాడు గొదార్.

1968లోనే తన సహచరుడు జీన్-పియర్ గోరిన్ తో కలిసి సుప్రసిద్ధ సోవియట్ చిత్రనిర్మాత పేరుతో ‘డిజిగా వేర్డ్స్ గ్రూప్’ను తయారుచేశాడు. ఈ సంస్థ తరుపున తయారు చేసిన ‘ప్రావ్డా’ (1970), ‘విండ్ ప్రమ్ ది ఈస్ట్’ (1970), ‘స్ట్రగుల్స్ ఇన్ ఇటలీ’ (1970) వంటి సినిమాలు సినిమా భాషాపరంగా ప్రధాన స్రవంతి చిత్రాలపై ధ్వజమెత్తడమే కాక, అవి ఓ సరికొత్త రాజకీయ స్వరంతో ఒక రాజకీయ ప్రక్రియలో భాగంగా ఉన్నట్టు కనిపిస్తాయి. (దిగువ ఇచ్చిన మ్యానిఫెస్టోలోని 35వ పాయింట్ ను గమనించగలరు) ఈ దశలోనే గొదార్ ఈ వ్యాసాన్ని రాశాడు. దీనితో ఆయన ఒక విధంగా సినిమాకు సరికొత్త మ్యానిఫెస్టోను తయారుచేశాడు. తన వ్యాసానికి లెనిన్ రాసిన సుప్రసిద్ధ పుస్తకం పేరు పెట్టుకున్నాడు. మార్క్సిస్ట్ విప్లవాత్మక చిత్రనిర్మాణ ప్రక్రియ కోసం ఓ అన్వేషణతో దాని కోసం గొదార్ ఓ బుల్లప్రింటును రూపొందిస్తున్నట్టు ఈ వ్యాసం చూస్తే మనకర్థమౌతుంది. మార్క్సిజం సైద్ధాంతిక ఫ్రేమ్ వర్క్ ను సినిమా సిద్ధాంతంలోకి చొప్పించడానికి అతను చేస్తున్న ప్రయత్నం కనిపిస్తుంది. ఇక్కడ రాజకీయార్థిక శాస్త్రాలు సినిమాను నిర్ణయించే ప్రధాన సాధనాలుగా మారడం మనకవగతమౌతుంది.

‘డిజిగా వేర్డ్స్ గ్రూప్’ తరుపున తయారైన సినిమాలు మార్క్సిస్ట్ సిని శిల్పాన్ని ఆకళింపు చేసుకోడానికి చారిత్రక దస్తావేజుల్లా వుంటాయి. ‘టాట్ వా బీన్’ సినిమా తర్వాత గొదార్-గోరిన్ జంట విడిపోయారు. తన జీవితంలోని ఆఖరు సినిమా వరకూ గొదార్ ప్రయోగాలు చేస్తూనే వున్నాడు. ‘అలసిసొలసిన్’ గొదార్ సెప్టెంబర్

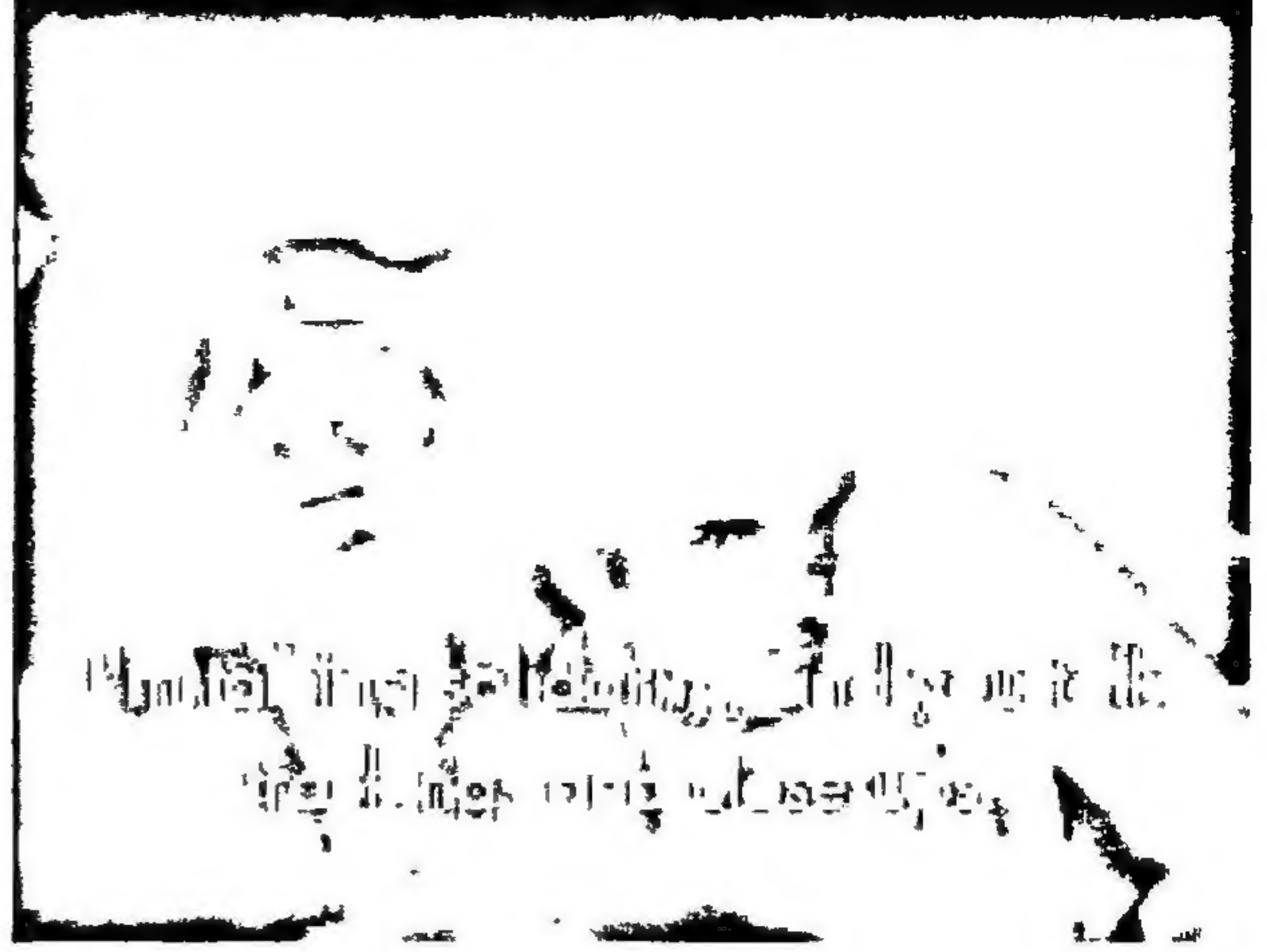

13, 2022న స్వేచ్ఛా మృత్యువుతో తనువు చాలించాడు. ప్రపంచీకరణానంతర కాలంలో పెట్టుబడిదారీ విధానానికి ప్రత్యామ్నాయంగా మరో రాడికల్ సినీ సిద్ధాంతం ముందుకు వచ్చే వరకూ, బహుశా ఆ తర్వాత కూడా, గొడార్ రాసిన ఈ 39 పాయింట్లు ఈ సినీ సిద్ధాంత వ్యాసం ప్రాసంగికంగా నిలుస్తుంది.

(ఈ ఉపోద్ఘాతంలోని కొంత విషయవస్తువును countershot.in అనే బెంగాలీ అంతర్జాల పత్రిక నుండి, మరికొంత 'ప్రజాసాహితీ' అక్టోబర్ 2022 సంచికలో అనువాదకుడు రాసిన వ్యాసం నుండి గ్రహించడమైనది)

ఇక అసలు వ్యాసం:

1. మనం రాజకీయ సినీమాలు తీయాలి.
2. మనం రాజకీయంగా (రాజకీయ ప్రక్రియలో) సినీమాలు తీయాలి.
3. 1, 2 ఒకదానికొకటి విరుద్ధమైనవి, ప్రపంచంలోని రెండు వ్యతిరేక భావనలకు చెందినవి.
4. 1 ప్రపంచంలోని ఆదర్శవాద, అధిభౌతిక భావనకు చెందినది.
5. 2 ప్రపంచంలోని మార్క్సిస్ట్, గతితార్కిక భావనకు చెందినది.
6. మార్క్సిజం ఆదర్శవాదానికి వ్యతిరేకంగానూ, గతితార్కికం అధిభౌతిక భావనకు వ్యతిరేకంగానూ పోరాడుతాయి.
7. ఈ పోరాటం పాత, కొత్తల మధ్యా, కొత్త ఆలోచనలూ, పాత వాటికీ మధ్యా పోరాటం.
8. మనుషుల సామాజిక ఉనికే వారి ఆలోచనను నిర్ణయిస్తుంది.
9. పాత, కొత్తల మధ్య పోరాటం వర్గాల పోరాటమే.
10. 1ని అమలు చేయడమంటే బూర్జువా వర్గానికి చెందిన వ్యక్తిగా ఉండడమే.
11. 2ని అమలు చేయడం అంటే శ్రామికవర్గ స్థానాన్ని చేపట్టడం.
12. 1ని నిర్వహించడం అంటే పరిస్థితుల గురించి వివరణలు ఇవ్వడం.
13. 2ని నిర్వహించడం అంటే ఒక నిర్దిష్ట పరిస్థితి తాలూకూ నిర్దిష్ట విశ్లేషణ చేయడం.
14. 1ని అమలు చేయడం అంటే 'బ్రిటీష్ సౌండ్స్' నిర్మించడం.
15. 2ని అమలు చేయడం అంటే ఇంగ్లీష్ టెలివిజన్లో 'బ్రిటీష్ సౌండ్స్' ప్రదర్శన కోసం కష్టపడడం.
16. 1ని అమలు చేయడం అంటే ప్రపంచాన్ని వివరించడానికి బాహ్య ప్రపంచ నియమాలను అర్థం చేసుకోవడం.
17. 2ని అమలు చేయడం అంటే బాహ్య ప్రపంచాన్ని సక్రియంగా మార్చడానికై ఆ ప్రపంచ నియమాలను అర్థం చేసుకోవడం.
18. 1ని అమలు చేయడం అంటే ప్రపంచంలోని దౌర్భాగ్యాన్ని వివరించడం.
19. 2ని నిర్వహించడం అంటే పోరాటంలో ఉన్న ప్రజలను చూపించడం.
20. 2ని అమలు చేయడం అంటే విమర్శ, స్వీయ విమర్శ అనే ఆయుధాలతో 1ని నాశనం చేయడం.
21. 1ని అమలు చేయడం అంటే 'సత్యం' పేరిట సంఘటనలను పరిపూర్ణంగా వీక్షింపజేయడం. (ప్రేక్షకులు వీక్షించారనుకునేలా చేయడం)
22. 2ని అమలు చేయడం అంటే 'సాపేక్ష సత్యం' పేరిట నిరంతరం మారుతున్న ప్రపంచపు దృశ్యాన్ని సంపూర్ణంగా చూపినట్టు బుకాయించక పోవడం.
23. 1ని అమలు చేయడం అంటే విషయాలు ఎలా ఎంతవరకు

వాస్తవమో చెప్పడం. (బ్రెట్)

24. 2ని అమలు చేయడం అంటే విషయాలు నిజంగా ఎలా ఉన్నాయో, ఎంచేత వాస్తవమో చెప్పడం. (బ్రెట్)
25. 2ని నిర్వహించడం అంటే సినీమా షూటింగ్ కి ముందు దాన్ని ఎడిట్ చేయడం, చిత్రీకరణ సమయంలోనే సినీమాను నిర్మించడం, చిత్రీకరణ తర్వాత కూడా నిర్మాణ ప్రక్రియను కొనసాగించడం. (డిజిగా వెర్టోవ్)
26. 1ని నిర్వహించడం అంటే సినీమాను నిర్మించే ముందే పంపిణీ సంగతి తేల్చుకోవడం.
27. 2ని అమలు చేయడం అంటే సినీమాను పంపిణీ చేయక మునుపే నిర్మించడం. 'ఉత్పత్తి పంపిణీపై పై చేయిగా ఉండాలి', 'రాజకీయాలే ఆర్థిక వ్యవస్థను శాసించాలి' అన్న సూత్రాలను అనుసరించే నిర్మించాలని నేర్చుకోవడం.
28. 1ని నిర్వహించడం అంటే 'యూనిటీ - స్టూడెంట్స్ - వర్కర్స్' (విద్యార్థులూ, శ్రామికుల ఐక్యత అవసరం) అనే నినాదాలను రాస్తున్న విద్యార్థులను చిత్రీకరించడం.
29. 2ని అమలు చేయడం అంటే ఐక్యత అనేది విరుద్ధశక్తుల పోరాటం (లెనిన్) అని తెలుసుకోవడం, అంటే ఆ రెండూ ఒకదానికే భిన్న పార్శ్వాలు అని తెలుసుకోవడం.
30. 2ని నిర్వహించడం అంటే వర్గ వైరుధ్యాలను దృశ్యాలూ, శబ్దాల సహాయంతో అధ్యయనం చేయడం.
31. 2ని అమలు చేయడం అంటే ఉత్పత్తి సంబంధాలూ, ఉత్పాదక శక్తుల మధ్య వైరుధ్యాలను అధ్యయనం చేయడం.
32. 2ని అమలు చేయడం అంటే ఒక వ్యక్తి ఎక్కడ ఉన్నాడో, ఎక్కడి నుండి వచ్చాడో తెలుసుకునే తెగువ ప్రదర్శించడం, ఉత్పత్తి ప్రక్రియలో అతడి స్థానాన్ని తెలుసుకోవడం, ఆపై దానిని మార్చడానికి పూనుకోవడం.
33. 2 నిర్వహించడం అంటే విప్లవ పోరాటాల చరిత్రను తెలుసుకోవడం, తద్వారా నిర్ణయాలు చేయడం.
34. 2ని అమలు చేయడం అంటే విప్లవ పోరాటాల గురించి, వాటి చరిత్ర గురించి శాస్త్రీయ పరిజ్ఞానాన్ని రూపొందించడం.
35. 2ని అమలు చేయడం అంటే చలనచిత్ర నిర్మాణం అనేది ఒక అప్రధాన కార్యకలాపం మాత్రమే, విప్లవ ప్రక్రియలో ఒక చిన్న స్కూ చేసే పని లాంటిది మాత్రమే అని తెలుసుకోవడం.

... మిగతా 17వ పేజీలో

జెన్-జీయన్-ఆజాదీ

శ్రీనివాసమూర్తి

కాకసన్ పర్వతపు నుదుటిపై తొలి ఎండ వాలి
బంగారు రంగు ముంగురులు మెరవకపోతే
చీకటి గూట్లో దాగిన సూర్యుడు
ఆ పూట బయటికొచ్చి మాత్రం యేం లాభం.
యీ జలతారు తీగలనేనా
మీ నైతిక పోలీసు దాయమన్నది

యవ్వన తీవ్రపై వయ్యారంగా నిలిచి
ఆత్మవిశ్వాసాన్ని అందంగా మలుచుకుని
రేపటిని కలగంటున్న నీ కనుదోయికి ముద్దిడుతున్నాను
ఓ పిల్లా! నీ తేనె కళ్లను ప్రేమిస్తున్నాను
నల్లటి దుస్తుల వంటి మేఘాల అంచుల
వెండితీగ వలె అగుపించినావు
నా అదృష్టమనుకున్నాను
నేనెవరినినో చెప్పనే లేదు కదూ
మంచు కొండల్లో నీలి సరస్సువంటి నీ సొట్టబుగ్గను చూసి
పరవశంతో మతి తప్పిన ప్రకృతిని

❖ ❖ ❖
మనసు నీది తనువు నీది
హృదయం చేసే మిసిమి ఊహలు నీవి
ఏది కావాలో నిర్ణయమూ నీదే
మగవాడు ఎవడు మాట్లాడటానికి
మతమేంది మతలబు చేయడానికి
రాజ్యమెవరు తీర్పులివ్వడానికి ....
వెన్నెల తాగిన నా శీతల సౌందర్యమా!
మీ మానవ మతాలెంత క్రూరమైనవీ

పర్షియన్ పేరే అయివుండాలా.
కుర్దు జాతి గుర్తింపుతో యే పేరూ నమోదు కాదా
జియా ఆమినీ నీవు మెహ్సోఆమినీగా ఎలా మారావో యిప్పుడైనా
చెప్పగలవా?

...
చిత్రహింసలలో కమిలిన నీ సుకుమార దేహాన్ని
యీ కళ్లతో నేచూడలేను
“నీవు లేవు... మరి రావు...”

మీ అమ్మ మాట సుడి గుండమై చుట్లు తిరుగుతున్నది
నీ గురుతుల మంచు ఆగకుండా కురుస్తూనే వుంది
నిన్నెందుకు కాపాడుకోలేకపోయాను...
కుప్పడిపోయిన యెద వారుస్తూనే వుంది

దరహాసాల నా దొండ పువ్వా!
నువ్వు నిలబడ్డావు చూడూ
నిటారుగా ఎక్స్ రే కళ్లతో లోకాన్ని చూస్తూ...
పిల్లా! అలా నుంచోడానికి వెన్నెముక కావాలి
పర్వతవాసపు... కుర్దు సౌందర్యమా
నిన్ను ప్రేమిస్తూనేవుంటాను ఎప్పటికీ
నా బిడ్డలంత ప్రేమగా
నీ నలుపు గోధుమ రంగు జుత్తునూ
మోరల్ పోలీసింగ్ను ఎదిరించిన
నీ గుండె ఎరుపునూ
ఆ మహా సౌందర్యాన్నీ ప్రేమిస్తూనే వుంటాను
నీ కళ్లు చీకట్లో మెరిసే పులి కళ్లలా తోస్తున్నాయిపుడు

హిజాబ్ వద్దంటే వేసుకోవడం
వేయాల్సిందేనని బలవంత పెడితే తీసేయడం
జుట్టును కత్తిరించి గాలి పటాలుగా ఎగరేయటం
స్వేచ్ఛను హరించే ముసుగునో, పైటనో తగలబెట్టడం
ఆహారమైనా ఆహార్యమైనా రాజకీయమైనా,
నిషేధింపబడినదే ప్రియమైనది కావడం
యే కాలానికైనా నిత్య యవ్వన సౌందర్యమే
జియా అమిని! నా తేనె కళ్ల పిల్లా!
హిజాబ్లు నల్ల జెందాలై గాలిలో వూగుతున్నాయి
యిలా చూడు నా దోసిట్లో వున్నది
నీ మరణం రగిలించిన నిషే

నీ సమాధి పైని కుర్దు వాక్యాలను
నా యెద పై నాటుకుంటున్నాను
“ప్రియమైన జినా నీవు మరణించలేదు
నీ పేరు యిప్పుడొక ఉప్పెన సంకేతం” ❖

ఎర్రని పెదాల వెనక

తండ హరీష్ గౌడ్

8978439551

మర్యాద
చిరునామాగా లేని చోట
ఆమె ధైర్యంగా పనిచేస్తుంది

అక్కడున్నంత సేపు
పువ్వులాంటి ఆమె
ముళ్లలో నడుస్తున్నట్టనిపించింది
చిల్లులు పడ్డ మనసుతో
రంగులు లేని రాత్నంలో
గిరికీలు కొడున్నట్టుగుంది

ఎన్ని బాధలున్న
కనపడనీయొద్దనే కావచ్చు
కళ్లకు
చిక్కటి కాటుక పెట్టుకుంది

ఎర్రని పెదాలపై నవ్వు చుక్కలు
మొలుస్తున్నాయి కానీ
లోపల విషాద సముద్రాలను
ఈదుతున్నట్టు కనబడింది

ఆర్డర్ చేయగానే
రంగు పాత్రలో
వేడి వేడి
బిర్యాని పట్టుకొచ్చింది

మసాలా ఎక్కువయిందని కనిపెట్టి
ప్లేస్ రైస్ తెచ్చిచ్చి
కారం ఎక్కువయితే
ఇంత నేచుక్కును కలిపి

బుజ్జగిస్తూ ముద్దులు పెట్టిన
అమ్మను గుర్తుచేసింది

పాలకోసం
గుక్క పట్టి ఏడుస్తున్న పిల్లల్ని
పాలడబ్బాకు ఒప్పజెప్పి
వచ్చినట్టుంది
మనసు చచ్చి
మనిషి మాత్రమే ఇక్కడుంది

ఉప్పులు పప్పులకని
పది రూపాయల టిప్పు అడుగుతూ
చేతులు నలుపుకునే
తెలివి కూడా లేనట్టుంది

బిల్లు తీసుకొచ్చి
ఓ అమాయకపు నవ్వు నవ్వింది

కాసుల కోసం
కట్టు కథలు చెప్పి
కాలాన్ని వెళ్లదీస్తున్న
ఈ రోజుల్లో

సొంతకాళ్ల మీద నిలబడాలని
కుటుంబ వారధికై
ఉడతలా రాళ్లెత్తుతున్న
ఆమెను చూస్తే
పట్టు వదలని విక్రమార్కుడు
మారువేషం వేసుకొచ్చాడేమో అనిపించింది ❖

If undelivered Please return to:
Ch. Padma
35-3-69(31/4)
Sanjay Gandhi Colony
Near Sarma College
Ongole 523001, Andhra Pradesh
9676206230

To,
Mr./Mrs

Dr. K. Amar
Pragathi Nursing home
Chilakaluripeta
Guntur District

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿಕಾರ ವಹಿವಾಟುಗಳ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ಪರಿಶೀಲನಾ ಅಧಿನಿಯಮ, ೧೯೮೪

ಪುಸ್ತಕದ ಸಂಖ್ಯೆ	KLVA106M178
ಪುಸ್ತಕದ ವಿರುದ್ಧ	ಮಾಹಿತಿ
ತಾರೀಖು	07 February 2025
ಮುಂದು ಲಭ್ಯ	YES
ವಿವರಣೆ ಲಭ್ಯ	YES
ಮುಕ್ತರ ವಿವರಣೆ	49
ವಿವರಣೆ ಸೇರಿದೆ	NO
ಭಾಷೆ ವಿವರಣೆ	NO
ಲೇಖನ ವಿವರಣೆ	NO
ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ	P. K. K. K. K. K.
ವಿವರಣೆ ವಿವರಣೆ	P. K. K. K. K. K.
ವಿವರಣೆ ವಿವರಣೆ	SHARSHU
ವಿವರಣೆ ವಿವರಣೆ	HEMA
ವಿವರಣೆ ವಿವರಣೆ	
ವಿವರಣೆ ವಿವರಣೆ	
ವಿವರಣೆ ವಿವರಣೆ	
ವಿವರಣೆ ವಿವರಣೆ	
ವಿವರಣೆ ವಿವರಣೆ	good